

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra

Miglės Poškaitės
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

Advokato atsakomybė už teikiamų teisinių paslaugų kokybę

Attorneys ' liability for the quality of provided legal services

Vadovas: partnerystės profesorė Egidija Tamošiūnienė

Recenzentas: lektorius Albertas Šekštelo

Vilnius

2020

TURINYS

I	IVADAS	3
1.	ADVOKATO TEIKIAMŲ TEISINIŲ PASLAUGŲ KILMĖ	7
1.1.	<i>Teisinių paslaugų kilmės analizė</i>	7
1.2.	<i>Teisinių paslaugų kokybė</i>	11
2.	ADVOKATO PROFESINĖ CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ	23
2.1.	<i>Advokatams keliami kvalifikacijos reikalavimai</i>	23
2.2.	<i>Advokatų profesinės civilinės atsakomybės specifika</i>	29
3.	ADVOKATO ETIKA IR ATSAKOMYBĖ. TEISINIS SANTYKIS	36
3.1.	<i>Advokatų profesinės civilinės atsakomybės subjektai</i>	41
3.1.1.	<i>Aktyvioji šalis</i>	42
3.1.2.	<i>Pasyvioji šalis</i>	46
3.2.	<i>Įrodinėjimo pareigos paskirstymas</i>	48
3.3.	<i>Pareigos, kylančios iš santykių su klientais</i>	52
3.4.	<i>Kliento nurodymai bei šių nurodymų advokatui vykdymas pagal pavedimą</i>	58
3.5.	<i>Sąžiningumo pareiga</i>	59
3.6.	<i>Konfidencialumo pareiga</i>	63
3.5.	<i>Rūpestingumo pareigos pažeidimas – aplaidus profesinių pareigų vykdymas</i>	65
3.7.	<i>Advokato profesinės civilinės atsakomybės apribojimas ir panaikinimas</i>	67
4.	ADVOKATŲ PROFESINĖS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS SĄLYGOS	69
4.1.	<i>Neteisėti veiksmai</i>	70
4.2.	<i>Kaltė</i>	75
4.3.	<i>Žala</i>	82
4.4.	<i>Priežastinis ryšys</i>	84
IŠ	VADOS	87
LITERATŪROS	SĄRAŠAS	89
SANTRAUKA		95
SUMMARY		96

IVADAS

Pagrindinis vaidmuo teisinių paslaugų srityje Lietuvoje, visoje Europos Sąjungoje ir net ir už jos ribų kaip antai Skandinavų šalyse: Norvegijoje, Švedijoje - skiriamas teisininkų kategorijai priklausantiems atstovams – advokatams. Kiekvienoje Skandinavų šalyje, tiek ir kiekvienoje Europos Sąjungos šalyje advokato veikla turi savo ypatybių, kas atitinkamai sąlygoja ir specifinį, išskirtinį tokios veiklos reglamentavimą ir atitinkamai skirtingas advokato profesija siekiantiems užsiimti asmenims taisykles bei keliamus reikalavimus, kas turi reikšmingos įtakos ne tik jų teikiamų paslaugų kokybei, profesionalumui, neprikaištingai reputacijai, teisinei etikai, bet ir jų vertinimui bei pasitikėjimui, kuriuos atlieka mano manymu svarbiausia visoje advokatų proceso veikloje grandis – šių paslaugų vartotojai. Šių vartotojų teisę į teisingą teisminę gynybą, teisėtų interesų apsaugą, pažeistų atstatymą bei advokato teisinių paslaugų kokybę saugo ne tik Lietuvos Respublikos įstatymai kaip pagrindines konstitucines teises, bet ir visa Europos Sąjunga, teisės aktų įgyvendinimo pagalba.¹ Norvegijos Karalystės įstatymai, reglamentuojantys advokato etikos ir veiklos taisykles skelbia, jog advokato pagrindinė užduotis, užsiimant profesinine veikla, yra skatinti teisingumą ir užkirsti kelią neteisybei.² Toks mano manymu teiginys suponuoja be galo didelę atsakomybę advokatui ne tik prieš klientus, bet ir visą teisinę sistemą, o atitinkamai tokia atsakomybė bei kaip ją norėčiau įvardinti „privilegija“, gali būti suteikta tik griežtus ir aukštus reikalavimus atitinkantiems subjektams. Vadovaujantis visuomenės nuomonės ir rinkos yimų centro atlikos apklausos duomenimis, advokatai – tai ta profesija, kuri patenka tarp trijų teisinių profesijų, kuriomis labiausiai pasitiki gyventojai. Tačiau lyginant praeitų ir šių metų statistinius duomenis, praeitais metais 9 procentais gyventojų buvo suteikiamas didesnis pasitikėjimas advokatais.

Objektas. Darbe yra analizuojama advokatų profesinės civilinės atsakomybės ypatumai, sąlygos, kokybiškos teisinės konsultacijos, vertinami ir tiriami Lietuvos bei užsienio valstybių keliami reikalavimai advokatų profesijos atstovams, taip pat vertinami atsakingi už atsiradusią žalą subjektai bei advokatų pareigos, įtvirtintos įstatymuose bei profesinės etikos taisyklėse. Nemažas dėmesys skiriamas ištirti etikos bei atsakomybės

¹Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. Prieiga per internetą:

<https://fra.europa.eu/lt/eu-charter/article/47-teise-i-veiksminga-teisine-gynyba-ir-teisinga-bylos-nagrinejima>.

²Forskrift til domstolloven kapittel 11 *Advokatforskriften, 1996*

https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1996-12-20-1161/KAPITTEL_13#KAPITTEL_13

klausimams, atsakomybės sąlygoms ir jų sąveikoms.

Aktualumas. Temos pasirinkimą lėmė negausi advokatų profesinės civilinės atsakomybės praktika. Dabartinėje praktikoje gausu civilinių bylų, teismų sprendimų, išvadų ir kitos mokslinės literatūros, monografijų dėl civilinės atsakomybės kitų profesijų atstovams tokių kaip gydytojų, auditorių, notarų, o advokatų profesinės civilinės atsakomybės klausimais bylų ir šaltinių gausos nėra. Puikūs to pavyzdžiai, patvirtinantys minėtų profesijos atstovų civilinės atsakomybės klausimus – naujų leidinių, tokių kaip Notarų civilinė atsakomybė monografijos pasirodymas visuomenėje, gausi teismų praktika, kurią pateiksiu savo darbe bandydama šių profesijos atstovų civilinės atsakomybės modeliais formuluoti advokatų profesijos civilinės atsakomybės specifiką. Darbe taip pat bus pateiktos galimos priežastys, lėmusios bylų nebuvimą dėl advokatui civilinės atsakomybės taikymo.

Originalumas ir naujumas. Darbo originalumą bei naujumą apsprędžia tai, kad Lietuvos teisinėje doktrinoje advokato civilinė atsakomybė už teikiamų teisinių paslaugų kokybę apskritai nėra nagrinėta, o per pastaruosius penkerius metus nebuvo rašomas magistro darbas nagrinėjama tematika. Buvo rašomi magistro darbai, susijusiomis temomis, tačiau koncentruotasi į kitus aspektus: advokato kaltės ir neteisėtų veiksmų civilinės atsakomybės sąlygas, advokato profesinės civilinės atsakomybės privalomąjį draudimą ir pan. Tai rodo, jog advokato profesinės civilinės atsakomybės klausimai buvo paliesti, bet labai siaura apimtimi ir paliečiant tik kai kurias advokato profesinės civilinės atsakomybės sąlygas. Kad ir Algio Norkūno pateiktoje recenzijoje analizuojama tik viena iš civilinės atsakomybės sąlygų – kaltė kaip pagrindinė sąlyga. Tad mano darbo originalumas ir pasireiškia tuo, kad bus paliestas platus spektras advokato profesinės civilinės atsakomybės klausimų bei visos advokato civilinės atsakomybės sąlygos.

Tikslas. Nustatyti, kokiais pagrindais gali kilti advokatui profesinė civilinė atsakomybė pagal Lietuvos Respublikos įstatymus, taip pat atsakyti į pagrindinį tikslinį klausimą, ką reiškia advokato teikiamos kokybiškos teisinės paslaugos, kokie advokato veiksmai ir pareigos įeina į kokybiškų advokato paslaugų sudėtį. Išanalizuoti advokato civilinės atsakomybės sąlygas bei nurodyti jų pagrindinius ypatumus.

Uždaviniai:

1. Atskleisti advokatų teikiamų teisinių paslaugų kilmę.
2. Suformuluoti kokybiškos teisinės paslaugos sampratą.
3. Pateikti advokatų profesinės civilinės atsakomybės specifiką.

4. Pateikti bei palyginti Lietuvos ir užsienio teisinių sistemų keliamus reikalavimus asmenims, siekiantiems užsiimti advokato profesine praktika.
5. Pateikti advokatų civilinės atsakomybės subjektus ir jų specifiką.
6. Pateikti advokato pareigas, kylančias įstatymų ir etikos normų pagrindu bei iš sutarties su klientu, šių pareigų analizė.
7. Įrodinėjimo pareigos paskirstymo tendencijos Lietuvoje ir užsienyje.
8. Advokato profesinės civilinės atsakomybės sąlygos ir jų specifika.
9. Pateikti galimus pagrindus civilinės atsakomybės ribojimui ar panaikinimui.

Metodai. Darbe panaudoti šie tyrimo metodai: sisteminis – loginis, lyginamasis bei analitinis. *Sisteminis – Loginis* metodas naudotinas analizuojant bei kritiškai vertinant advokato profesinės civilinės atsakomybės sąlygas :neteisėtų veiksmų, žalos, priežastinio ryšio bei kaltės kaip šių visų keturių reikšmingų elementų egzistavimo visumą, ryšį bei sąveiką viena su kita, pasitelkiant advokato profesinę veiklą reglamentuojančius pagrindinius įstatymus (Advokatūros įstatymas), etikos normas (Advokatų etikos kodeksas) bei teismų praktiką. *Lyginamasis* metodas. Juo remiantis bus ieškoma panašumų bei skirtumų lyginant Lietuvoje keliamus kvalifikacijos ir kitus reikalavimus būsimiems advokatams su užsienio valstybėse keliamais, taip pat lyginama teismų praktika, sprendimai bei vyraujančios tendencijos dėl advokatų profesinės civilinės atsakomybės bei jos sąlygų bei advokato pareigų užsienio teisinėse sistemose. Šis metodas leis nustatyti svarbiausius principus, bei atskleisti įstatymų leidėjo bei teismų pozicijas dėl nagrinėjamo šiame darbe objekto. Analitinis metodas bus pasitelkiamas kritiniam vertinimui autorių išsakytų pozicijų mokslinėje literatūroje, vadovėliuose, taip pat vyraujančių tendencijų teisės doktrinoje, teismų sprendimų civilinėse bylose bei formuluojamų išvadų advokato profesinės civilinės atsakomybės klausimais. Taip pat pateikiant savo poziciją ir nuomonę minėtais klausimais.

Svarbiausi šaltiniai. Daugiausia dėmesio bus skiriama tokiems Lietuvos Respublikos teisės aktams kaip Civilinis kodeksas, Advokatūros įstatymas, Advokatų etikos kodeksas. Remiamasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika bylose, susijusiose su žalos dėl advokato neteisėtų veiksmų atsiradimu bei civilinėmis bylomis, susijusiomis su advokato ir glaudžių advokatams profesijos atstovų civilinės atsakomybės atsiradimu. ; Lietuvos Konstitucinio teismo nutartimis, Europos Sąjungos teisės aktais bei Skandinavų šalių tokių kaip Norvegijos Advokatūros nuostatais (norv. - Advokatforskriften). Remtasi šia Lietuvos ir užsienio autorių specialiąja moksline literatūra: V. Mikelėno *Civilinės*

atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai, G. Danišausko *Teisinės paslaugos samprata*, K. Lipeika: *Interesų konfliktas advokato profesinėje veikloje*, I. Žalėnienė *Atstovavimo sampratos civiliniame procese problema*, I. Žalėnienė. *Kai kurie atstovo civiliniame procese atsakomybės teoriniai aspektai*, G. Lastauskienė – *Advokato profesija: prieštaringas jos pobūdis ir kontrolė*, A. Dziegoraitis: *Aktualios teisinės valstybės ir advokatūros problemos*, L. Gedgauskas: *Ar. Advokatas turi teisę reklamuoti savo paslaugas*, K. Lipeika: *Interesų konfliktas advokato profesinėje veikloje*, V. Punelis *LR Seimo kanceliarija, taip pat civilinės teisės doktrina*: A. Norkūnas *Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas*, A. Norkūnas *Sąžiningumo principo įgyvendinimas*, R. Norkus *Įrodinėjimo ypatumai*, A. Brazdeikis *Reikalavimas atlyginti nuostolius dėl piktnaudžiavimo civiliniu procesu, apimant civilinės atsakomybės teisės teoriją bei magistro darbus rašytus susijusia su nagrinėjama civilinės atsakomybės tema.*

1. ADVOKATO TEIKIAMŲ TEISINIŲ PASLAUGŲ KILMĖ

Platonas ir Aristotelis yra įrodę teoriją, jog vienas pats individas negali susikurti visų būtinų priemonių savo būčiai. Neabejotinai jų teorija apima daugybę paslaugų rūšių, tarp jų ir teisinę pagalbą. Apsikeitimas paslaugomis yra neatsiejama kiekvieno visuomenės nario gyvavimo dalis. Prireikus gero ir tikslingo patarimo ar tam tikro darbo atlikimo, kuriems reikalingas specialus žinių pritaikymas, tam tikra kvalifikacija ar tikslingos žinios bei atitinkama patirtis tam tikroje srityje, kreipiamės į atitinkamos srities specialistą, kad suteiktų mums tikslingą bei kokybišką informaciją, tam tikrą paslaugą. Taigi taip vyksta apsikeitimas paslaugomis tarp žmonių jų pragyvenimui su tikslu tenkinti savo poreikius³.

Siekiant atskleisti teisinių paslaugų sampratą, vertinant jų kilmę, svarbūs aspektai, kurie taip pat turi būti detaliam paliesti tai: paslaugos samprata – neturint supratimo, kas visuotinai yra laikoma paslauga, paslaugos suteikimu apskritai, negalėsime išvelgti teisinės paslaugos savitumo, skiriančią ją nuo kitos srities paslaugų; teisinių paslaugų kokybės samprata bei kokybės reikalavimų užtikrinimas ir įgyvendinimas valstybės kuriamų įstatymų bei kokybės praktikos standartų pagalba – teisinių paslaugų kokybės kriterijus yra vienas pagrindinių šio darbo vertinimo objektų, tad be aiškaus kokybės „vaizdo“, tolimesnis advokato civilinės atsakomybės aspektas būtų neįmanomas, o teisinių paslaugų kilmės aiškinimosi aspektas beprasmis; Teisinės paslaugos – tai vienas pagrindinių šio darbo objektų, tad jų kilmės, ištakų nustatymas svarbus tam, kad galėtume kuo nuodugniau ir visapusiškiau įvertinti tokių paslaugų reikšmę ir keliamus kokybės kriterijus, nustatyti, kas būtų lėmė šioms paslaugoms aukštus kokybės formuojamus reikalavimus bei tuo pačiu griežtas pasekmes tokių reikalavimų nesilaikantiems asmenims.

1.1. Teisinių paslaugų kilmės analizė

Paslauga tiek bendrinėje kalboje, tiek ir teisinėje erdvėje apibūdinama kaip pagalba, patarnavimas, kurią galima atlikti šiais veiksmais: padarant, suteikiant arba pasiūlant. Remiantis teisiniu reguliavimu, jis minėtąsias paslaugas išskiria dar į dvi rūšis pagal jų atlygintinumo ir neatlygintinumo aspektą, tačiau sampratos paslauga toks skirstymas pagal atlygintinumo aspektą nekeičia, ji lieka ta pati, turinti savybę padėti, patarti, atlikti tam

³ DANIŠAUSKAS, G. *Teisinės paslaugos samprata*, Jurisprudencija, 1999, p.132-137

tikrus veiksmus kito žmogaus naudai, tenkinant konkrečiai kito žmogaus poreikius⁴. Tačiau paslaugą nuo pagalbos suteikimo skiria esminis bruožas – finansavimo pobūdis. Advokato teikiamų teisinių paslaugų sąvoka apibrėžiama Advokatūros įstatymo 2 straipsnyje – tai teisės konsultacijos, patarimai teisės klausimais, teisinę reikšmę turinčių dokumentų rengimas, atstovavimas teisės klausimais, kliento interesų gynyba bei atstovavimas bylų procese, kai šie veiksmai atliekami už atlyginimą⁵. Kadangi tolimesniame darbe bus vartojamos teisinės paslaugos ir teisinės pagalbos sąvokos, reikšmingas jų atskyrimo aspektas. Kaip minėta, teisinės paslaugos samprata atskleista Advokatūros įstatyme, tačiau teisinės pagalbos sampratą pateikia ir valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimo įstatymas (Toliau VGTPĮ). Remiantis šiuo įstatymu, teisinė pagalba suprantama kaip teisinė pirminė ir antrinė pagalba, kurią garantuoja valstybė, nepriklausomai nuo to, ar ta paslauga atlygintinė ar ne. Pirminės teisinės pagalbos metu teikiama teisinė informacija, teisinės konsultacijos ir dokumentų, skirtų valstybės ir savivaldybių institucijoms, išskyrus procesinius dokumentus⁶. Ši teisinė pagalba apima ginčo sprendimus ne teismo tvarka. Antrinės teisinės pagalbos metu rengiami dokumentai, ginamas ir atstovaujamas klientas, ši paslauga apima ir su baudžiamojoje byloje pareikšto civilinio ieškinio nagrinėjimu susijusių išlaidų atlyginimą⁷. Valstybės garantuojama teisinė pagalba teikiama neatlygintinai asmenims, negalintiems susimokėti už mokamas advokato teikiamas teisines paslaugas. Tad vien vartotinas terminas „pagalba“, sufleruoja, kad valstybė suteikdama minėtas teises asmenims, negalintiems atsiskaityti už tokių paslaugų suteikimą – padeda, suteikdama pagalbą asmenims, kuriems ta pagalba reikalinga, įgyvendindama žmogaus konstitucinę teisę į teisėtų interesų apsaugą ir pažeistų gynybą, nepriklausomai nuo to, ar ši paslauga atlygintinė ar ne. Sąvoka pagalba nėra vartotina, kai kalbama apie paslaugą, kuri yra atlygintinė. Jau vien pagalbos sampratos kilmė yra padėti žmogui už tai nereikalaujant atlygio. Tad ne kiek šis atlygintinumo aspektas yra esminis aspektas, skiriantis paslaugą. Nuo pagalbos, kiek finansavimo pobūdis: teisinę pagalbą finansuoja valstybė, t.y. advokatai suteikia teisinę pagalbą asmenims valstybės lėšomis. Tuo tarpu advokato teikiama teisinė paslauga valstybės nėra finansuojama, už ją moka paslaugą užsisakęs klientas. Taigi, valstybė neatlygintinę teisinę pagalbą įgyvendina

⁴ KABIŠAITIS, A. *Paslaugų sutartis – civilinės teisės naujovė*, Justitia. Vilnius. 2003 p.47

⁵ Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2004, Nr.50-1632.

⁶ Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas. Prieiga per internetą:

<http://www.infolex.lt/ta/49396:str1>

⁷ *Ibid.*,

advokatų pagalba, t.y. ji moka nustatyto dydžio pastovų atlygį advokatams, atstovaujantiems asmenų, kuriems tokia pagalba reikalinga interesus. Visuotinai vyrauja požiūris, jog fiksuoto advokatams atlyginimo teikiant nemokamą valstybės garantuojamą pagalbą nustatymas – nemotyvuoja advokatų teikti tokio pat laipsnio kokybiškas teisines paslaugas kaip advokatams, teikiantiems teisines paslaugas už nusistatytus honorarus.

Taigi, teisinės paslaugos ir teisinės pagalbos sampratos skiriasi, tačiau neišvengiama praktikoje jų tapatinimo ir vartojimo kaip sinonimų. Nustačius paslaugos ir pagalbos esminę skirtybę, galima pereiti prie aktualaus nagrinėjamai temai advokato teisinės paslaugos kilmės nustatymo.

Advokato profesijos ir jo veiklos ištakos prasidėjo Senovės Graikijoje. Šis istorinis intarpas svarbus tuo, kad jau tada kilo poreikis teisės srities specialistų, kurie suteiktų palaikymą tiems asmenims, kurie nesijausdavo tvirtai, siekdami apginti savo pažeistas teises teismuose. Bylos šalys samdydavo įžymius žmones, kurie bylos proceso metu demonstruodavo savo palaikymą, tuo padėdami siekti palankaus teismo sprendimos. Platesnis reguliavimas teisinių paslaugų suteikimo pradėtas romėnų teisėje⁹, kai buvo ne tik numatoma atlygintinumo sąlyga tam tikrų sričių žinovams, bet ir jų atsakomybės aspektas. Akcentuotina tai, kad jau tais laikais, reikšmė buvo suteikiama ne pačiam darbui, bet pačiam atliekamo darbo rezultatui – toks romėnų požiūris pagrįstai galėtų būti laikomas kaip pradžios taškas, pagrindas susiformuoti šiuolaikinei atlygintinių paslaugų sutarčiai¹⁰. G. Lastauskienės teigimu, Senovės Romoje advokatais vadino besibylinėjančiojo gimines ir draugus, kurie jį lydėdavo į teismą¹¹. Būtent dėl to, antikinės Graikijos teismuose minėti savo veiklą vykdę atstovai galėtų būti vadinami pirmaisiais advokatais Europoje. Advokato teikiamų teisinių paslaugų kilmę lėmė dvilypis poreikis: asmens, kuriam būtina teisinė pagalba bei asmens, kuris gali šią pagalbą suteikti asmeninių poreikių patenkinimas. Susiklostęs poreikis būtent asmenims, kurių teisės galimai buvo pažeistos, apginti savo teisėtus interesus, t.y. esant priverstam kreiptis į teismą, kad atkurti savo pažeistus interesus; taip pat situacijos, kai esi pašauktas būti atsakovu teisme ar kitokiu procesiniu teismo dalyviu. Suprantama, jog be advokato pagalbos dažniausiai neįmanoma asmeniui, neturinčiam specifinių teisinių žinių, įgūdžių ir patirties, išspręsti iškilusių teisinių problemų. Iš kitos pusės, asmens, kuris geba užsiimti šia specifinių įgūdžių reikalaujančia

⁸ DRAKŠAS, R. *Advokatas: veiklos pagrindai ir problemos*. Monografija. Vilnius, Justitia, 2012, p.32

⁹ NEKROŠIUS, I., et al., *Romėnų teisė*. Vilnius: Justitia, 1999, p.6-8

¹⁰ NEKROŠIUS, I., et al., *Romėnų teisė*, Vilnius: Justitia, p. 6-8.

¹¹ LASTAUSKIENĖ, G. *Advokato profesija: prieštaros jos pobūdis ir kontrolė*. Jurisprudencija, 2013, p.1475

profesija ir taip patenkinti ir savo asmeninius lūkesčius. Advokato profesija, kuriai priskiriamas teisinių paslaugų teikimas susiduria su prigimtiniais, vidiniais advokato profesijos prieštaravimais¹²: Pirma, advokatas yra atlygintinių paslaugų teikėjas, kuris siekia, kad jo paslaugos būtų perkamos ir taip jis galėtų sukurti sąlygas savo tolimesnei veiklai sėkmingai vykdyti bei materialiai apsirūpinti pats ir aprūpinti savo šeimą¹³. Antra, advokato vykdoma veikla pasižymi visišku lojalumu savo klientui. Jis veikia tarsi atstovaujamojo šešėlis ir jam kliento interesai patys svarbiausi¹⁴. Trečia, advokatas vykdydamas savo profesinę veiklą ne tik kaip paslaugų teikėjas, bet ir kaip tarpininkas tarp atstovaujamojo ir teismo bei proceso dalyvis, siekiantis įgyvendinti teisingumą. Šis jų funkcijų atlikimas bei paskirtis sukelia advokatui reikalavimus bei įpareigojimus, tarp kurių yra ne tik prigimtinis įpareigojimas siekti teisingumo, bet ir nepažeisti tam tikrų pamatinių padarumo vertybių bei reikalavimų, kuriuos nustato šios profesijos atstovams valstybės savo teisiniu reglamentavimu. Taigi, dėl susiklosčiusio trilypio kliento bei advokato poreikio teisinėms paslaugoms, galime formuluoti advokato teisinių paslaugų kilmę.

Taigi, remiantis G. Lastauskienės teisės doktrinoje pateikta pozicija dėl advokato veiklos prieštaravimo, galima teigti, jog teisinės paslaugos kilo iš asmens trilypio poreikio, siekiant suderinti savyje tris pagrindines vertybes:

1. advokato interesas užsiimti šia veikla ir patenkinti savo asmeninius bei savo šeimos poreikius.

2. Kliento interesas, kurio naudai advokatas įsipareigoja besąlygiškai po to, kai sudaroma tarp šių šalių sutartis dėl teisinės pagalbos.

3. Viešas interesas, kurio esmė – advokatas įsipareigoja dorai elgtis visame teisingumo įgyvendinimo procese, kurį kontroliuoja valstybė savo įstatymais ir teisės aktais. Teisės doktrinos šaltiniuose, ši advokato misijos prieštarumą išvelgė ir analizuoja ne tik minėta G. Lastauskienė, bet ir Ž. Navickienė bei L. Pakštaitis. Jų pozicija dėl advokato veiklos misijos pateikiama per dorovinius principus ir vertybes, kurių advokatas laikydamasis gali ne tik formuoti advokato profesijos prestižą, bet ir sudaryti prielaidas visuomenės gerovės užtikrinimui.¹⁵ Minėti autoriai laikosi pozicijos, jog tik gera

¹² LASTAUSKIENĖ, G. *Advokato profesija; prieštaringas jos pobūdis ir kontrolė*. Jurisprudencija, 2003, nr. 20 (4) p. 1743-1491.

¹³ LASTAUSKIENĖ, G. *Advokato profesija; prieštaringas jos pobūdis ir kontrolė*. Jurisprudencija, 2003, nr. 20 (4) p. 1743-1491.

¹⁴ ŽALĖNIENĖ, I., et al., *Advokatūros raida Lietuvoje 1990-2015*. Mokslo studija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013.

¹⁵ PAKŠTAITIS, L.; NAVICKIENĖ, Ž. *Advokato profesionalumas: apibrėžtis ir ugdymo galimybės (perspektyvos) visuomenės gerovėje*. Vilnius, 2016, p. 185.

advokato moralė ir dorovinės vertybės leidžia kalbėti apie kažką absoliutaus ir nekintamo¹⁶. Šiai pozicijai pritaria ir A. Janušauskaitė, kuri pabrėžia, jog kiekvienas teisininkas yra visų pirma, žmogus, kuris tiek gyvenime, tiek ir darbe vadovaujasi doroviniais principais, socialinėmis normomis.¹⁷ Advokatas turi laikytis tokių dorovinių vertybių, kokių laikosi ir advokato profesijos neturintis asmuo, bet kiekvienas doras žmogus. Turima omenyje tokias savybes kaip: sąžiningumas, teisingumas, rūpestingumas, geranoriškumas. Be šių pagrindinių dorovinių savybių, dėl savo profesinės veiklos advokatas turi atitikti ir šiems geros moralės principams: objektyvumui, tolerantiškumui, konfidencialumui kliento atžvilgiu, interesų konflikto vengimo – visoms etinėms taisyklėms, detalizuojamoms Advokato etikos kodekse.

Taigi, iš pateiktų teisės doktrinoje pozicijų dėl prieštaringos advokato veiklos misijos, galimas toks advokato teisinių paslaugų kilmės vertinimas – šių laikų advokatams tenka labai sudėtinga misija dėl trilypio: advokato asmeninio, kliento ir viešojo/valstybės interesų suderinimo. Advokatas, visų pirma turi besąlygiškai būti lojalus klientui ir veikti jo labui, tačiau kartu turi nepažeisti tiek savo vidinių įsitikinimų, tiek ir visos valstybės viešojo intereso. Taigi, advokatas atlikdamas savo profesinę pareigą turėtų jausti didelę įtampą, siekdamas išlaikyti visų šių vertybių pusiausvyrą.

1.2. Teisinių paslaugų kokybė

Kaip auditoriui, vertinant konkrečią veiklą privalu žinoti, ką reikėtų įvertinti, taip ir advokatui teikiančiam teisinės paslaugas privalu žinoti, ko iš jo reikalaujama ir kas jo veikloje yra vertinama. Dėl šių priežasčių, valstybėse standartų kaip kokybės indikatorių nustatymas yra būtina advokato veiklos vertinimo priemonė¹⁸. Tačiau, nei Advokatūros įstatyme, nei VGTPĮ advokato teikiamos teisinės paslaugos kokybės samprata apibrėžta nėra. Remiantis šiuose teisės aktuose keliamais reikalavimais, galima tokia kokybiškos teisinės paslaugos formuluotė, kuri apima ne tik teisinių reikalavimų patenkinimą, bet ir kliento kaip teisinės paslaugos gavėjo intereso patenkinimą – taigi teisinė paslauga laikoma kokybiška tuomet, kai ji patenkina dvilypį interesą: kliento ir valstybės. Taigi, kokybiška teisinė paslauga kliento atžvilgiu – advokatas teikia teisinę konsultaciją atitinkdamas visiems

¹⁶ PAKŠTAITIS, L.; NAVICKIENĖ, Ž. *Advokato profesionalumas: apibrėžtis ir ugdymo galimybės (perspektyvos) visuomenės gerovėje*. Vilnius, 2016, p. 185.

¹⁷ JANUŠAUSKAITĖ, A. Atsakomybės ir profesinės kompetencijos svarba teisininko veikloje. *Visuomenės saugumas ir viešojo tvarka*. Mykolo Romerio universitetas. 2012(8). p. 126

¹⁸ ŽALĖNIENĖ, I., et al., *Advokatūros raida Lietuvoje 1990-2015*. Mokslo studija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2013.

aukšto lygio komunikacijos, informuotumo, etikos bei moralės reikalavimams, tuo tarpu valstybinis, teisinis interesas dėl advokato kokybės patenkinamas šiam įvykdžius visus formalumus: apimant tinkamą, motyvuotą, pagrįstą procesinių dokumentų rengimą bei šių pateikimą, nepraleidžiant įstatymo numatytų terminų jiems pateikimą. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog pareiga įrodyti, kad advokato suteikta paslauga buvo nekokybiška tenka klientui, tad šiam neturint reikiamų teisinių žinių, tenka nemenkas iššūkis tiek surinkti pagrįstus bei pakankamus įrodymus dėl nekokybiškų paslaugų, tiek įrodyti tokią netinkamą paslaugą.

VGTPĮ 3 straipsnyje yra įtvirtintas nagrinėjamai temai aktualus valstybės garantuojamos teisinės pagalbos kokybės, efektyvumo ir ekonomiškumo principas. Atitinkamai šio įstatymo 10 straipsnyje yra įtvirtintos Lietuvos advokatūros pareigos, susijusios su minėto kokybiškos teisinės pagalbos principo įgyvendinimu. Taigi, Lietuvos Advokatūra turėtų užtikrinti efektyvų ir kokybišką antrinės teisinės pagalbos suteikimą VGTPĮ pavedimu – t.y. būtent koordinuoti advokatų teikiamą teisinę pagalbą pagal antrinės teisinės pagalbos kokybės vertinimo taisyklės bei tikrinti antrinę teisinę pagalbą teikiančių advokatų veiklos kokybę¹⁹. Taigi, Lietuvoje advokato teikiamų teisinių paslaugų kokybės kontrolę atlieka Advokatų Taryba su Teisingumo ministerija bei Advokatų garbės teismu. Atitinkamai Lietuvos advokatūrai gavus kliento skundą dėl advokato teikiamų teisinių paslaugų, pagal gautas aplinkybes ir medžiagą taryba vertina advokato veiksmų atitikimą Advokatūros įstatymui, etikos taisyklėms bei kitiems kokybės praktikos standartams.

Bene vienas reikšmingiausių ir naujausių advokato teikiamų teisinių paslaugų kokybės vertinimo šaltinių – tai Praktikos standartai, skirti teisinės pagalbos teikėjams, parengti pagal projektą „Teisinės pagalbos kokybės gerinimas: bendrieji standartai skirtingoms šalims,“, kuriuos parengė ne tik Lietuvos Advokatūra, Lietuvos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba, Lietuvos teisės institutas, bet ir užsienio valstybių tarnybos. Taigi, šiuose standartuose pateikiamas advokato teikiamos teisinės pagalbos kokybės vertinimas šių trijų praktikos standartų pagalba:

1. Individualus advokatų veiklos auditas, kurio metu tikrinamas advokato turimos bylos medžiagos pavyzdys ir kuris atliekamas kitų advokatų, pasamdytų dirbti kaip individualūs auditoriai ir vertinti kolegų darbą. Šis individualaus advokato veiklos vertinimas apima bylos medžiagos vertinimą, prieš tai nustačius tam tikrus kriterijus

¹⁹ LR Valstybės Garantuojamos Teisinės Pagalbos Įstatymas (su papildymais ir pakeitimais), 2005. Nr.X-78, Vilnius.

konsultuojantis su teisės specialistais, dauguma kriterijų yra susiję su klientu., siekiant nustatyti klientams konkrečioje srityje teikiamo konsultacinio ir teisinio darbo kokybę.²⁰ Individualūs auditoriai nagrinėja dalį praktikuojančio advokato bylos medžiagos, ją pasirinkdami patikrinimui atsitiktine tvarka. Išnagrinėjus auditoriams dalį bylos medžiagos, advokatui pateikiamas įvertinimas, pastabos bei patarimai dėl tų sričių, kurias reiktų patobulinti. Ši audito vertinimo sistema naudojama ne tik Lietuvoje, bet ir kitose šalyse: Anglijoje, Škotijoje, Nyderlanduose, Afrikoje, Kinijoje ir kitose.

2. Advokatų darbo kokybės vertinimas atliekant klientų apklausas dėl suteiktos paslaugos kokybės. Šios apklausos vykdomos keliomis formomis: reguliariai vykdamas teisinės pagalbos klientų apklausas, kurios parengtos socialinių tyrimų metodais, jomis dažniausiai siekiama įvertinti, ar patenkinti, ir kiek klientai patenkinti advokatų atliktu darbu, t.y būtent sutelkiant dėmesį į komunikavimo bei advokato darbo etikos aspektus.²¹ Kitos apklausos formos: po suteiktos teisinės pagalbos paslaugos klientų prašoma užpildyti elektroninėje erdvėje esančius klausimynus, taip pat pasitelkiami skambučių centrai, kurių metu kliento taip pat klausiama, ar jis liko patenkintas advokato teikiama teisinės paslaugos kokybe, vertinant minėtus advokato komunikavimo, informacijos suteikimo išsamumo, etikos aspektus.

3. Prokurorų ir teisėjų atliekamas advokatų darbo vertinimas. Šių teisės atstovų vertinimas laikomas svarbiu veiksniu, nes teisėjai bei prokurorai išmano teisę ir turi didelės patirties stebint teisinės pagalbos tiekėjus, advokatus bei su jais bendraujant darbo metu. Taigi vertinimą gali atlikti periodiškai rengiant tiek apklausas, diskusijas, tiek ir organizuojant seminarus bei susitikimus. Lietuvoje šie teisės atstovai apklausas vykdo kiekvienais metais. Klausimynuose pateikiami tokie klausimai: kaip dažnai yra bendraujama su teisinės pagalbos teikėjais, kokia respondentų nuomonė apie advokatų teikiamų prašymų atidėti bylos nagrinėjimą dažnumą, prašymai atidėti bylos nagrinėjimo pagrįstumą, motyvavimą. Tokie advokato veiksmai, vienareikšmiškai kertasi su darbo pradžioje advokato teikiamos teisinės paslaugos kokybės formuluotėje pateiktais advokatui ekonomiškumo reikalavimo, naudojant laiko ir finansinius išteklius atstovaujant klientą arba teikiant teisinę konsultaciją, metu. Nepagrįstas advokato atliekamų veiksmų vilkinimas atstovaujant kliento interesus, terminų pateikti teismui dokumentus praleidimas

²⁰ Praktikos standartai teisinės pagalbos teikėjams. Prieiga per internetą:

²¹ NIKARTAS,S; LIMANTĖ,A. Teisinės pagalbos kokybės vertinimo priemonės ir kriterijai: gairės Europos Sąjungos šalims, 2018. Prieiga per internetą: http://teise.org/wp-content/uploads/2019/09/Qual-Aid_Guidelines-for-EU-Member-States_LT.pdf

kertasi su minėtaisiais atitikimo kokybei reikalavimais. Praktikos standartuose ši vertinimo priemonė laikoma veiksminga, ji gali padėti nustatyti teisinės pagalbos paslaugos teikėjo darbo trūkumus, taip atitinkamai užtikrinant kokybišką klientų gynybą.

Minėtuose kokybės užtikrinimo standartuose taip pat akcentuojama, kad kriterijai vertinti advokatų darbo kokybę gali būti tik etikos ar profesinės taisyklės, t.y. minimalus standartas, tačiau valstybėms leidžiama susitarti ir dėl tokių vertinimo standartų, kurie susiję ir su teisinės pagalbos turiniu. Minėti kokybės standartai, vertinant advokatų individualią veiklą negali būti pasitelkiami visa apimtimi, tačiau tik tiek, kiek nepažeidžia advokato autonomijos ir konfidencialumo kliento atžvilgiu laikymosi principo. Klientas teisinės konsultacijos metu pasitiki advokatu ir pateikia asmeninę, konfidencialią informaciją, kuri turi būti saugoma ir neturi būti atskleista tretiesiems asmenims, tad negalimas valstybės absoliutus kišimasis į advokato ir kliento pasitikėjimu grįstus santykius.²² Tad atitinkamai individualios advokato veiklos auditas gali būti vykdomas tik tam advokato teikiamos teisinės paslaugos turiniui, kuriame neatskleidžiama kliento konfidenciali informacija. Svarbu pabrėžti tai, kad konfidencialumo apsaugos principas nėra absoliutus, gali būti taikomos išimtys, kai siekiama užkirsti kelią daromiems nusikaltimams ar grėšiant fizinei žalai bei esant kliento sutikimui dėl informacijos atskleidimo tretiesiems asmenims. Taigi, šie minėti veiksniai gali atleisti advokatą nuo konfidencialumo įsipareigojimo kliento atžvilgiu. Mano manymu, teisinės paslaugos sutartis – tai sutartis tarp dviejų šalių, tad esant minėtiems veiksniams, reikalingas turėtų būti ne tik kliento, bet ir advokato sutikimas dėl konfidencialios informacijos atskleidimo. Minėtuose kokybės standartuose akcentuojama ir tai, jog įprastai konfidencialios informacijos pažeidimu nelaikoma, kai advokatui yra taikoma drausminė atsakomybė kliento skundo pagrindu, nes advokatų veiklos auditas vykdomas ne tuo tikslu, kad aptikti drausminį pažeidimą advokato veikloje; audito pagrindu taip pat nėra laikomas kliento skundas, auditas atliekamas tik kaip prevencinė priemonė. Šią kokybės praktikos standartų pateiktą nuostatą dėl prevencinio audito tikslo suprantu taip, kad juo siekiama įpareigoti advokatus „pasitempti“, teikiant visapusiškas ir kokybiškas paslaugas - tiek turinio, tiek laiko, tiek ir komunikacijos prasme. Kokybės užtikrinimo standartuose numatomas dar vienas reikšmingas kokybės, vertinant advokato individualią veiklą metodas – tai bendradarbiavimas, advokatų bendruomenės susitarimas. Lietuvos

²² MONTVYDIENĖ, I. *Valstybės garantuojama teisinė pagalba civilinėse bylose*. Daktaro disertacijos santrauka. Socialiniai mokslai, teisė. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius, 2010.

etikos kodeksas numato, kad pavyzdžiui, advokatai pateikę kliento konfidencialią informaciją Advokatų tarybai ar jos organams, tai nebūtų laikoma konfidencialios informacijos klientui pažeidimu. Ši nuostata, mano manymu, turėtų būti suprantama taip, jog Advokatų taryba veikia ne tik vartotojų, kurie naudojami advokatų teikiamomis teisinėmis paslaugomis, bet tuo pačiu ir advokatų tinkamai ir kokybiškai teikiančių šias paslaugas interesais, tad Advokatūra padeda tinkamai įgyvendinti ir sudaryti sąlygas advokatams teisingai užtikrinti klientų teisėtų interesų bei konfidencialios informacijos apsaugą. Advokatai ir Advokatūra šiame kontekste suprantami kaip šalys, kurios bendradarbiauja dėl to paties pagrindinio tikslo – tinkamo klientų teisių ir gynybos įgyvendinimo. Taigi, demokratinėse valstybėse sprendimai, kurie susiję su intervencija į advokato veiklą, turėtų būti derinami tiek su kliento interesais, tiek ir su advokatų bendruomene, vadovaujantis bendradarbiavimo principu. Kalbant apie valstybės garantuojamą teisinę pagalbą teikiančių advokatų veiklos galimus kokybės užtikrinimo standartus bei tų advokatų, kurie veikia pagal privačią sutartį - kyla klausimas, ar šių advokatų teikiamų teisinių paslaugų kokybei vertinti turėtų būti pasitelkiami tie patys standartai, ar skirtingi. Remiantis kokybės praktikos standartų organizuotoje apklausoje gautais duomenimis, advokatų pozicija šiuo klausimu buvo tokia: atskiri standartai nėra reikalingi, pakanka bendrų, keliamų reikalavimų advokatams. Atsakymas motyvuojamas tuo, jog nepriklausomai nuo to, ar advokatai teikia valstybės lėšomis finansuojamą teisinę pagalbą, ar advokatai teikia teisinę paslaugą pagal privačias sutartis su klientais, abejais atvejais advokatai turi teikti vienodo aukšto laipsnio kokybišką teisinę paslaugą.

Kalbant apie prevencines kokybiškų teisinių advokato paslaugų užtikrinimo priemones, verta paminėti 2015 m. Lietuvos Advokatų Tarybos sprendimą dėl kvalifikacijos advokatams tobulinimo, kuris pateikia ne tik kvalifikacijos tobulinimo vertinimo balais tvarką, profesinės kvalifikacijos tobulinimo renginių sąrašą, bet numato ir drausminę atsakomybę advokatai, nedalyvaujančiam kvalifikacijos tobulinimo organizuojamose seminaruose bei mokymuose²³. Advokatui pareigą nuolat tobulinti savo kvalifikaciją numato ir Advokatūros įstatymo 39 straipsnis²⁴. Taigi, kuriami kokybės vertinimo standartai bei priimami Advokatų Tarybos sprendimai dėl advokatų kvalifikacijos tobulinimo ir įgyvendinimo rodo, jog valstybė prisideda prie teisinių paslaugų kokybės užtikrinimo bei tuo pačiu sudaro sąlygas teisinių paslaugų teikėjams

²³ 2013 m. Lietuvos Advokatų Taryba *Dėl advokatų ir advokatų padėjėjų kvalifikacijos tobulinimo ir vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo*, (pakeistas 2015 sprendimu).

²⁴ Lietuvos Respublikos Advokatūros Įstatymas // *Žinios*, 2004. Nr. 50 -1632

teikti kokybiškas teisinės paslaugas.

Apibendrinant individualiai advokato veiklai taikomų kokybės standartų specifiką, norėčiau, remiantis minėtuose kokybės standartuose prieimomis išvadomis, papildyti tai, kas pasakyta – advokato veikla paprastai yra vertinama ir reguliuojama teisės aktų pagalba, advokatų asociacijų bei Advokatų tarybos veiklos vidiniais nuostatais bei profesinės etikos kodeksais. Tad drįsčiau teigti, jog paprastai šių aktų pagalba ir yra nustatomi minėtų profesijos atstovų veiklai ir kokybei keliami reikalavimai, apimant ne tik kvalifikacijos reikalavimus bei įpareigojimus atitikti etikos taisyklėms, bet ir advokatui keliamus konfidencialumo, apsaugos, advokato ir kliento santykio bei konfliktų intereso vengimo principus. Šių principų bei teisės aktų advokatui laikymasis, mano supratimu, prisideda prie advokato teikiamų teisinių paslaugų kokybiškumo prezumcijos. Atitinkamai nesilaikant šių teisės aktų bei etikos taisyklių, praktikoje inicijuojami klientų skundai dėl nekokybiškų advokato paslaugų suteikimo, kas ir leidžia atitinkamoms institucijoms – Advokatų Tarybai bei prireikus Garbės Teismui – patikrinti advokato teikiamų teisinių paslaugų turinį ir atitiktį kokybei. Kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę kreiptis į Lietuvos Advokatūrą su motyvuotu skundu dėl advokato veiklos, nekokybiškų konsultacijų ar profesinės etikos pažeidimo.²⁵ Šios atitikties nebuvimo atveju, advokatui dažniausiai paskiriama drausminė atsakomybė. Vertinant minėtąją advokato netinkamos teisinės paslaugos kokybės inicijavimo galimybę – skundą, jis laikytinas viena labiausiai naudojama advokatų teisinės pagalbos kokybės vertinimo priemone visame pasaulyje. Atsižvelgiant į teisinės pagalbos gavėjo skundą, vertinama advokato veiklos kokybė. Tad pats kokybės vertinimas priklauso nuo pagalbos gavėjų, klientų iniciatyvos skūstis dėl nekokybiškų teisinių paslaugų suteikimo. Pavyzdžiui, Latvijoje, Advokatūros drausmės komitetas stebi bei kontroliuoja advokatų veiklą bei nagrinėja komitetui pateiktus skundus, atitinkamai inicijuoja drausmines procedūras. Pabrėžtina, kad suteikiama teisė pateikti skundą dėl abejotinos advokato teisių paslaugų kokybės visiems asmenims, patyrusiems žalą dėl tokių advokato paslaugų. Lietuvoje advokato veikla vertinama dviem aspektais:

1. ar klientui buvo suteikta kokybiška teisinė paslauga. Vertina Lietuvos Respublikos Advokatų Taryba. Klientui, kaip minėta, suteikta teisė kreiptis į Advokatų Tarybą, jei jo manymu, jam tokia paslauga nebuvo suteikta. Atitinkamai Tarybai

²⁵ Lietuvos Respublikos Teisingumo ministro įsakymas „Dėl advokatų drausmės bylų nagrinėjimo tvarkos aprašo skelbimo“. Vilnius, 2016.

įvertinus visas aplinkybes ir priėjus išvados, jog advokato suteikta paslauga turi esminių trūkumų, advokatui gali būti suteikta galimybė pašalinti šiuos trūkumus pašalinti, to advokatui per paskirtą laiko tarpą nepadarius, advokatui gali būti paskirta drausminė nuobauda, nepasitenkinus klientui drausmine nuobauda bei esant rimtiems pažeidimams ir faktinei žalai, kliento atžvilgiu, klientas turi teisę inicijuoti skundą dėl civilinės atsakomybės iškelimo, esant visoms civilinės atsakomybės sąlygoms.

2. Ar advokatas nepažeidė sutarties dėl teisinės pagalbos teikimo. Lietuvoje be minėtosios Advokatų tarybos, įsteigta ir speciali Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnybos komisija, kuri ir nagrinėja teisinių paslaugų gavėjų skundus. Jei jų metu paaiškėja, kad advokatas nesuteikė kokybiškos teisinės paslaugos, komisija skundą siunčia advokatūrai su prašymu įvertinti advokato elgesį.

Taigi, iš šių nuostatų matome, jog formuojami teisinių paslaugų kokybės vertinimo standartai skirti ne tik bendram teisinės pagalbos sistemos Europos valstybėse vertinimui, kurių pareiga yra užtikrinti teisinę pagalbą/paslaugą teikiantiems asmenims šių paslaugų kokybės įgyvendinimo mechanizmus, kurie pasireiškia tinkamo išsilavinimo suteikimu šios profesijos atstovams, darbo patirties, kvalifikacijos kėlimo seminarų, papildomų mokymų ir kitų sąlygų suteikimu; bet taip pat ir teisinių paslaugų teikėjams, nepriklausomai nuo to, ar jie teikia teisines paslaugas pagal privačias sutartis su klientu už honorarą, ar veikia kaip valstybės finansuojamos teisinės pagalbos tiekėjai. Šių standartų pagalba vertinama individuali advokatų veikla bei jos atitiktis bendriems, advokatams keliamiems reikalavimams, etikos taisyklėms ir kitiems teisės aktams.

Kliento vaidmuo visame šiame advokato veiklos kokybės užtikrinimo procese labai reikšmingas. Klientas yra tas subjektas, kurio interesais ir yra kuriami kokybės standartai ar formuojami kokybės vertinimo kriterijai advokatų veiklai, siekiant užtikrinti, kad klientui būtų suteikta kokybiška teisinė paslauga. Kliento interesų gynybos požiūriu, advokato veiklai nustatomi šie kriterijai: vertinamas advokato pateikiamos argumentacijos pakankamumas, teisingumas bei išsamumas. Reikėtų akcentuoti, jog minėtasis vertinimas galimas tik teismuose, nes juose pateikiama informacija yra vieša. Šis vertinimas vertinant individualų advokato bendravimą su klientu nėra galimas, siekiant apsaugoti klientą bei jo teisę į konfidencialios informacijos apsaugą. Atitinkamai remiantis audituojamo turinio klasifikacija pagal atitiktį konfidencialumo reikalavimams kriterijų, vertinami šie turinio elementai: ar pateiktas profesionalus kliento situacijos vertinimas, ar ji teisiškai tiksli ir tinkama,

apimamas ir įrodymų rinkimo vertinimas, ekspertų pasitelkimas, galimų bylos rezultatų ir strategijų pasirinkimas. Vertinama, ar advokatas informavo klientą apie bylos ir proceso eigą, ar suteikė patarimus dėl klientui reikšmingas bylos, jos aplinkybes, ar suteikė konsultaciją ir raštu; ar komunikacija vyko aiškiai ir tokiu būdu, kuris priimtinausias klientui. Galiausiai vertinama atitiktis finansiniams reikalavimams: ar užmokestis pagrįstas laiko sąnaudomis ir bylos sudėtingumu, ar tinkamas finansinių dokumentų užpildymas, vadovaujantis nustatytais reikalavimais; ar ištekliai naudoti efektyviai, pasitelkiant ekspertus. Pavyzdžiui, Anglijoje ir Velse tam, kad įvertinti advokato veiklos atitikimą minėtiems kokybės kriterijams, pasitelkiama balų skalė, kurioje advokato veikla vertinama balais nuo 1 iki 5. Balas 1 skiriamas advokato teisinėms paslaugoms įvertinti kuo puikiausiai, jei atliekamo audito metu įvertintoje advokato bylos medžiagoje neaptinkama tokių vietų, kurias reikėtų iš esmės tobulinti, keisti ar šalinti spragas. Šio balo skalėje puikai vertinama advokato komunikacija, konsultacijos, kurios buvo pritaikytos kiekvieno kliento individualioms savybėms, puikus taktikų ir strategijų valdymas ir pan. Kuo skaičius skalėje didesnis, tuo advokato teikiamų teisinių paslaugų kokybė, vertinimo aspektu prastėja, ir advokato teikiamos konsultacijos bei dokumentų rengimas vertinamas kaip netinkamas, neatitinkantis reikalavimų, nekompetetingas. Pasitelkime praktinius pavyzdžius, kurie rodo, koku būdu ir kokiais veiksmais, ar kokių veiksmų neatlikimu dažniausiai pasireiškia advokato netinkama teisinių paslaugų kokybė: Remiantis Valstybės Kontrolės, atliktos 2010 metais audito ataskaita, jos metu siekiant išsiaiškinti, ar advokatas teikė antrinę teisinę pagalbą operatyviai, atsitiktiniu atrankos būdu buvo pasirinkta 21 civilinė byla, 9 iš jų advokatų, teikiančių antrinę teisinę pagalbą parengti procesiniai dokumentai turėjo esminių trūkumų, 7 iš jų - teismo buvo nustatytas terminas trūkumams šalinti, 1 byloje teismas pareiškimo netenkino, nes procesiniai dokumentai neatitiko jiems keliamų reikalavimų, 1 byloje buvo pateikti procesiniai dokumentai praleidus nustatytus terminus. Nemaža dalis, 18 procentų apklaustų audito metu teisėjų, nagrinėjančių civilines bylas, patvirtino, jog advokatų, teikiančių antrinę teisinę pagalbą procesiniai dokumentai dažniausiai neatlikdavo jiems keliamų reikalavimų, o tik 6 procentai advokatų naudojami aktyviai visomis procesinėmis teisėmis. Ketvirtadalio teismų nuomone, šiomis teisėmis advokatai dažniausiai nesinaudoja. Taigi, advokatų teikiamos teisinės paslaugos kokybę civilinėse bylose teisėjai įvertino vidutiniškai 6,5 balo. Šio audito metu nustatyta ir tai, jog advokatai ne visada laikėsi VGTĮ ir teisinės pagalbos sutartyse nustatytos pareigos

- pateikti teismams antrinę teisinę pagalbą vykdančioms advokatams išlaidų apkačiavimus. Taigi, šios aplinkybės patvirtina minėtuosius ir kartu papildo advokato teisinių paslaugų kokybei keliamus kriterijus. Atitinkamai remiantis 2018 metų advokatų tarybos veiklos ataskaita, ataskaitiniu laikotarpiu buvo gauti 238 skundai, tačiau bendros kompetencijos teismuose nagrinėtos tik 37 bylos²⁶, 21 iš jų Lietuvos Advokatūra buvo ieškovė, ji pateikė 16 pareiškimų dėl teismo įsakymo išdavimo, 3 bylos buvo pradėtos dėl Visuotiniame advokatų susirinkime nustatytų įmokų įsiskolinimo priteisimo, 14 iš jų atsakovė buvo Advokatų Taryba (5 iš jų - advokatai ginčijo Advokatų garbės teismo sprendimus paskirti jiems drausmines nuobaudas), 1 iš jų ieškovas/advokatas ginčijo Advokatų Tarybos sprendimą panaikinti sprendimą pripažinti asmenį advokatu²⁷, kuris buvo priimtas advokato nepriekaištingos reputacijos praradimo pagrindu, 6 iš jų – ieškovai/advokatai ginčijo Advokatų Tarybos sprendimus nekelti advokatams ar jų padėjėjams drausmės bylų.

Taigi, apibendrinus pateiktas Advokatų Tarybos bei vykdyto valstybės audito ataskaitas, galime pagrįstai formuoti išvadas jog, įprastai teismų praktikoje sprendžiami advokatams ar jų padėjėjams drausminės atsakomybės klausimai dėl rengiamų dokumentų trūkumų, praleistų terminų dokumentams pateikti, t.y. būtent rengiamų procesinių dokumentų pažeidimai, tačiau bylos dėl rimtesnių advokatų sutarties su klientu pažeidimų teismo nepasiekia, tad atitinkamai precedentai dėl advokato civilinės atsakomybės neformuojami, kas ir lemia tai, jog bandant formuoti advokatų civilinės atsakomybės klausimus: tiek šiame darbe, tiek ir teisės doktrinoje, remiamasi kitų profesijos atstovų civilinės atsakomybės standartais.

Remiantis užsienio šalių praktika, teisinės pagalbos kokybė užtikrinama įvairiais būdais. Pavyzdžiui, Olandijoje, Anglijoje ir Velse teisinių paslaugų kokybei užtikrinti ne tik mėginama nustatyti pakankamus privačių advokatų honorarų dydžius, bet ir įgyvendinamos specialios kokybės užtikrinimo priemonės: atliekamos klientų apklausos, teisinės pagalbos teikimo kokybės auditas (kaip ir Lietuvoje), atsitiktinai valstybės finansuojami bylų tyrimai bei diegiami geros profesinės praktikos protokolai bei standartai. Tam, kad išvengti advokato veikloje aptinkamų kokybės trūkumų, remiantis Teisinės pagalbos kokybės vertinimo priemonėmis ir kriterijais: gairėmis Europos Sąjungos šalims, valstybėms narėms rekomenduojama įdiegti savo

²⁶ 2019 m. Visuotinio advokatų susirinkimo metu pateikta 2018 m. Advokatų Tarybos veiklos ataskaita. Prieiga per internetą: <http://www.advokatura.lt/apie-advokatura/veiklos-ataskaitos.html>

²⁷ *Ibid.*,

teisinėse sistemose šias teisinės paslaugos kokybės užtikrinimo priemones: kokybės standartus teisinės paslaugos tiekėjams, mokymus, kuriuos vykdo kvalifikuoti advokatai, nuolatinės stebėsenos ir vertinimo priemones, su tikslu ne tik įvertinti, bet ir nuolat gerinti advokatų teikiamos teisinės paslaugos kokybę. Šių gairių dėl teisinės pagalbos 12 principas taip pat numato, kad valstybės turi užtikrinti, jog teisinės pagalbos tiekėjai – taikoma ir advokato profesijai – savo darbo funkcijas galėtų vykdyti efektyviai, laisvai bei nepriklausomai. Vienas svarbiausių dokumentų, reguliuojančių teisinės paslaugos, teisinės pagalbos klausimus bei nustatančių jų kokybės standartus yra naujoji ES direktyva 2016/1919 dėl teisinės pagalbos. Šios direktyvos 7 straipsnis ir yra skirtas būtent teisinės pagalbos kokybei. Straipsnis numato valstybių pareigą imtis priemonių, apimant ir finansavimą, siekiant užtikrinti kiekvieno asmens teisę į efektyvų teisingumą visuomenėje bei teisinės pagalbos kokybės užtikrinimą, atsižvelgiant į teisinės profesijos nepriklausomumą. Turima omenyje, kad advokatas turi turėti galimybę vykti į susitikimus su klientais bei tų susitikimų, vizitų metu užtikrinti konfidencialumą klientams. Šis kriterijus taip pat svarbus, vertinant advokato teikiamų teisinių paslaugų kokybę. Tarp advokato ir kliento susiklostęs santykis turi būti grįstas visišku pasitikėjimu, taigi advokato ne tik įstatyminė, bet ir etinė ir moralinė pareiga užtikrinti konfidencialumą su klientu santykiyje metu. Minėtini teisinės pagalbos kokybės vertinimo priemonės ir kriterijai skirti Europos Sąjungos šalims, pateikia iš esmės panašius advokato veiklai taikomus kokybės kriterijus, kokius pateikia ir aukščiau analizuoti Lietuvos kokybės standartai, taigi pateikiami objektyvūs bei subjektyvūs teisių paslaugų kokybei vertinti indikatoriai:

Objektyvūs: teisinės sistemos atitiktis vertinimas tarptautiniam ir nacionaliniam reguliavimui, sistemos finansinis administracinis efektyvumas, sistemos atitiktis gerosios praktikos standartams.

Subjektyvieji: socialinių grupių, susijusių su teisinės pagalbos teikimu vertinimas (advokatų, klientų, teisinės pagalbos administratorių ir t.t.) Kalbant apie advokato teikiamų teisinių paslaugų vertinimą, jis apima tokius veiksmus kaip: įvertinami visi svarbūs advokato veiklos aspektai, susiję su komunikacija, konsultacijų aiškumu, išsamumu, etika, išteklių panaudojimo efektyvumu, profesionalumu ir kompetencija, vertinant jo atstovavimą posėdžiuose bei parengtų teisinių dokumentų kokybę. Prie visų šių siūlomų priemonių teisinių paslaugų kokybei ir jos tobulinimui užtikrinti, reikšminga pabrėžti, kad Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija nustato

asmens, kliento teisę į sąžiningą procesą, kurio atžvilgiu vykdomas civilinis procesas dėl jo pažeistų interesų teisinių paslaugų suteikimo metu, t.y. jam turi būti garantuojama teisė į jo teisėtų interesų gynybą, nepriklausomai nuo to, ar ta gynyba suteikiama atlygintinai ar ne. Asmeniui, neturinčiam galimybės susimokėti už jam teikiamas teises paslaugas, turi teisę gauti minėtas teises nemokamai. Šios teisės turinys buvo išaiškintas ir Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTK), kuris savo sprendime konstatavo, kad vien priskyrimas advokato asmeniui, kuriam reikalingas teisminis atstovavimas ar kitokio pobūdžio teisinės pagalbos suteikimas dar nereiškia, kad valstybės pareiga suteikti efektyvią teisinę pagalbą jos reikiančiam asmeniui yra pilnai įvykdyta.

Paskutinis, tačiau ne ką mažiau reikšmingas aspektas, kurį svarbu atskleisti, ir kuris neatsiejamas nuo nagrinėjamos temos - tai advokato civilinės atsakomybės klausimas, suteikus klientui jau analizuotas teises paslaugas, kurios neatitinka kokybiškoms teisinėms paslaugoms keliamų reikalavimų. Pagrindinis klausimas, į kurį turi būti atsakyta, tai ar visos nekokybiškos paslaugos užtraukia advokatui civilinę atsakomybę. Pradėkime nuo to, kad advokato nekokybiška teisinė paslauga turi tiesioginę įtaką atidžiam ir rūpestingam kliento pavedimų vykdymui, todėl yra rimtas pagrindas visuomet civilinei atsakomybei atsirasti, nes visuomet pažeidžiami atstovaujamojo kliento interesai. Tačiau, jei nepakankamos kokybės advokato veikla padaromi tiesioginiai pažeidimai ne klientui, bet, pavyzdžiui, aptinkami advokato rengiamuose dokumentuose, skirtuose teismui pateikti tam tikri trūkumai, nežymūs netikslumai ar advokato panaudojimas laiko, finansinių išteklių įvertinamas kaip ne visai atitinkantis ekonomiškumo ir efektyvumo reikalavimus, tokiais atvejais advokatai iš kokybės vertinimą atliekančių institucijų gali gauti pastabas, komentarus, pasiūlymus dėl tokių atliekamų darbų tobulinimo arba atitinkamai suteikti terminai trūkumams, spragoms pašalinti. Šių pašalinimų laiku neįvykdžius, gali būti skiriamos drausminės nuobaudos. Vis dėlto esminis civilinės atsakomybės atsiradimo aspektas yra tas, kad ji kyla tik klientui pateikus skundą dėl jam suteiktos nekokybiškos paslaugos, kokybės nepakankamumo faktą tenka įrodyti klientui. Taigi, civilinės atsakomybės advokatui, kliento požiūriu, atsiradimas, siejamas su kliento inicijuojamu skundu. Yra kiek kitaip, jei advokatų teikiamos teisinės paslaugos kokybės pažeidimus lyginsime su profesinių etikos nuostatų pažeidimais. Ne visų šių nuostatų pažeidimas turi vienodą įtaką advokato santykiams su klientais ir jo profesinės veiklos kokybei, atitinkamai ne visos jos gali užtraukti civilinę atsakomybę. Pavyzdžiui, tokie advokato veiksmai kaip nesąžininga konkurencija su kitais

advokatais, advokatui privalomų įmokų nemokėjimas, netvarkinga išvaizda neturi tiesioginės įtakos atidžiam ir rūpestingam kliento pavedimų vykdymui bei teikiamos klientui teisinės paslaugos kokybei, todėl negali būti pagrindas civilinei atsakomybei atsirasti, tačiau yra rimtas pagrindas drausminės bylos iškėlimui, paskiriant advokatui drausminę nuobaudą. Taigi, vertinant advokato kaip teisės srities profesionalo netinkamą veiklą, būtina atsižvelgti ne į tas advokatų profesines etikos kodekso nuostatas, kurios reglamentuoja jo santykius su kitais advokatais ir savivaldos institucijomis, bet į tas, kurios reglamentuoja advokato santykius su klientu ir institucijomis, kuriose advokatas vykdo pavedimą.

Taigi, įvertinus kokybės praktikos standartus bei pateiktas Visuotinio Advokatų susirinkimo bei atlikto valstybės kontrolės audito ataskaitas, pagrįstai prieinu prie šių išvadų, jog nepriklausomai nuo to, kokia advokato profesinės veiklos forma: advokatas teikia teisinę paslaugą pagal privačią sutartį su klientu, ar advokatas teikia valstybės lėšomis finansuojamą teisinę pagalbą – abejais atvejais advokatai turi užtikrinti klientams, jog jų teikiama teisinė paslauga/pagalba yra vienodai aukšto kokybės lygio. Kadangi praktikoje formalių kokybės kriterijų sąrašo nėra, įvertinus minėtą medžiagą drįščiau teigti, jog advokatai, siekdami įgyvendinti valstybės garantuojamas teises paslaugas/pagalbą kitiems asmenims, privalo vadovautis bendrais, advokato veiklą reglamentuojančiais įstatymais, etikos taisyklėmis, kvalifikacijos bei jos kėlimo reikalavimais bei doroviniais principais. Tuo tarpu kiekvienos demokratinės valstybės pareiga yra užtikrinti kuo efektyvesnius kokybės įgyvendinimo mechanizmus, kurių pagalba teisinių paslaugų/pagalbos tiekėjai pažeistus klientų interesus galėtų apginti pačia plačiausia apimtimi.

Sutikime, jog viena efektyviausių priemonių teisinių paslaugų teikėjams užtikrinti kuo kokybiškesnes paslaugas šių paslaugų gavėjams yra kvalifikacijos tobulinimas, o remiantis analizuotais šioje dalyje ne formaliais teisinių paslaugų kokybės kriterijais bei kaip pasireiškia advokatų teikiamų teisinių paslaugų nekokybiškumas, akivaizdu, jog kiekvienam advokatui tobulinti kvalifikaciją yra būtina tam, kad išspręsti advokatų kompetencijos spragas, su kuriomis susiduriama ir šiandien.

2. ADVOKATO PROFESINĖ CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ

2.1. Advokatams keliami kvalifikacijos reikalavimai

Remiantis objektyviaja civilinės teisės teorija²⁸, kurios esmė ta, kad jei asmuo, apimant ir advokato profesiją, užsiima veikla, kuri objektyviai gali kelti didesnę pavojų kitiems asmenims, tai toks asmuo turi dvejopą pasirinkimą: arba tokios veiklos atsisakyti, arba prisiimti riziką dėl veiklos. Turima omenyje tą žalą, dėl kurios advokatas turi prisiimti atsakomybę, kuri kilo jam vykdant savo praktinę veiklą ir jei ši žala kilo būtent dėl jo netinkamos kokybės paslaugų. Atitinkamai remiantis kita, Gilios kišenės teorija, pagal kurią asmuo, užsiimantis rizikinga veikla (advokato veiklai būdingas rizikingumas), kuri jam yra pelninga, privalo prisiimti visą riziką dėl atsiradusios žalos, kuri kilo dėl jo vykdomos veiklos. Remiantis šiomis prigimtinėmis advokato civilinės atsakomybės teorijomis, atitinkamai formuojami ir advokatų profesijai taikomi Lietuvos ir užsienio valstybių reikalavimai su prevencija užkirsti kelią profesinei advokato civilinei atsakomybei kilti, bei tuo pačiu užtikrinant klientams kokybiškų paslaugų gavimą. Tiek Lietuvoje, tiek užsienio valstybėse advokatams keliamų kvalifikacijos reikalavimų pateikimas bei palyginimas svarbus nagrinėjamai temai (dėl civilinės atsakomybės advokatui teikiant nekokybiškas paslaugas) svarbus tuo, kad siekiant užtikrinti valstybės garantuojamas kokybiškas teises paslaugas asmenims, kuriems reikalinga tokia teisinė paslauga, advokatams turi būti suteikiamos pakankamos išsilavinimo įgijimo sąlygos, jo metu įgyjant būsimam advokatui specialias žinias ir įgūdžius, kurių pagalba advokatas galėtų kokybiškai ateityje rengti tiek procesinius dokumentus, kokybiškas, išsamias teises konsultacijas, tiek ir visapusiškai atstovauti klientą teisme. Taigi, ši darbo dalis skirta įvertinti Lietuvos bei užsienio valstybių formuojamus kvalifikacijos reikalavimus asmenims, siekiantiems užsiimti advokato veikla.

Lietuvoje Advokatų Taryba užima ypatingą padėtį teisinėje sistemoje, jos paskirtis – prižiūrėti advokato veiklą, remiantis ją reglamentuojančiu Advokatūros įstatymu²⁹. Advokatūros įstatyme yra pateikti reikalavimai, kurie be jau praktikuojančių advokatų yra skirti ir tiems asmenims, kurie siekia užsiimti advokato profesine praktika. Ne tik

²⁸ Civilinės atsakomybės teorija. Prieiga per internetą:

<https://www.scribd.com/document/190119595/Civiline-atsakomybe>, p. 3-24.

²⁹ Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2004, Nr.50-1632.

Lietuvoje, bet ir užsienio valstybėse tam, kad įgyti advokato vardą ir atitinkamai vykdyti profesinę veiklą, neužtenka baigti universitetą, įgyjant teisės srities specialisto magistro laipsnį. Šalia teisinio išsilavinimo, numatomi ir papildomi reikalavimai, kurių nustatymą lemia advokato profesijos specifiškumas dėl atliekamo darbo pobūdžio, visuomenės suteikiamo pasitikėjimo šios profesijos atstovams bei padidintos žalos atsiradimo rizikos klientams, vykdant advokatui profesines pareigas, teikiant teises konsultacijas bei atstovaujant klientą pagal pavedimą teisme. Tad asmeniui, siekiančiam įgyti advokato profesiją, tam, kad atlikti minėtą sudėtingą ir atsakingą darbą, kuris reikalauja specialių žinių, Lietuvoje be teisinio išsilavinimo ir magistro laipsnio įgijimo numatyta dvejų metų teisinio darbo patirtis, neturint jos – privaloma dvejų metų teisinio darbo atlikimo praktika bei tam, kad būsimam advokatui įrodyti savo turimos profesinės kvalifikacijos pakankamumą - specialaus kvalifikacinio egzamino laikymas.³⁰ Pagal galiojančius teisės aktus³¹ matome, jog egzaminą sudaro dvi dalys: egzaminas raštu ir egzaminas žodžiu. Tik tie pretendentai, kurie išlaiko teorinę šio egzamino dalį, yra kviečiami pereiti prie praktinės egzamino dalies. Kaip rodo naujausia pretendentų, laikančių kvalifikacinį egzaminą statistika³², reikalavimai pretendentams į advokato pareigas labai aukšti, ne daugeliui pavyksta išlaikyti egzaminą iš pirmo karto, gaunant žemiausią 7 balų įvertinimą. Iš advokatų taip pat tikimasi nuolatinio jų kvalifikacijos tobulinimo bei visuotinio advokatų susirinkimo rekomendacijų laikymosi, dalyvaujant įvairiose Advokatų Tarybos organizuojamuose profesinės kvalifikacijos kėlimo seminaruose³³. Pavyzdžiui, Norvegijoje, tam kad įgyti advokato vardą, minėto magistro laipsnio teisės universitete neužtenka. Papildomi reikalavimai numatyti Norvegijos Advokatūros nuostatose (norv. – advokatforeningen), kurie yra: atlikti dvejų metų advokato padėjėjo praktiką arba dirbti dvejus metus advokato padėjėjo, teisėjo padėjėjo arba dėstytojo teisės universitete pareigybėse³⁴. Jei minėti reikalavimai patenkinami, būsimiems advokatams numatytas dar vienas žingsnis - kreiptis į atitinkamas institucijas Norvegijoje dėl leidimo vykdyti advokato profesinę praktiką gavimo. Atitinkamos institucijos išduoda pažymėjimą, t.y.

³⁰ ŽALĖNIENĖ, I. *Kai kurie atstovavimo klausimai naujajame civilinio proceso kodekse*. Jurisprudencija, 2003, nr.47, p.121.

³¹ 2019 m. Visuotinio advokatų susirinkimo metu pateikta 2018 m. Advokatų Tarybos veiklos ataskaita. Prieiga per internetą: <http://www.advokatura.lt/lt/apie-advokatura/veiklos-ataskaitos.html>

³² Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2008 m spalio 6 d. įsakymo „Dėl advokato kvalifikacinių egzaminų laikymo ir apmokėjimo tvarkos aprašo patvirtinimo,“//Valstybės žinios. 2008, Nr. 117-4462.

³³ Lietuvos Advokatų Tarybos 2019 veiklos ataskaita. Prieiga per internetą: <http://www.advokatura.lt/lt/apie-advokatura/veiklos-ataskaitos.html>

³⁴ Advokatforeningen: <https://www.advokatforeningen.no/om/presserom/bli-advokat/>

leidimą vykdyti advokato profesinę veiklą. (norv. – advokatbevilling), prieš tai įvertinusios pretendento atliktą teisinio darbo ataskaitą, kurią pateikia advokatas ar kitas asmuo, kurio globoje būsiamasis advokatas atliko teisinio pobūdžio praktiką. Šalia šių reikalavimų yra akcentuojama, kad būsimo advokato atlikta teisinio darbo praktika privalo būti reali, t.y. pretendentas praktikos atlikimo ar teisinio darbo metu privalo įgyti ne tik teorinių, bet ir praktinių darbo įgūdžių: vykdyti tiesiogiai advokatams priskiriamas funkcijas tokias kaip procesinių dokumentų rengimas advokatui prižiūrint ir pan.³⁵ Norvegijoje, siekiant atlikti tokius veiksmus kaip skolų išieškojimas (*norv.*-, *inkasso, inkassobevilling*), kuriuos turi teisę vykdyti tik tos įmonės, kurios turi leidimą iš atitinkamų institucijų, vadinamųjų Finanstilsynet bei teisininkai, kurie turi advokato licenziją (norv. Advokatbevilling). Priešingu atveju, tokia vykdoma teisininkų veikla, neturint šių leidimų bei licenzijų yra neteisėta, kas sąlygoja klientams neišsamios, nekokybiškos informacijos suteikimą, netinkamai ir neteisėtai apgintus interesus bei galimus materialinius nuostolius, kurių niekas nekompensuos³⁶. Tad Norvegijoje, perkant teises paslaugas ne iš advokato, siūloma įsitikinti, ar tos paslaugos teisėtos. Tai galima padaryti visiems asmenims, turintiems viešą prieigą prie interneto, apsilankius svetainėje www.finanstilsynet.no/konsesjonsregisteret/. Jei šioje svetainėje įmonė ar asmuo, kuris suteikia teises paslaugas nėra įregistruotas kaip „galintis išieškoti suėjus terminams pinigines sumas,“ (norv - foretak som kan inndrive forfalte pengekrav) – tokia veikla laikoma neteisėta ir klientas rizikuoja patirti anksčiau minėtą neatlygintą žalą. Šis pateiktas papildomo reikalavimo kreiptis į minėtas institucijas dėl leidimo gavimo skoloms išieškoti pavyzdys, parodo, jog šalia pagrindinių reikalavimų tokių kaip teisinio išsilavinimo turėjimas, atlikta teisinio pobūdžio praktika ir iš atitinkamų institucijų leidimo gavimas, siekiant vykdyti profesinę veiklą, svarbus tuo, jog advokatui be minėtų pagrindinių reikalavimų, kurie kaip analizuota panašūs keliami ir Lietuvoje, keliami ir įvairūs papildomi procedūriniai reikalavimai, kurie įpareigoja advokatą kreiptis į minėtas institucijas dėl atitinkamų leidimų gavimo, kurie įgalina advokatus vykdyti tam tikras papildomas funkcijas kaip minėtasis skolų išieškojimas, nors ši funkcija ir nėra Lietuvoje priskiriama prie papildomų advokato profesijai priskiriamų veiksmų, kuriems vykdyti reikalingi specialūs, iš atitinkamų institucijų gauti leidimai ir papildomos registravimo procedūros.

³⁵ *Ibid.*,

³⁶ LATOTINAITĖ, S. *Advokat i Norge*. <prieiga per internetą> <https://latotinaite.no/lt/pries-pirkdami-nesumoketos-algos-kitu-skolu-isieskojimo-paslaugas-norvegijoje-isitinkite-kad-jos-yra-teisetos/>

Taigi, vadovaujantis Norvegijos Karalystėje galiojančiais įstatymais³⁷, asmenims, siekiantiems užsiimti advokato profesine veikla yra keliami panašūs reikalavimai kaip ir Lietuvoje: būtinas teisės magistro laipsnis, teisinio darbo patirtis, tačiau vietoj privalomų egzaminų laikymo, numatytos įvairios procedūros leidimams iš atitinkamų Norvegijos institucijų gauti bei šių leidimų registravimo procedūros, taip suteikiant visiems asmenims viešai prieinamą informaciją dėl advokato turimos kompetencijos konkrečių teisinių veiksmų atlikimui.

Dauguma Europos Sąjungos narių iš esmės taiko panašius reikalavimus būsimiems advokatams, tačiau didžiausiais skirtumais pasižymi Vengrija ir Ispanija. Vengrijoje nėra numatomas privalomas ir konkretus dvejų metų teisinio darbo stažas, advokatas ar teisinė institucija turi teisę pati nuspręsti, kurį laiko tarpą asmuo turi atlikti teisinę praktiką, kad galėtų pats savarankiškai vykdyti advokato profesinę veiklą³⁸. Ispanijoje tam, kad asmuo galėtų užsiimti advokato praktika, numatomas vienintelis kriterijus – teisinio universitetinio išsilavinimo įgijimas³⁹. Lietuvoje, be minėtųjų kvalifikacijos reikalavimų, keliami ir kiti reikšmingi sėkmingai advokato profesinei veiklai reikalavimai kaip: nepriekaištingos reputacijos turėjimas ir privalomasis profesinės civilinės atsakomybės draudimas. Advokatūros įstatymo 7 straipsnis reglamentuoja, kad asmuo, siekiantis verstis advokato veikla, privalo būti nepriekaištingos reputacijos. Atitinkamai šio įstatymo 8 straipsnis reglamentuoja, kas nėra laikytina nepriekaištinga reputacija. Ši sąvoka teisine prasme nereiškia „idealaus“, asmens, be jokių ydų ar žmogiškų nusižengimų, sąvoka turėtų būti suprantama kaip atitinkamų ribų nustatymas advokato asmeniui, kada jam gali būti keliami tam tikri priekaištai dėl jo esamų ar praityje buvusių veiksmų ar elgesio, tačiau teisine prasme jie laikomi pateisinamais ir nedraudžia advokatui vykdyti savo veiklos.⁴⁰ Tačiau, asmenys, kurie atleisti už profesinius nusižengimus, laikytini neturintys nepriekaištingos reputacijos asmenys. Tokiais atvejais asmenys gali kreiptis dėl pripažinimo advokatu arba dėl nepriekaištingos reputacijos atkūrimo, o teismas turi nustatyti, ar praėjo pakankamai laiko (teismo vertinimu bent trejų metų laikotarpis), kad objektyviai galima būtų įvertinti asmens reabilitaciją.⁴¹

³⁷Forskrift til domstolloven kapittel *Advokatforskriften*, 1996 https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1996-12-20-1161/KAPITTEL_13#KAPITTEL_13.

³⁸ PUNELIS, V. LR Seimo kanceliarija. Informacijos analizės skyrius. p.6.

³⁹ *Ibid.*, p.6.

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje N. *Gelusevičius v. Lietuvos advokatų taryba*, Nr. 3K-3-177/2001, kat. 103, 126.

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje A. *Marcinkevičius v. Lietuvos advokatų taryba*, Nr. 3K-7-168, kat 126.

Kitas, ne mažiau svarbus reikalavimas – privalomas advokato profesinės civilinės atsakomybės draudimas. Tiek Lietuvos Advokatūros įstatymo 20 straipsnyje, tiek ir Norvegijos Advokatūros nuostatose *Advokatforskriften 12 dalyje 2.2, 2.3 ir 3.6 punktuose yra reglamentuojamas privalomas civilinės atsakomybės advokatui draudimas*. Šių minėtų reikalavimų kaip nepriekaištingos reputacijos bei privalomo civilinės atsakomybės draudimo akcentavimas nagrinėjamai temai dėl reikiamos kvalifikacijos advokatui turėjimo reikšmingas tuo, kad būsimas advokatas, nors ir atitinkantis anksčiau minėtuosius išsilavinimo, darbo patirties reikalavimus, negalėtų vykdyti sėkmingai savo profesinės veiklos, neapsidraudęs privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu bei neatitinkantis nepriekaištingos reputacijos reikalavimo. Šie motyvai grindžiami tuo, jog klientui, kaip silpnesniajai sutarties su advokatu šaliai, reikalinga garantija, jog sutarties pažeidimo dėl teisinių paslaugų teikimo bei žalos to pasekoje klientui atsiradimo atveju, bus atlyginti visi faktiniai dėl advokato neteisėtų veiksmų atsiradę nuostoliai.

Taigi, šie itin aukšti ir griežti būsimam advokatui keliami reikalavimai rodo, kokia sudėtinga ir atsakinga yra advokato profesija, kuri dėl jai keliamų kvalifikacijos, darbo patirties ir analizuotų papildomų reikalavimų laikoma specifine, lyginant ją su kitomis profesijomis, kurioms tokie reikalavimai nėra keliami. Šis advokato profesijos specifiškumas pabrėžiamas ir LAT byloje⁴² dėl su advokato profesine civiline atsakomybe susijusiais klausimais. Minimoje byloje kilo ginčas dėl teisės normų, reglamentuojančių įrašymo į praktiką atliekančių advokatų sąrašą tvarką, nepriekaištingos situacijos sąlygą, kaip sąlygą, kurią privalo atitikti asmenys, pretenduojantys į advokato profesiją bei dėl reikalavimo išlaikyti kvalifikacinį advokato egzaminą dėl advokato teisinio statuso. Teismas šioje byloje pasisakė: advokatas arba atitinkamai advokato padėjėjas, kurie pažeidžia imperatyvius įstatymuose nustatytus reikalavimus, negali tokiu pagrindu teisintis įstatymo ar profesinės etikos taisyklių nežinojimu, nei nepakankamu įstatymo detalumu. Įstatymo nuostatas bei profesinės advokato etikos taisyklių nuostatas advokatas ar advokato padėjėjas privalo žinoti *ex officio*. Logiška, nes toks pasiteisinimas būtų neadekvatus keliamų advokatams reikalavimų preziumuojamam igyvendinimui. Visiškai sutinku su šia teismo pozicija, jei advokatas vykdo profesinę veiklą, vadinasi jis laikosi imperatyvių įstatyme išdėstytų reikalavimų ir atitinkamai preziumuojama, kad jis žino teisę ir visas advokatui taikomas etikos taisykles bei įstatymų nuostatas, todėl negali teisintis jų

⁴² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje V. R. L. V. Lietuvos advokatūra, Nr.3K-3-80/2009, kat.25.3,92.

nežinojimu ar nepakankamu įvertinimu, nes iš jo kaip profesionalo teisės srityje, kuris atitinka analizuotus jam keliamus reikalavimus tikimasi, kad jis išmano įstatymus.

Advokatas – nepriklausoma, bet kartu ir neatsiejama teisinės sistemos dalis bei teisingumo įvykdymo dalyvis. Advokato teisinės paslaugos pasižymi visuotiniu reikalingumu, tad nenuostabu, kad advokato veiklai taikomi aukšti profesinio elgesio standartai. Vertėtų pritarti R. Drakšo nuomonei, jog pagrindinė advokato užduotis yra žmogaus teisių apsauga⁴³, taigi, šiai ypatingai, atsakingai ir sudėtingai užduočiai įgyvendinti advokatas turi pasitelkti aukštą įgytą kvalifikaciją bei teisinio darbo įgūdžius. Ne tik nuo advokato įgytos kvalifikacijos, bet ir nuo asmeninių įgūdžių bei įgytos patirties teisinėje srityje priklauso jo kaip profesionalo pasirengimo gynybai lygis bei jo teikiamų teisinių paslaugų bei kliento atstovavimo teisme pagal pavedimą kokybiškumas. Kiekvienas asmuo turi ne tik valstybės įstatymų, bet ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje⁴⁴ įtvirtintą teisėtą interesų apsaugą bei gynybą, kuri pasireiškia ir advokato teikiamomis kokybiškomis paslaugomis atstovaujajam. Tad tam, kad advokatas, kuris veikia kaip tarpininkas tarp žmogaus interesų ir teisingumo galėtų įgyvendinti valstybės įstatymais garantuojamas teises į teisėtą interesų apsaugą bei gynybą, privalo atitikti aukšto lygio kvalifikaciniams reikalavimams bei profesinio elgesio standartams.

Šioje dalyje analizuotini kvalifikacijos reikalavimai būsimiems advokatams Lietuvoje, tiek užsienio valstybėse, nebuvo su tikslu išvelgti keliamų reikalavimų panašumus ar skirtumus. Keliamų aukštų ir griežtų kvalifikacijos reikalavimų analizavimas leidžia patvirtinti advokato profesijos ir jo veiklos specifiką. Nepriklausomai nuo to, kad minėtose valstybėse nėra taikomi identiški kvalifikacijos reikalavimai būsimiems advokatams (tai lemia savita valstybių teisinė sistema), visas valstybes vienija bendras bruožas, kad jos kelia aukštesnius ir griežtesnius kvalifikacijos reikalavimus advokatams, nes pripažįsta, jog advokatas - tai specifinė profesija ne tik dėl darbo pobūdžio, bet ir dėl padidintos žalos klientui atsiradimo rizikos, keliamo visuotinio pasitikėjimo advokatų profesija bei pripažįstamo visuotinio teisinių paslaugų, kurias gali suteikti tik teisinę kvalifikaciją, darbo patirtį ir įgytus specialius įgūdžius turintis asmuo. Taigi, minėtos valstybės kelia aukštus, tačiau kiekvienai valstybei dėl jos teisinės sistemos savitumo, ne identiškus reikalavimus, tačiau jų vertinimu pakankamus tam, kad galėtų paruošti tokius advokatus, kurie gebėtų tinkamai atstovauti prigimtinius, teisėtus ir visos valstybės

⁴³ DRAKŠAS, R. *Advokatas: veiklos pagrindai ir problemos*. Monografija. Vilnius: Justitia, 2012, p. 201.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 1996 m. liepos 10 d. nutarimas *dėl Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 8 straipsnio pirmosios dalies 1 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai*.

saugomus žmogaus interesus, teikdami kokybiškas teisines paslaugas savo klientams. Taigi tam, kad galėtume pagrįstai iš advokato tikėtis kokybiškų teisinių paslaugų, patarimų bei tinkamo atstovavimo, šis profesijos atstovas turėtų atitikti šių reikalavimų visumai: teisinio išsilavinimo, atitinkamo laipsnio, teisinio darbo patirties įgijimas bei atitikimas nepriekaištingos reputacijos ir imperatyvaus (civilinės atsakomybės draudimo) reikalavimui. Visų šių reikalavimų įgyvendinimas kelia pasitikėjimą advokatu ir jo teikiamų paslaugų kokybę, bei tuo pačiu garantuoja visišką civilinę atsakomybę iš nepriekaištingos reputacijos asmens, šiam nesuteikus kokybiškų paslaugų ar tinkamo atstovavimo klientui.

Išanalizavus būsimiems advokatams keliamus reikalavimus galiu drąsiai teigti, jog tiek Lietuvoje, tiek ir kitose užsienio valstybėse keliami reikalavimai tėra formalus dalykas, nesuteikiantis advokato profesionalumo ir teikiamų paslaugų kokybės garanto. Sutikime, kad net jei ir būsimas advokatas atitiktų formaliems valstybės keliamiems kvalifikacijos reikalavimams, negalėtume garantuoti, kad advokatas ateityje veiks profesionaliai, teisėtai ir kokybiškai. Ši atitiktis tik pradinis atspirties taškas profesionalumo, teisėtumo ir kokybiškų teisinių paslaugų link. Advokato veiklai keliami ir kiti principai bei tinkamos profesinės etikos reikalavimai, detalizuoti Advokatų etikos kodekse. Tad sėkmingai advokatas gali pasiekti jam keliamus profesionalumo ir kokybiškų teisinių paslaugų suteikimo tikslus – ne tik atitikdamas formalius įstatyme keliamus reikalavimus, bet ir profesinės etikos taisyklėms bei jo profesijai keliamiems principams, kurie bus detalizuojami tolimesnėse darbo dalyse.

2.2. Advokatų profesinės civilinės atsakomybės specifika

Profesine atsakomybe yra laikoma konkrečios profesijos asmenų atsakomybė už netinkamą savo profesinių pareigų vykdymą⁴⁵. Profesine veikla užsiimantiems asmenims yra keliami aukštesni atidumo ir rūpestingumo reikalavimai nei kitiems visuomenės nariams, besiverčiantiems ne profesine veikla.

Pagrindinė prielaida advokato civilinei atsakomybei atsirasti yra neteisėti advokato veiksmai. Neteisėtumas civilinėje teisėje suprantamas labai plačiai: tai tiek sutarties, tiek konkrečios teisės normos, tiek bendrojo pobūdžio pareigos elgtis atsargiai pažeidimas⁴⁶.

Advokatas visiškai atsako ne tik dėl savo, bet ir dėl kliento neteisėtų veiksmų.

⁴⁵ ŽALĖNIENĖ. I. *Kai kurie atstovo atsakomybės civiliniame procese taikymo teoriniai aspektai*. Jurisprudencija, 2004, t.52(44), 141-149

⁴⁶ *Ibid.*,

Civilinė atsakomybė advokatui kyla ir dėl trečiųjų asmenų veiksmų (advokato padėjėjų, sekretorių), jeigu juos advokatas pasitelkė atstovaudamas kliento interesus ir dėl jų veikimo ar neveikimo buvo sukelta žala klientui. Praktikoje ši advokato atsakomybė už trečiuosius asmenis vadinama netiesiogine civiline atsakomybe.

Taigi, atitinkamai ši dalis ir bus skiriama klausimo analizei, ar advokato profesija priskiriama asmenims, kuriems taikomos profesinės civilinės atsakomybės sąlygos ir kokie veiksniai lemia šį priskyrimą. Kitaip tariant bus analizuojama advokato profesinės civilinės atsakomybės specifika, bruožai ir veiksniai, įtakojantys advokatų profesinės civilinės atsakomybės ypatumus.

Civilinės atsakomybės samprata pateikta CK 6.245 straipsnyje – tai turtinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą), ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius), o kita šalis šiuos atlyginti. Taigi, iš pateiktos profesinės bei civilinės atsakomybės sampratų, galime atitinkamai formuoti advokato profesinės civilinės atsakomybės sampratą – tai advokato turitinė prievolė, atlyginti klientui arba tretiesiems asmenims sutarties arba delikto pagrindu kilusią žalą, kuri kilo dėl jo, advokato, neteisėtų veiksmų. Akcentuotina ir tai, jog advokatui kyla civilinė atsakomybė ne tik už savo, bet ir už kliento bei tų asmenų neteisėtus veiksmus, kuriuos buvo pasitelkiama į pagalbą (pavyzdžiui, advokato padėjėjas) atstovaujant kliento interesus. Ši atsakomybė grindžiama tuo, jog advokatas sutartimi įsipareigoja atstovauti kliento interesus ir veikia kaip profesionalas, išmanantis įstatymus, tad pasitelkdamas į pagalbą trečiuosius asmenis jis atsako už tų asmenų veiklą, jei būtent trečiųjų asmenų veikimas ar neveikimas buvo žalos, sukeltos klientui priežastimi. Advokatas laikomas pagrindiniu, atsakingu prieš klientą asmeniu, todėl jam tenka pareiga kontroliuoti pasitelktus profesinei veiklai vykdyti asmenis.

Remiantis romėnų teisės šaltiniais, matoma, kad jau tada egzistavo advokatų profesinė civilinė atsakomybė ne tik už netinkamą advokato savo pareigų atlikimą ar vengimą atlikti tam tikras jiems deleguotas pareigas, bet ir už kliento apgaulę⁴⁷. Taigi Romėnų teisėje buvo akcentuojamas moralinis civilinės atsakomybės aspektas. Tuo tarpu dabartinėje šių laikų Lietuvos teisinėje sistemoje, advokatų civilinė atsakomybė apima tiek moralinę, tiek ir teisinę atsakomybę. Moraliniu įsipareigojimu reikalaujama ypatingo reiklumo iš advokato veikla užsiimančių asmenų ir bendro padorumo aspekto, atliekant ir

⁴⁷ JONAITIS, M., „et al., *The Concept of Bar and Fundamental Principles of an Advocates Activity in Roman Law*.Jurisprudencija, 2009,nr.3 (117), p.310.

vykdant advokatui priskirtas teisinės paslaugas ir veiksmus.⁴⁸ Nors ir iš šalies žiūrint, atrodytų nesuderinama, tačiau advokatas, nepriklausomai nuo to, ar kalbėsime apie Lietuvos Respublikoje veikiančius, ar užsienyje advokato profesinę veiklą vykdančius, turi teisinių ir moralinių įsipareigojimų ne tik klientui, bet ir teismams bei kitoms institucijoms, kuriose gina savo klientus ar jiems atstovauja, įskaitant atsakomybę pačiai advokato profesijai, kolegoms ir visuomenei, kurioje svarbiausias tikslas yra apsaugoti visuomenės interesus jos pačios sukurtų profesinių taisyklių egzistavimu bei atsakingumu. Taigi, advokato profesinė civilinė atsakomybė gali atsirasti šiais pagrindais: dėl sutarties pažeidimo ir dėl delikto, priklausomai nuo to, kuri pareiga buvo pažeista, ar ta, kuri reglamentuota įstatyme, etikos normoje; ar ta, kuri buvo priskirta sutarties su klientu pagrindu. Remiantis tokiu skirstymu, I. Žalėnienės disertacijoje išvelgtinas dualistinis advokato profesinės civilinės atsakomybės pobūdis⁴⁹ Taigi, advokato pareigoms būdingas skirstymas į dvi rūšis:

1. pagal profesines pareigas, kurių atsiradimas siejamas su įstatymo ar kito teisės akto pagrindu (pavyzdžiui, pareigos, įtvirtintos Advokatūros įstatyme arba profesinės etikos kodekse)⁵⁰. Atitinkamai tai suponuoja, jog advokatui pažeidus šias įstatymuose įtvirtintas pareigas (veikti tam tikru būdu arba susilaikyti nuo tam tikro veikimo) – kyla profesinės civilinės atsakomybės advokatui klausimas įstatymų pagrindu.

2. pagal pareigas, kurių atsiradimas siejamas su sutarties su klientu pagrindu⁵¹. Klientas su advokatu ar advokatų profesine bendrija dėl teisinių paslaugų suteikimo susitaria, pasirašydami atitinkamą sutartį⁵². Sutartinė civilinė atsakomybė taikoma pareigų, numatytų abiejų šalių sudarytoje sutartyje, pažeidimo atveju. Reikšminga tai, jog sutartis įpareigoja atlikti ne tik konkrečiai tuos veiksmus, kurie įvardinti sutartyje, bet ir tuos, kuriuos lemia pati sutarties esmė ir įstatymas⁵³. Taigi, ši prigimtinė sąlyga turėtų būti suprantama taip, kad tam tikrų profesinių pareigų atlikimas, kuris numatytas sutartyje, gali būti detaliam įvardintas toje sutartyje bei abi sutarties šalys (advokatas ir klientas) gali pačios nustatyti ir naujas pareigas, kurios gali ir nebūti įtvirtintos įstatyme. Tokiu būdu yra

⁴⁸ LIPEIKA, K. *Interesų konfliktas advokato profesinėje veikloje*. Lietuvos advokatūra 2008, nr.3(28), prieiga per internetą: <http://www.advoco.lt/?item=la>

⁴⁹ ŽALĖNIENĖ, I. *Kai kurie atstovo atsakomybės civiliniame procese taikymo teoriniai aspektai*. Jurisprudencija, 2004,t.52(44), 141-149

⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje A. Marcinkevičius v. Lietuvos advokatūros taryba, Nr. 3K-3-584/1999, kat.1.

⁵¹ MIKELĖNAS, V. *Civilinės atsakomybės problemos: Lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995, p.282.

⁵² Lietuvos Advokatūros įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2004, Nr. 50-1632.

⁵³ KABIŠAITIS, A. *Gydytojų veiksmų standarto samprata ir reikšmė taikant gydytojų civilinę atsakomybę Lietuvoje ir užsienio valstybėse*. Teisė, 2003, Nr. 49, p. 40.

įgyvendinamas sutarčių laisvės principas tarp sutarties šalių, kurios pačios gali nustatyti galimo ir leistino elgesio ribas. Jei pažeidžiamos įstatyme reglamentuojamos teisės ir pareigos, bet sutartis šalių nesaisto, tuomet taikytina ne sutartinė, o deliktinė civilinė atsakomybė, kurios taikymo pagrindas – pažeidimas pareigų, numatytų įstatymuose ar kituose teisės aktuose. Pavyzdžiui, remiantis notaro civilinės atsakomybės ypatumais, notaras veikia laikydamasis ne sutarties, bet įstatymo nustatytų įpareigojimų. Tai nereiškia, kad jam keliami mažesni rūpestingumo, atidumo ar kvalifikaciniai reikalavimai nei, pavyzdžiui, advokatui. Advokato ir notaro civilinės atsakomybės skirtybės pasireiškia tuo, kad advokatas nėra saistomas sudaryti teikiamų teisinių paslaugų sutartį, t.y. jis gali atsisakyti ją sudaryti, remiantis įstatyme bei kituose teisės aktuose numatytais atsisakymo pagrindais. Tuo tarpu notarui valstybės pavesta atlikti tam tikras specifines funkcijas ir be įstatyme numatytų pagrindų notarui atsisakius atlikti notarišką veiksmą, gali sutrikti viešųjų funkcijų įgyvendinimas. Remiantis šiomis priežastimis, formuojama advokatų civilinės atsakomybės specifika. Vienareikšmiškai galime teigti, jog advokatų civilinė atsakomybė yra laikoma ypatinga dėl šių veiksnių:

1. Darbo pobūdžio, kuriam būtinas specialus profesinis pasirengimas, specialus išsilavinimas, specialios kvalifikacijos įgijimas, protinis darbas.

2. Dirbant profesinį darbą, advokatas įpareigotas laikytis tam tikrų moralės principų.

3. Numatomas privalomas laikymasis profesinių elgesio taisyklių, vadinamų etikos taisyklių, kurios reglamentuotos Advokatų Etikos kodekse.

4. Profesinės atidumo ir padidinto rūpestingumo pareigos buvimas.

5. Didesnio pasitikėjimo visuomenėje turėjimas.

6. Didesnė dėl profesinės veiklos vykdymo atsirandanti žalos rizika.

7. Profesinės paslaugos paprastai laikomos naudingos ir būtinos visuomenei. Advokatas teikdamas teises paslaugas atstovauja, gina kliento interesus. Taigi, vienareikšmiškai sutikime, jog advokato veikla naudinga visuomenei dėl jos narių teisinių interesų gynybos ir užtikrinimo.

8. Advokatas įsipareigoja dėti visas maksimalias pastangas, o ne orientotis į konkretų rezultatą.

9. Dvilypė civilinės atsakomybės prigimtis⁵⁴. Kaip minėta, pažeistoji pareiga gali apspręsti už padarytą žalą taikomos civilinės atsakomybės rūšį. Taigi, teisės doktrinoje

⁵⁴ Civilinės atsakomybės samprata: <https://www.scribd.com/document/190119595/Civiline-atsakomybe>

vyrauja požiūris, jog advokatų profesinės veiklos specifiką apsprendžia minėtieji advokatų civilinės atsakomybės ypatumai. Vertinant išdėstytus veiksnius, galime pagrįstai formuluoti apibendrinimus, jog advokato civilinės atsakomybės specifiką apsprendžia jo padidintos žalos atsiradimo rizika grįstas darbo pobūdis, valstybės keliami reikalavimai dėl nuolatinio kvalifikacijos tobulinimo, sekimo visų pasaulio naujienų, visuomenės padidinto pasitikėjimo advokatų teikiamomis kokybiškomis paslaugomis, imperatyvių įpareigojimų draustis civilinę atsakomybę, laikytis įstatymuose įtvirtintų pareigų, etikos normose įtvirtintų etikos taisyklių bei moralės principų.

Taigi, advokatui kyla pareigos ne tik iš įstatymo, sutarties su klientu, bet atitinkamai ir iš etikos normų, kuriose įtvirtintos etikos taisyklės ir moralės normos, kurių turi paisyti kiekvienas advokatas. Kaip analizuota įvadinėse šio darbo dalyse, advokatui kyla pareiga suderinti kliento interesus su viešuoju interesu bei tuo pačiu nepažeisti ir savo vidinių įsitikinimų. Taigi, kalbant apie advokatui kylančias pareigas iš įstatymų ir etikos taisyklių, pabrėžtina tai, jog advokatui kliento teikiami nurodymai veikti tam tikru būdu yra privalomi tik tiek, kiek jie nesikerta su advokato pareigomis, įtvirtintomis įstatymuose, profesinės etikos taisyklėse bei kituose teisės aktuose, apimant bendro pobūdžio taisyklių elgtis rūpestingai, sąžiningai principų laikymąsi. Kitaip tariant, advokatas turi suderinti minėtuosius interesus tik teisėtomis priemonėmis, nesukeliant pagrindo vertinti advokato veiksmų neteisėtais. Taigi, reikšminga tai, jog minėtomis aplinkybėmis advokato civilinė atsakomybė nekiltų, nes advokatas remtųsi teisėtomis priemonėmis ir nepamintų etikos taisyklių – galioja principas, kad „iš ne teisės teisė nekyla“, - klientas negali būti atstovaujamas, ginamas, vadovaujantis teisei priešingais motyvais, net jei tokie nurodymai pateikti kliento instrukcijose.⁵⁵

Vertinant advokato civilinę atsakomybę dėl kliento neteisėtų veiksmų – iš advokato pagrįstai tikimasi, kad jam žinant ar protingai numatant neteisėtus kliento ketinimus – kyla prigimtine pareiga - užkirsti kelią tokių veiksmų įgyvendinimui. To nepadarius, advokatui kyla civilinė atsakomybė už kliento neteisėtus veiksmus. Šią situaciją puikiai iliustruojantis pavyzdys: *Munson v. Linnick* byloje⁵⁶ advokatas buvo pripažintas bendrai atsakingu kartu su klientu, nes padėjo šiam surašyti nepagįstą ieškinį, žinodamas, jog klientas neturėjo teisės į tokio ieškinio surašymą, t.y. teisės kelti bylos atsakovui, kadangi jo teisės nebuvo pažeistos. Šioje situacijoje buvo įrodyta, kad advokatas padėjo įgyvendinti kliento

⁵⁵ TUNC, A. *International Encyclopedia of Comparative Law*.s.1: Martinus Nijhoff Publisher, 1986, p 7-99.

⁵⁶ BALTRUŠAITIS, S. *Advokatų profesinės civilinės atsakomybės taikymo ypatumai*. Magistro darbas, Vilnius, 2008, p.46-47.

sumanymą, nes ir pats turėjo interesą dėl „sėkmės“, mokesčio, tuo tikslu sudarė sąlygas klientui piktnaudžiauti teise. Šioje byloje buvo prieita išvadų, jog advokatas negali teisintis, kad pažeidė teisę, veikdamas kliento nurodymų ribose. Kaip minėta anksčiau, advokato pareiga yra įvertinti, ar kliento nurodymai nesikerta su įstatymais, etikos taisyklėmis ir kitais moralės principais. Advokatas atsakingas už kliento nurodymų vykdymą. Kliento nurodymai turi būti pagrįsti, teisėti, neturint nusikalstamo ketinimo. Taigi, galutinė teismo išvada buvo, jog konkrečioje situacijoje iš esmės klientas atliko neteisėtus veiksmus, o advokatas padėjo juos įgyvendinti, apvilkdamas teisiniais drabužiais. Buvo konstatuota, jog advokatas kaip teisės specialistas turėjo žinoti, kokie reikalavimai taikomi pateikiant ieškinį ir atitinkamai patarti klientui nepateikinti nepagrįstų ieškinių. Taigi, šioje situacijoje matyti, jog tiek klientas, tiek ir advokatas prisidėjo prie žalos atsiradimo, todėl šioje situacijoje atsako solidariai.

Kalbant apie advokato individualios atsakomybės aspektą, advokatai paprastai veikia kontoros pagrindu, o kontora nėra juridinis asmuo, tad ji negali atsakyti. Tokiu atveju kontora, kaip įprastai vyrauja užsienio valstybėse, vadovaujasi jungtinės partnerystės sutartimi ir atsako solidariai, nepriklausomai, ar tai deliktinė, ar sutartinė civilinė atsakomybė. Remiantis Advokatūros įstatymo 20 straipsniu, jei advokatas teikia paslaugą, kuri garantuojama valstybės, tai už ją atsakys jis pats individualiai.

Advokatas – pagrindinis kliento procesinių teisių vykdytojas ir teisinės paslaugos teikėjas. Sutartis sudaryta tarp asmeniškai tarp jo ir tarp kliento, todėl jis asmeniškai yra atsakingas už kilusią klientui žalą, nepriklausomai nuo to, ar žalą sukėlė tiesiogiai joneteisėti veiksmai, ar pasitelktų į pagalbą asmenų, už kuriuos jis atsakingas, neteisėti veiksmai. Advokato netiesioginė atsakomybė dėl pasitelktų į pagalbą asmenų grindžiama šiais veiksniais: advokatas nebuvo rūpestingas, pasirinkdamas asmenis, kurie dirbs jo kontoroje (prevencijos stoka) bei nepakankama darbuotojų kontrolė darbo metu (kontrolės stoka). Pabrėžiama ir tai, jog tiek advokato civilinės, tiek ir netiesioginės atsakomybės atveju – kaltės forma nėra svarbi šios atsakomybės atsiradimui. Pati kaltės forma svarbi nustatant atsakomybės dydžio, ribojimo ar atleidimo nuo jos atvejus.

Taigi, įvertinę advokato profesijai būdingas savybes, galime vienareikšmiškai teigti, jog advokato veikla priskirtina prie profesinę veiklą vykdančių asmenų, kurių veikla yra ypatinga dėl jai keliamų gausybės reikalavimų bei tuo pačiu advokato profesinė civilinė atsakomybė yra specifinė – advokatas atsakingas ne tik už savo veiksmis sukeltą žalą klientui, bet ir už kitų, pasitelktų į pagalbą asmenų veiksmis padarytus pažeidimus. Ir lyg

atrodytų dar būtų maža, advokatas (remiantis jo veiklai padidinto rūpestingumo ir atidumo dėl specialios kvalifikacijos ir profesijos keliamais reikalavimais) atsakingas ir už kliento planuojamus veiksmus, jei tokie atsiskleidžia teisinės konsultacijos su advokatu metu.

Išanalizavus advokato profesijai būdingus civilinės atsakomybės bruožus, galima vienareikšmiškai sutikti, jog advokato profesinės civilinės atsakomybės apimtis labai didelė. Ji apima atsakomybę ne tik už pačio advokato, bet ir už jo klientų bei trečiųjų asmenų, pasitelktų į pagalbą, atstovaujant kliento interesams, neteisėtus veiksmus. Taigi, advokatui kyla didelė atsakomybė išlaikyti harmoniją, atstovaujant klientui bei tuo pačiu jaučiant didelį atsakomybės jausmą ir pareigą prieš visą valstybę ir jos teisinę sistemą. Ne kiekvienas žmogus gali atlaikyti tokią įtampą ir tinkamai įgyvendinti minėtų atsakomybės objektų (klientų bei trečiųjų asmenų) kontrolę, veikiant teisėtomis priemonėmis ir būdais ir nesukeliant neigiamų pasekmių – žalos.

3. ADVOKATO ETIKA IR ATSAKOMYBĖ. TEISINIS SANTYKIS

Teisininko profesija tiek teisiniu, tiek ir moraliniu atžvilgiu visose pasaulio valstybėse yra įpareigota siekti tiesos bei teisingumo⁵⁷. Ši nuostata yra įtvirtinta Lietuvos Advokatų etikos kodekse, Norvegijos Advokatūros nuostatose (norv. – *Advokatforskriftig*) bei Europos Sąjungos advokatų profesinės etikos kodekse. Atitinkamų profesijų atstovai, užsiimantys padidintos rizikos ir atsakomybės veikla, prie kurių priskiriami gydytojai, teisininkai, tarp jų ir advokatai savo moralines pareigas bei atinkamos profesinės etikos principus yra įtvirtinę atitinkamuose etikos dokumentuose: gydytojai – Hipokrato priesaikoje, kurioje įtvirtinti tokie pagrindiniai medicinos etikos ponsulatai kaip: paciento gerovės siekimas, jo informuotumas, nepriklausomai nuo jo rasės, tautybės, amžiaus ir kitų diskrimavimo principų, atitinkamai advokatų profesijos pagrindiniai principai įtvirtinti Lietuvos Respublikos advokatų etikos kodekse, Europos Sąjungos advokatų profesinės etikos kodekse bei Skandinavų šalyse kaip minėtosios Norvegijos Advokatūros nuostatose, kuriose iš esmės vyrauja panašios pagrindinės etikos taisyklės šiai profesijai: siekis užtikrinti kliento interesus, aktyvūs veiksmai, visos teisėtos pastangos ir atliekami veiksmai siekiant patenkinti kliento lūkesčius; atsakingumas, rūpestingumas ir nepriklausomumas nuo klientų. Šie minėti etiniai reikalavimai bei jų įgyvendinimo analizė, vykdam advokatu profesinę veiklą, svarbi nagrinėjamai temai tuo, kad tik advokatu laikantis etikos normose įtvirtintų taisyklių, moralės normų ir kitų bendros pareigos elgtis sąžiningai, rūpestingai principų, galimas visuomenės pasitikėjimas bei kokybiškų teisinių paslaugų jiems suteikimo įgyvendinimas. Tik advokatu laikantis minėtų reikalavimų bei taisyklių - galimas efektyvus, kokybiškas kliento atstovavimas bei gynybą. Tad ši dalis ir yra būtent skirta tam, kad atkreipti dėmesį į tas privalomas įstatymų ir etikos taisyklių formuojamas advokatu pareigas, principus, etikos normas, kurių laikydamasis advokatas, kelia pasitikėjimą šios profesijos atstovais bei jų paslaugomis. Viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl advokatų profesinės etikos kodekso įgyvendinimas yra reikšmingas – tai griežtų ir apibrėžtų taisyklių nustatymas šios profesijos atstovams, kurios kelia tokių paslaugų vartotojams pasitikėjimą teikiamų paslaugų kokybe, bei tuo pačiu kelia ir advokato kaip profesionalo savivertę bei stiprina teisininkų nepriklausomybę apskritais⁵⁸. Tarp kitko, šiuose etikos kodeksuose įtvirtinti nepriklausomumo, nešališkumo, atitinkamos kompetencijos reikalavimai, lojalumo, konfidencialumo bei konflikto vengimo advokatu

⁵⁷ KUKAITIS, M. *Garbės negalima atimti, o tik parasti*. Vilnius: Justitia, 1999, Nr.2, p.18-19.

⁵⁸ CORNELL, R. *Profesinio elgesio kodeksas*. Justitia, 1996, Nr. 1, p.27.

reikalavimai. Teismų praktikoje pasitaiko bylų, kuriose sprendžiamas klausimas dėl advokato elgesio, nederančio su nustatytomis etikos taisyklėmis. Vienas to pavyzdžių, Advokatų garbės teismas, ginčijamame 2015 m. balandžio 23 d. sprendime nurodė, kad advokatas pažeidė Lietuvos advokatų etikos kodeksą, kadangi nepateikė atsiliepimo į apeliacinį skundą kliento vardu Vilniaus apygardos teismui pagal 2012 m. spalio 6 d. atstovavimo sutartį ir nepateikė ieškinio skolininkei pagal 2013 m. birželio 26 d. atstovavimo sutartį⁵⁹. Sprendime teismas taip pat nurodė, kad buvo pažeistas Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 5 straipsnio 5 punkte įtvirtintas lojalumo klientui principas⁶⁰ bei advokatas nesilaikė teisinių bei moralinių įsipareigojimų, taip pat buvo nesąžiningas, nerūpestingas ir neveikė protingai. Iš bylos aplinkybių matyti, kad advokatui pavedimo sutarties su klientu pagrindu buvo kilusios pareigos, kurios reglamentuotinos etikos kodekse. Advokatas nevykdė pagal pavedimo sutartį kylančių pareigų ir pareigų, kurių vykdymą reglamentuoja etikos kodeksas. Taigi, iš pateiktų bylos aplinkybių galime formuoti tam tikras išvadas, jog advokatas pažeisdamas minėtąsias pareigas, kartu pažeidė ir lojalumo klientui principą. Kaip minėta, advokato ir kliento santykiai grįsti pasitikėjimu, tad klientas pasitikėdamas advokatu, pavedimo sutartimi įgaliojo advokatą atstovauti šio interesus ir įgyvendinti kliento procesines teises, tačiau advokatas šį pasitikėjimą „sulaužė“, nes netinkamai įgyvendino kliento procesines teises – suteikė nekokybišką teisinę paslaugą. Nepaisant to, kad minėtoje byloje buvo priimtas palankus klientui teismo sprendimas ir klientas neturėjo pretenzijų advokatui už jo suteiktas paslaugas, tačiau iš kitos pusės toks rezultatas buvo pasiektas neteisėtomis priemonėmis, pažeidžiant atitinkamų įstatymų, reglamentuojančių advokato veiklos principus taisykles. Taigi, nepaisant to, kad advokato veiksmis yra pasiekiamas kliento trokštamasis rezultatas, patenkinami jo lūkesčiai, advokato veiklos pobūdis gali būti pripažįstamas netinkamu ir neteisėtu teisinės sistemos ir jos principų atžvilgiu. Svarbu ne pats pasiektas rezultatas, o kaip jis pasiektas: ar įdėtos visos pastangos, rūpestingumas, atidumas detalėms, informuotumas, lojalumas klientui bei ar įvykdyti visi formalumai laikantis advokatų etikos taisyklių. Mano nuomone, minėtos ginčo esmės problematika yra susijusi būtent su nagrinėjama tema, juk netinkamas advokato elgesys, veiksmai, siekiant patenkinti kliento interesus, lemia tai, jog klientui buvo suteikta nekokybiška paslauga ir nepaisant to, kad rezultatas kliento naudai iš dalies buvo pasiektas, tačiau netinkamu būdu ir

⁵⁹ Byla 2A-640-823/2017 (Prieiga per internetą): <https://eteismai.lt/byla/42233610011750/2A-640-823/2017>

⁶⁰ *Ibid.*,

neprofesionaliai, pažeidžiant esminius advokato pareigai keliamus principus, kas lemia ir dar vieną svarbų aktualų nagrinėjamai temai aspektą – tai advokato sutartinės civilinės atsakomybės atsiradimą už nekokybiškų paslaugų suteikimą. Advokato atsakomybę gali lemti net ir lengviausia kaltės forma, t. y. ne tik aukščiau minėtasis neloyalumas klientui, nedėmesingumas, profesinės etikos pažeidimas, bet ir nepakankamas pareigos atlikimas; neišsamumas suteikiant net ir teisinę konsultaciją. Būtent šie advokato profesinės veiklos ypatumai ir lemia civilinės atsakomybės už šiomis veiklomis padarytą žalą savitumus, kadangi profesinės pareigos apima ne tik teisinius, bet ir moralinius aspektus.

Taigi, advokatas, atstovaudamas kliento interesus, turi įvairaus pobūdžio pareigų, kurių pažeidimas sukelia žalą klientui. Pavyzdžiui, advokatas, netinkamai surašęs kliento ieškinį arba netinkamai suformulavęs atstovaujamojo reikalavimus jame, gali sukelti tokias neigiamas pasekmes klientui kaip: ieškinys atmetamas ir prarandama teisė klientui kreiptis pakartotinai į teismą su tuo pačiu ieškiniu, arba advokatas nepateikia įrodymų parengiamojoje bylos stadijoje be svarbių priežasčių, kas lemia vėlesnį teismo atsisakymą šiuos įrodymus priimti, jei buvo praleisti įrodymams pateikti terminai. Minėto pobūdžio advokato veiksmai laikomi pagrindu klientui pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo. Deja, bet Lietuvos teismų praktika dėl advokatų profesinės civilinės atsakomybės taikymo nėra gausi. Remiantis I. Žalėnienės disertacija ir joje išsakyta autorės pozicija dėl galimo bylų, teismų praktikos dėl civilinės advokato atsakomybės stygiaus, pagrindinės priežastys lemiančios tokių bylų nebuvimą yra šios⁶¹:

1) Klientas, siekiantis apginti savo teisėtus interesus samdosi advokatą, tuo patirdamas išlaidų dėl žyminio mokesčio mokėjimo bei dėl mokėjimo advokatui už suteiktas paslaugas. Taip jau yra, tačiau klientui susidūrus su advokato nekompetetingumu, klientas vietoj to, kad pateiktų ieškinį dėl advokato netinkamo atstovavimo, nutarukia sutartį bei samdosi kitą advokatą, kad šis užbaigtų pradėtą kolegės darbą.

2) Lietuva nepasižymi dideliu praktikuojančių advokatų skaičiumi, tai lemia, jog advokatų ratas siauras ir jie vienas kitą pažįsta, tad būtent ši priežastis stabdo klientą inicijuoti bylą dėl galimo advokatų solidarumo.

3) Autorės nuomone, priežastimi gali būti ir tai, jog dažniausiai klientas pasitenkina tuo, kad advokatui pagal jo skundą buvo pritaikyta Advokatų Tarybos drausminė atsakomybė⁶².

⁶¹ ŽALĖNIENĖ, I. *Kai kurie atstovo atsakomybės civiliniame procese taikymo teoriniai aspektai*.

Jurisprudencija, 2004, t. 52(44), 141-149

⁶² *Ibid.*,

4) Kilus rimtam ginčui tarp advokato ir kliento, advokatas dažniausiai visada sieks ginčą išspręsti taikiai, šiam nepriėjus teismo, taigi tai ir yra viena iš priežasčių, kodėl tokios bylos teismo nepasiekia.

Taigi, dėl minėtų priežasčių, sprendžiant advokato civilinės atsakomybės klausimą, pasitelkiama kitų profesijų tokių kaip gydytojų, veterinarų, auditorių bei notarų civilinės atsakomybės taikymo ypatumai. Tokį pasirinkimą lemia tokios aplinkybės, kad formuojamas standartas yra gretimas ir glaudžiai susijęs su advokatų profesinės civilinės atsakomybės taikymu.

Dar vienas praktinis pavyzdys, atskleidžiantis daugiau detalių dėl advokato civilinės atsakomybės vertinamas per bylos ginčo detales dėl skundžiamų gydytojo netinkamų veiksmų: Bylos esmė - ieškovė kreipėsi į teismą ir nurodė, kad po jai atliktos gydytojo/chirurgo operacijos – veide liko ryškus pastebimas randas veide. Ji teigia, kad tokia pasekmė yra neprofesionaliai atliktų gydytojo veiksmų bei gydymo po operacijos rezultatas. Teismas šioje byloje pateikė savo poziciją : gydytojų elgesys tokiais atvejais negali būti laikomas kaip pažeidžiantis teisės aktus, ar kaip nusižengiantis profesinės etikos taisyklėms. Gydytojas kaip ir panašių rizikingų ir atsakingų profesijų atstovai nėra laikomi eiliniaisiais darbuotojais, jo profesija priskiriama ypatingai profesijai, kuriai būdinga tai, kad šios profesijos atstovų veiksmais yra nustatytos tam tikros profesinio elgesio taisyklės – profesinė etika. Norint nustatyti darbo pareigų pažeidimą, reikia iširti ne tik, ar nebuvo pažeisti veiklą reglamentuojantys norminiai teisės aktai, bet ir nustatyti, ar buvo laikomasi profesinės etikos⁶³. Remiantis šiuo teismo sprendimu bei išvadomis dėl gydytojo civilinės atsakomybės, galima atitinkamai formuoti ir advokatų civilinę atsakomybę panašiomis analizuotomis aplinkybėmis. Tiek įstatymuose, tiek ir teisės doktrinoje yra teigiama, jog advokatas nėra atsakingas už tam tikrą rezultatą, kaip ir šiuo minėtu atveju gydytojas, kuriam nepavyko atlikti operacijos be rando. Advokatas negali garantuoti, kad laimės bylą, kad pasieks klientui norimą rezultatą. Tačiau tokiu atveju reikia vertinti ne patį pasiektą rezultatą, o įdėtas šių ypatingų profesijų atstovų maksimalias pastangas bei atliktas įstatyme, etikos normose bei sutartyje su klientu nustatytas pareigas. Taigi, vertinama, ar advokatas atliko visus įmanomus veiksmus, ar laikėsi etikos taisyklių ir įstatytme numatytų pareigų, ar veikė rūpestingai ir atidžiai tam, kad trūkumų, klaidų jo profesinėje veikloje neliktų. Taip pat galimas vertinimas, kaip būtų pasielgęs, kokius

⁶³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių Bylų skyriaus 2004 m. birželio 21 d. *nutartis civilinėje byloje Nijolė Jarašienė v. viešoji įstaiga Varėnos pirminės sveikatos priežiūros centras*, Nr. 3K-3-378/č00ė, kat 8.2.2.

veiksmus būtų atlikęs kitas kvalifikuotas tos pačios profesijos atstovas panašiomis aplinkybėmis. Konkrečiai tokiais atvejais reikia atsižvelgti ne tik į Advokatūros įstatyme įvardintas profesines pareigas, bet ir į esančias pareigas kituose teisės aktuose, kaip Advokatūros statutas, Advokatų profesinės etikos kodeksas ir kitas teisės nuostatas bei principus, kurių taipogi privalu paisyti⁶⁴. Taigi, šių ypatingų profesijų veiklos specifika sąlygoja jų civilinės atsakomybės savitumus, skiriančius juos nuo kitoms profesijoms būdingų civilinei atsakomybei kilti savitumų. Dažniausiai kiti, ne teisinių ar sveikatos paslaugų teikėjai, yra įpareigoti atlikti tam tikrą galutinį veiksmą tam kad gauti atlygį už pasiektą galutinį rezultatą. Klientui dažniausiai nėra svarbu, paslaugos teikėjas įdėjo visas įmanomas pastangas ar ne, jį domina baigtinis pasiektas rezultatas. Lyginant tokius paslaugų tiekėjus su minėta advokato, gydytojo profesija – garantuoti tam tikrą rezultatą yra neįmanoma, nes bylos baigtis arba atlikta operacija, kaip nagrinėtu atveju, priklauso ne tik nuo advokato ar gydytojo, bet ir kitų veiksnių, pavyzdžiui, advokato profesijoje: kliento, įrodymų, teismo. Advokatas turi vykdyti veiklą taip, kad nepažeistų teisės aktų, etikos taisyklių ir kitų reikalavimų tam, kad savo veiksmais nesukeltų žalos kitiems. Tačiau kartais visų šių interesų, nesukeliant žalos, suderinti nepavyksta, todėl advokato veiklą reglamentuojantys teisės aktai numato žalos atlyginimo institutą, kuris taikomas ne dėl to, kad advokatas nelaimėjo bylos, bet dėl to, kad neįdėjo visų veiksmų, kurių iš jo, kaip teisės specialisto buvo tikimasi, arba kuris savo pareigų nevykdė, ar pažeidė bendro pobūdžio pareigas veikti rūpestingai ir atidžiai. Taigi, vertinant advokato civilinės atsakomybės apimtį, būtina atsižvelgti ne tik į įstatymuose pateiktus advokatui keliamus reikalavimus bei įtvirtintas pareigas, bet ir jo darbo veiklą reglamentuojančias etikos normas bei jose įtvirtintas taisykles. Bet kurios iš jų pažeidimas gali užtraukti civilinės atsakomybės advokatui kilimą. Lietuvoje Advokatų Tarybos organizuojami advokatų kvalifikacijai kelti papildomi seminarai - su tikslu kuo efektyviau ir objektyviau užtikrinti advokato teikiamų teisinių paslaugų kokybę, kokybišką, efektyvų kliento atstovavimą teisme, su prevenciniu tikslu išvengti klaidų, netinkamo pareigų vykdymo ar etikos normų pažeidimo, kas gali užtraukti drausminę, ar esant įstatymo pažeidimams - civilinę atsakomybę advokatui.

Tik visuotinis minėtų įstatymų, reglamentuojančių advokato veiklą, etikos ir moralės normų, pagrindinių principų bei rekomendacijų laikymasis gali tobulinti, gerinti advokato teikiamų teisinių paslaugų kokybę, taip užtikrinant tokių paslaugų vartotojams

⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. sausio 30 d. *nutartis civilinėje byloje E.Š. v. Lietuvos advokatūra*, Nr. 3K-3-3-26/2007, kat. 27.3.1.8, 44.2.4.2, 92 (S).

tinkamą teisėtų interesų gynybą bei apsaugą. Remiantis pateiktais teismų sprendimais, galima papildyti pirmoje šio darbo dalyje formuotą kokybiškos teisinės paslaugos sampratą – ši paslauga, mano vertinimu, bus kokybiška ir tuomet, kai atitiks advokatui keliamus lojalumo, informacijos išsamumo, rūpestingumo, atidumo, protingumo, konfidencialumo, kliento atžvilgiu, principus bei nepažeis įstatymuose numatytų advokatams pareigų bei etikos taisyklėse įtvirtintų profesinės etikos normų. Advokato teikiamos teisinės paslaugos atitiks kokybiškumo kriterijų ir tuomet, kai jos bus teikiamos tik teisėtomis įstatymo leidžiamomis priemonėmis ir būdais.

Iš analizuotų aplinkybių darytina išvada, jog advokatas turi atsakomybę ir už savo etiką ne tik santykiyje su klientu, bet ir santykiyje su valstybės institucijomis bei kolegomis. Civilinę advokato atsakomybę užtraukia tų etikos normų pažeidimai, kurie tiesiogiai turi įtakos jo teikiamų teisinių paslaugų kokybei bei jo santykiui su klientu. Tų etikos normų pažeidimai, kurie neturi įtakos jo darbo kokybei, tačiau pasireiškia santykiyje su kolegomis arba valstybės nurodymų netinkamu vykdymu – užtraukia drausminę atsakomybę. Vienareikšmiškai galima teigti, jog advokato profesija specifinė, nes reikalauja ne tik advokatui atitikti įstatymuose įtvirtintiems formaliems išsilavinimo reikalavimams, bet visų svarbiausia, jis turi turėti ir išskirtinį etinį bei dorovinį išsilavinimą tam, kad galėtų efektyviai bendradarbiauti su klientu, kolegomis ir valstybės institucijomis.

3.1. Advokatų profesinės civilinės atsakomybės subjektai

Advokatų profesinės civilinės atsakomybės subjektų sampratos bei pagrindinių jiems būdingų savybių pateikimas yra vienas iš užsibrėžtų šio darbo įžangoje uždavinių. Šio užsibrėžto uždavinio pagrindinė reikšmė yra ta, kad remiantis minėtų subjektų esamomis teisėmis bei pareigomis, galėtume formuoti tolimesnius atsakymus dėl žalos atlyginimo ypatybių, kurias lėmė neteisėti advokato veiksmai arba atitinkamai kliento neteisėti veiksmai, dėl kurių civilinė atsakomybė kyla advokatui, bei įrodinėjimo pareigos paskirstymo šalims klausimus.

Taigi, prievolės šalimis yra laikomos : advokatas ir klientas . Klientu laikomas asmuo, kuris patyrė žalą dėl advokato neteisėtų veiksmų. Teisės teorijoje priimtas skirstymas į aktyviają šalį, į kurią įeina ieškovo, kliento veiksmai ir prievolės pasyviają šalį, kuri apima atsakovo, advokato veiksmus.

3.1.1. Aktyvioji šalis

Aktyviaja šalimi laikomas asmuo, klientas, kuris patyrė žalą dėl advokato neteisėtų veiksmų jam vykdant profesines pareigas. Klientu laikomas subjektas ar organizacija, kuris naudojasi advokato teikiamomis teisinėmis paslaugomis ar teisinėmis konsultacijomis su tikslu gauti teisinę pagalbą. Praktikoje susiduriama su situacijomis, kai klientas kreipiasi į advokatą ne su tikslu apginti savo teisėtus interesus ar minėtąją teisinę pagalbą, bet turint ir kitokį tikslą, kitaip tariant - neteisėtų ketinimų. Tokiu atveju ne tik advokatui, bet ir klientui gali kilti solidari atsakomybė, jei advokatas neužkerta kelio tokių kliento veiksmų įgyvendinimui. Tad ši darbo dalis skirta daugiau dėmesio skirti ir į kliento kaip advokato profesijos atstovo ketinimus šiam užsisakant teisinę konsultaciją, atsižvelgiant į tokių ketinimų tikslą. Pareiga numatyti tokių ketinimų tikslą tenka advokatui, kuris turi specialių teisinių žinių ir išmano teisę, įstatymus. Remiantis pagrindine sutarčių sudarymo taisykle, kurios reikšmė ta, kad šalių sudaryta sutartis teises bei pareigas sukuria tik ją sudariusiems šalims. Tačiau laikui bėgant šios taisyklės esmė teismų praktikoje buvo modifikuota⁶⁵. Šiuo metu galioja taisyklė, jog šalys sudariusios sutartį tam tikrais atvejais gali būti atsakingos ir prieš trečiuosius asmenis. Kitaip tariant, ši taisyklė turėtų būti suprantama taip, kad kilus ginčui, aktyvioji šalis gali būti ne tik ieškovu – klientas, sudariusiu sutartį su advokatu, bet taip pat ir sutarties šalimi nebuvęs trečiasis asmuo.

Atitinkamai advokatų deliktinė atsakomybė prieš trečiuosius asmenis gali atsirasti nustačius, kad advokatas turėjo tam tikrą pareigą trečiųjų asmenų atžvilgiu: privalėjo elgtis rūpestingai, tačiau šią pareigą pažeidė. Tam reikalingas rūpestingumo pareigos egzistavimo faktas, kurį reikia nustatyti, atsižvelgiant į šias aplinkybes: advokatas žinojo arba galėjo numanyti, remiantis jo kaip protingo asmens prezumpcija, teikiančio profesionalias paslaugas, kad kitas asmuo atitinkamai galėjo remtis jo kaip teisės specialisto pateikta išvada, rekomendacijomis, patarimais, priimdamas tam tikrus sprendimus⁶⁶. Kitaip tariant, visuomet turi būti vertinama, ar egzistuoja glaudus ryšys tarp advokato ar kito teisės specialisto žinojimo, jog, pavyzdžiui, auditoriaus ataskaita galėtų būti kliento panaudojama konkrečiam tikslui. Atitinkamai, remiantis auditoriaus civiline atsakomybe, galime formuoti ir advokato civilinę atsakomybę panašiomis analizuojamomis aplinkybėmis: advokatui žinant ar numatant, kad jo klientas panaudos tam tikrus iš advokato gautus

⁶⁵ ATIYAH, PS. *An introduction to the Law of Contract. Fourth edition.* Clarendon Law Series, p. 407.

⁶⁶ PETRAITYTĖ, S. *Neteisėti veiksmai ir kaltė advokatų profesinės civilinės atsakomybės sąlygos.* Magistro darbas. Vilniaus Universitetas, p.23.

dokumentus, patarimus, rekomendacijas ar išvadas, gautas vizito su advokatu metu, prieš jas teikiant, turi būti itin rūpestingas ir atidus, nes klientas, mano manymu, yra silpnesnioji šalis, ji pasitiki advokato teikiamų teisinių paslaugų kokybe bei teikiamais patarimais. Tad klientui pasinaudojus minėta informacija ar tam tikrais dokumentais prieš trečiuosius asmenis, advokatui numačius tokį kliento panaudojimo būdą, tačiau jo nesustabdžius, advokatui kyla atsakomybė dėl tokių rekomendacijų, dokumentų teisėtumo, tikslingumo – kitaip tariant, jis turi prisiimti galimą riziką dėl žalos atsiradimo klientui pasinaudojus tokia iš advokato gauta informacija. Advokatas turi numatyti kliento tikslą, kam jis ketina panaudoti advokato išvadą ar kitus dokumentus, ar tie tikslai teisėti. Tad vertinant šį aspektą, visų pirma, įrodomas pasyviosios šalies/advokato žinojimo faktas, jog klientas turi intenciją panaudoti jo patarimus, rekomendacijas ar tam tikrus gautus iš jo dokumentus. Reikia pažymėti, jog tiek auditoriaus, tiek advokato rūpestingumo pareiga prieš trečiuosius asmenis atsiranda tik tuomet, jei jis žino, kad klientui pateikta atitinkama išvada ar kiti dokumentai, rekomendacijos bus perduotos arba jomis bus remiamasi prieš trečiuosius asmenims. Taigi, jei advokato teisinė konsultacija užsakoma tuo tikslu, kad jos metu gauta informacija ar dokumentai galėtų būti panaudoti prieš trečiuosius asmenis, turint neteisėtų motyvų – iš advokato, kaip atsakingo profesijos atstovo, turinčio aukštą kvalifikaciją ir specifines žinias yra tikimasi, kad jis pasiteiraus kliento teisinės konsultacijos teikimo metu, kokių tikslu ši teisinė konsultacija yra užsakoma. Tokiu atveju, advokatui žinant, numanant neteisėtus kliento ketinimus, jis privalo užkirsti tokių ketinimų įgyvendinimui kelią. Šios prigimtinės pareigos advokatui neatlikus, t.y. neužkirtus kelio neteisėtingumui, kyla pagrindas jo atsakomybės klausimui. Tokiose situacijose laikoma, kad advokatas veikia su klientu kaip partneriai ir abu leidžia žalai atsirasti neteisėtų veiksmų pagrindu ir atsako solidariai. Atitinkamai prie nagrinėjamos situacijos norėčiau paantrinti ir akcentuoti tai, kas buvo analizuota ankstesnėse dalyse - advokatui kliento nurodymai, instrukcijos nėra privalomos. Advokatas turi veikti tokiu būdu, kad nepažeistų įstatymų, etikos bei moralės normų, savo įsitikinimų. Jei kliento reikalavimai kertasi su šiomis nuostatomis – advokato pareiga užkirsti kelią tokių tikslų įgyvendinimui. Pavyzdys, iliustruojantis minėtą advokato pareigą numatyti kliento tikslus, galėtų būti toks: advokatas padeda klientui surašyti ieškinį klientui, kuris neturi teisės į tokio ieškinio pateikimą, t.y. neturi teisės kreiptis dėl pažeistų teisių, nes jo teisės konkrečiu atveju nebuvo pažeistos. Tokiu atveju situacija vertinama taip, jog advokatas kaip teisės specialistas, išmano teisę bei reikalavimus, keliamus ieškinio teikimui ir turėjo pareigą užkirsti kelią kliento veiksams pateikti minėtą ieškinį patariant,

kad toks ieškinys nepagrįstas ir ,kad klientas neturi teisės teikti tokio ieškinio. Šis pavyzdys bei teismų išvados tokioje situacijoje buvo pateikiamos ir ankstesnėse darbo dalyse, kuriose buvo išdėstyta tokia teismo pozicija, jog nors ir klientas šioje situacijoje atliko neteisėtus veiksmus, juos įgyvendinti padėjo advokatas, todėl atsakyti jiems tenka solidariai. Tokiomis aplinkybėmis svarbu įvertinti aspektą - ar tokios pasekmės rezultatas, minėtoje situacijoje dėl advokato neteisėtų veiksmų, nėra per daug nutolęs. Taigi, turi būti vertinama, ar advokatas žinojo ar galėjo protingai numanyti, kad į jį klientas kreipėsi su tikslu, gautą iš advokato „informaciją,, ar dokumentus panaudoti ne asmeniniams poreikiams patenkinti, bet perduoti tretiesiems asmenims, ko pasekoje kilo žala. Jei atsakymas į tokį klausimą teigiamas, kyla advokato profesinė civilinė atsakomybė, tačiau jei įvertinus visas aplinkybes galima teigti, jog advokatas negalėjo numatyti kliento neteisėtų tikslų ir neprisidėjo savo pagalba prie tokių tikslų įgyvendinimo, advokatas nėra laikomas atsakingu už minėtų pasekmių atsiradimą.

Taigi, sprendžiant ginčus dėl profesinės civilinės atsakomybės reglamentavimo, susiklostė praktika, kuri iš esmės pakeitė senąją, kurioje vyravo pozicija, jog advokatas yra atsakingas tik prieš savo klientą. Dabartinė pozicija - advokatas nėra atsakingas tik savo klientui, bet taip pat ir prieš trečiuosius asmenis. Advokato kaip teisės specialisto pareiga užkirsti kelią neteisėtumui, neteisėtiems kliento ketinimams, kuriuos advokatas gali numatyti konsultacijos su klientu metu. Tad vienareikšmiškai galima teigti, jog advokatu neužkirtus kelio tokiems veiksams ar net padėjus juos realizuoti, advokato veiksmai ar neveikimas laikomas neteisėtu, ir yra pagrindas advokato civilinei atsakomybei kilti. Dar vienas tokios situacijos pavyzdys, kai advokatas yra laikomas atsakingu ne tik už savo veiksmais tiesiogiai sukeltą žalą klientui, bet ir atsakingas už tą žalą, kurią sukėlė kitiems asmenims, šiems nesant advokato klientais - Hedley Byrne & Co. Ltd. v. Heller & Partners Ltd. byla, kurioje iš esmės teismas pakeitė prieš tai galiojusią taisyklę, kad advokatas nėra laikomas atsakingu asmeniui, kuris nėra jo klientas⁶⁷. Taigi, taisyklėje įtvirtinta dabartinė pozicija, jog advokatas yra atsakingas, duodamas teisinę išvadą ne tik klientui, tačiau tai nėra absoliuti bei išimčių neturinti taisyklė. Tam, kad būtų galimas šio taisyklės taikymas praktikoje, turi būti įrodoma, jog egzistavo tuo konkrečiu atveju aplinkybės, kuriomis remiantis galimas aiškus supratimas, jog asmuo vadovaujasi advokato teisine išvada. Dėl šioje minėtoje byloje priimto teismo sprendimo, kilo konfliktai tarp advokatų. Manytina, jog teismas savo sprendimu per daug plačiai išplėtė advokatų profesinės civilinės

⁶⁷ *Ibid*, p.27.

atsakomybės ribas. Mano manymu, teismo sprendimas nepagrįstai neperžengė advokatams taikomos profesinės civilinės atsakomybės ribų, prieš tai galiojusi taisyklė, kuri aiškino advokato atsakomybę tik prieš klientą išimtinai, buvo labai siaurianti ir netgi sakyčiau ribojanti kitų, trečiųjų asmenų, susijusių teisiniais santykiais su klientais, interesus. Juolab, kad dabartinės taisyklės konstatavimas nėra absoliutus - tam, kad būtų paneigta trečiojo asmens pretenzija kaip neadekvati, turi būti įrodomas advokato žinojimo faktas, kad jo suteikta išvada galėjo būti perduota naudotis tretiesiems asmenims. Kadangi preziumuojama, kad advokatas kaip teisės specialistas teikia tik kokybiškas teises paslaugas bei turinti ypatingų teisnių įgūdžių ir „žvitrią akį“, jis turi numatyti, išvelgti tą tarpšakumą su klientu susitikimo metu, t.y. išvelgti, ar klientas turi ketinimų panaudoti užsakomą advokato teisinę paslaugą, išvadą, atitinkamai ją perduodant tretiesiems asmenims. Šis vertinimas, mano manymu, pagrįstai priklauso profesionalui – advokatui dėl jo profesijos specifiškumo. *White v. Jones* byloje⁶⁸, teismas taip pat išsakė savo poziciją dėl advokato civilinės atsakomybės prieš trečiuosius asmenis. Bylos esmė: klientas, advokato pagalba sudarė testamentą, kuriuo savo dukterims nepaliko turto, nes tuo metu jų santykiai buvo pašliję. Tačiau praėjus atitinkamam laiko tarpui, testatorius vis dėlto nusprendė testamentą pakeisti ir kiekvienai dukteriai palikti po atitinkamą pinigų sumą. Taigi, remiantis šia naująja testatoriaus valia, iš advokato buvo pareikalauta pakeisti testamentą, tačiau advokatas per mėnesį laiko neatliko jokių reikiamų teisinių veiksmų, kad būtų įgyvendintas testatoriaus sprendimas. Negana to, vizitas su testatoriumi buvo nukeliamas, o galiausiai buvo pareikšta apie advokato atostogas. Šiam atostogaujant, testatorius mirė. Taigi, pasekmė - prieš tai išreikšta testatoriaus valia nebuvo pakeista, kas lėmė atitinkamai tai, kad testatoriaus dukterys negavo palikimo dalies, nors testatorius prieš mirtį dėjo visas pastangas, kad tai būtų įgyvendinta. Teismo sprendimas šioje situacijoje: ieškovės – testatoriaus dukterys - turi teisę reikalauti nuostolių atlyginimo ir kelti advokato profesinės civilinės atsakomybės klausimą dėl jo nerūpestingumo⁶⁹. Teismas išdėstė savo poziciją, kad įprastai tokiose situacijose dėl advokato neteisėto neveikimo, vienintelis asmuo, kuris galėtų pareikšti ieškinį advokatui yra klientas. Tačiau konkrečiu atveju, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, konstatuotina, jog advokatas turėjo pareigas ne tik testatoriui, kurių neįvykdė, bet ir jo dukroms, paveldėtojoms. Šioje situacijoje nukentėjusiosios dėl advokato neveikimo ir nerūpestingumo yra testatoriaus

⁶⁸ PETRAITYTĖ, S. *Neteisėti veiksmai ir kaltė kaip advokatų profesinės civilinės atsakomybės sąlygos*. Vilnius, 2010, p. 24.

⁶⁹ BRIDE, M., et al., *Tort Law*. Harlow: Peatson, Longman, 2005, p. 148-149.

dukterys, tačiau pretenzijos pateikimo galimybės paprastai tokiais atvejais nėra, nes nėra ir testatoriaus - asmens, kurio interesams buvo atstovaujama⁷⁰. Susiduriant su tokiomis situacijomis, iškyla akivaizdi teisės spraga, kurią būtina spręsti .

Apibendrinus minėtuosius teismo sprendimus konkrečiose bylose dėl advokato neteisėtų veiksmų, apimančių tiek neteisėtą veikimą, tiek ir neveikimą, teigtina, jog galimo advokato profesinės civilinės atsakomybės taikymo galima būtų pagrįstai išvengti, jei advokatas vykdydamas savo profesines pareigas, elgtųsi apdairiai ir rūpestingai, nes pažeidžiant šias pareigas, turime neigiamus padarinius ne tik klientų, bet ir trečiųjų asmenų atžvilgiu. Advokato kaip savo srities žinovo, profesionalo, mano manymu, rūpestingumo pareiga yra pasidomėti kliento, koku tikslu jis konsultuojasi teisiniais klausimais, kodėl jam reikalinga tam tikra išvada ir ,kokie jo tolimesni veiksmai gavus po teisinės konsultacijos atitinkamus dokumentus, tam kad būtų galima objektyviai advokatui įvertinti, ar dokumentai nebus panaudoti perduodant juos tretiesiems asmenims, turint neteisėtų motyvų, ko pasekoje visuomet kyla žala ir civilinės atsakomybės klausimas.

3.1.2. Pasyvioji šalis

Kaip minėta šios dalies įžanginėje pastraipoje, prievolės pasyvioji šalis yra atsakovas (nagrinėjama tema - būtent advokatas). Tam, kad galėtume teisingai identifikuoti pasyviają šalį, atsakovą, reikalingas advokatų veiklos formų išskyrimas. Taigi, remiantis Advokatūros įstatymo 26 straipsniu, nustatomos šios advokatų veiklos formos:

1. Advokatas veikia individualiai – pats įkuria advokato darbo vietą ir pats asmeniškai yra laikomas teisinių santykių subjektu;

2. Advokatas veikia kaip partneris, neįsteigus juridinio asmens. Advokatų veikla grindžiama jungtinės veiklos (partnerystės) sutartimi .

3. Įsteigiant juridinį asmenį – t.y. advokatų profesinę bendriją. Šis advokatų veikos formų išskyrimas turi praktinę reikšmę: nustačius teisinių paslaugų teikimo formą, galima identifikuoti atsakovą, t. y. prievolės pasyviają šalį ir jos atsakomybės ribas. Taigi, vertinant pirmąjį atvejį, kai advokatas veikia individualiai, jis už atsiradusią žalą atsako asmeniškai visu savo turtu. Civilinė atsakomybė tokiu atveju yra neribota. Vadovaujantis LR Advokatūros įstatymo 20 straipsnio pirmosios dalies nuostata, kurioje teigiama, kad advokato ar advokatų profesinės bendrijos profesinė civilinė atsakomybė už vykdant advokato veiklą fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą, viršijančią 290 eurų,

⁷⁰ *Ibid* p.149.

draudžiama privalomuoju draudimu. Tokiu pagrindu yra apsaugomi kliento interesai – klientui patyrus žalą dėl advokato, advokatų padėjėjų ar advokatų profesinės bendrijos darbuotojų neteisėtų veiksmų, šiems vykdant profesines pareigas, nuostolių atlyginimo klausimas, pirmiausiai nukreipiamas į draudimo kompaniją, kurioje apdrausta advokato profesinė civilinė atsakomybė. Vieno advokato profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo minimali draudimo suma yra 29 000 eurų vienam draudžiamajam įvykiui. Tais atvejais, kai draudimo išmokos nepakanka visai atsiradusiai faktinei žalai atlyginti, advokatas atlygina atsiradusios faktinės žalos ir draudimo išmokos skirtumą. Minėtojo straipsnio penktoji dalis numato galimybę advokatui papildomai draustis advokato profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu už vykdant advokato veiklą fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą. Atitinkamai LR CK 6.975 straipsnis reglamentuoja jungtinę, partnerių atsakomybę pagal bendrai atsirandančias prievoles. Šio straipsnio trečioji dalis numato sąlygą - jei jungtinės veiklos sutartis susijusi su ūkine komercine partnerių veikla, visi partneriai pagal bendras prievoles atsako solidariai. Šio straipsnio pirmoji dalis numato jau ne solidariąją partnerių atsakomybę, teigiama: jeigu jungtinės veiklos sutartis nėra susijusi su ūkine komercine partnerių veikla, kiekvienas partneris turi atsakyti pagal bendras sutartines prievoles visu savo turtu proporcingai jo dalies dydžiui. Minėtuose straipsniuose įtvirtintas reguliavimas leidžia daryti apibendrinimus, kad priklausomai nuo to, ar jungtinės veiklos sutartis bus susijusi su ūkine komercine partnerių veikla ar nebus, atitinkamai bus taikomos trečioji arba pirmoji straipsnio dalys. Ūkinės komercinės veiklos vykdymo paskirtis yra ne asmeninis poreikių tenkinimas, kas būdinga advokato profesinės veiklos vykdymui, tačiau pelno siekimas. Tad šiuo apribojimo pagrindu Advokatūros įstatymo ketvirtasis straipsnis teigia, jog atitinkamai advokato veikla nėra komercinė ūkinė veikla. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme įtvirtinta, kas yra laikoma ūkine komercine veikla – tai gamybinė, komercinė, finansinė ar profesinė veikla, kuri susijusi su prekių pirkimu ar pardavimu, išskyrus tuos atvejus, kai fiziniai asmenys prekę ar paslaugas įsigyja asmeniniams ir namų ūkio poreikiams tenkinti⁷¹. Taigi, mano subjektyviu vertinimu, advokato vykdoma profesinė veikla atitinka minėtame konkurencijos įstatyme apibrėžtą ūkinės veiklos sąvoką, nes sutampa šios sąlygos: visų pirma, advokatas vykdo profesinę veiklą, kuri pagal konkurencijos įstatymą patenka į komercinės veiklos apibrėžimą. Antra, advokatas, vykdydamas šią veiklą gauna atlygį, t.y. vykdo veiklą atlygintinai. Trečia, advokato

⁷¹ Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymas, 1999 Valstybės žinios, 1999-04-02, Nr. 30-8

teikiamos paslaugos nėra skirtos asmeniniams ar ūkio poreikiams tenkinti. Remiantis šiomis išvardintomis sąlygomis, kurios leidžia pagrįstai teigti, jog funkcinė prasme, advokato veikla atitinka ūkinės komercinės veiklos apibrėžimą. Vis dėlto negalima paneigti, jog advokato vykdoma veikla visgi išsaugo ir savo specifiškumą, kuris pasižymi advokatų atsakomybės reguliavimo aspekto – didesnė teikiamų paslaugų ekonominė rizika bei šios profesijos atstovų savarankiškumo aspektas, vykdamas savo veiklą ir teikiant teisinės paslaugas. Šie išvardinti aspektai ir skiria advokato profesijos atstovų veiklą nuo įprastinės komercinės ūkinės veiklos⁷².

Taigi, iš to kas pasakyta, galima vienareikšmiškai teigti, jog pasyviosios šalies – advokato civilinės atsakomybės specifika pasižymi tuo, kad advokatas turi atlyginti visą faktinę (tiesioginę ir netiesioginę), dėl savo ir kitų pasitelktų į pagalbą asmenų neteisėtus veiksmus sukeltą žalą. Teigiant visą, turima omenyje, tą žalą, kurią sukėlė būtent konkretūs advokato ar jo padėjėjų neteisėti veiksmai. Klientui garantuojama teisė į patirtos žalos atlyginimą, imperatyviomis įstatyminėmis nuostatomis įpareigojus advokatą draustis privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu fiziniams ir juridiniams asmenims. Atsiradus minėtajai žalai, atlyginimo reikalavimas nukreipiamas į draudimo bendrovę, esant advokatų jungtinei partnerystei – visa įmonė atsako solidariai; tais atvejais, kai nepakanka nuostolių atlyginimui privalomame draudime sumos, skirtumą padengia advokatas.

Iš analizuotų aplinkybių matome, jog kliento teisė į žalos atlyginimą, nepriklausomai nuo advokato veiklos formos, yra pilnai padengiama. Nors ir advokatas veikia kaip savarankiškas ir autonimiškas ūkio subjektas su labai minimaliu valstybės įsikišimu, tačiau nukentėjusiajai šaliai įrodžius advokato ar jo kontroliuojamų subjektų neteisėtus veiksmus ir jų pasekoje kilusią žalą – valstybė užtikrina visišką atsiradusios nukentėjusiajam žalos atlyginimą, bei tuo pačiu įpareigoja žalos sukėlusį asmenį atlyginti žalą visa savo civilinės atsakomybės apimtimi.

3.2. Įrodinėjimo pareigos paskirstymas

Bendroji įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklė yra stabili⁷³. Nepriklausomai nuo to, ar atsakovas pasinaudos teise įrodinėti ieškinio pagrindą, sudarančių aplinkybių nebuvimą, ar

⁷² ŽALĖNIENĖ. I. „et al., Advokatų profesinė bendrija: atsiradimo prielaidos ir raidos tendencijos.

Jurisprudencija. Prieiga per internetą: http://www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/sms/archyvas

⁷³ Cit op. TEBEREIZA.Ž. *Įrodinėjimo našta ir jos paskirstymas civiliniame procese*.p.7.

ne, ji išlieka nepakitusi ir įrodinėjimo našta neperkeliamą kitai šaliai⁷⁴ Nors ir „Įrodinėjimo pareigos“ sąvokos vartojimo šalininkai paprastai teigia, kad už šios pareigos asmeniui nevykdymą gali būti taikomos sankcijos, priimant nepalankų sprendimą, todėl šalis turi pareigą įrodyti savo reikalavimus ar atsikirtimus⁷⁵, kalbant apie kliento įrodinėjimo pareigą advokato neteisėtų veiksmų bei suteiktų nekokybiškų paslaugų atžvilgiu, sankcijos klientui dėl šios pareigos nevykdymo nėra taikomos. Nors mano manymu, kalbant apie kliento įrodinėjimo pareigą, labiau tiktų sąvoka prigimtinė pareiga/teisė. Kiekvienas asmuo, patyręs faktinės žalos dėl advokato neteisėtų veiksmų, nekokybiškų paslaugų – turi ir teisę, bet tuo pačiu turi ir pareigą. Neteisėti advokato veiksmai kaip ir nekokybiškos teisinės paslaugos advokato veikloje nėra preziumuojamos, tad patyrusi žalos šalis turi teisę inicijuoti skundą dėl advokato minėtų veiksmų arba neveikimo, tačiau kartu turi ir pareigą – įrodyti, jog advokatas atstovaudamas klientą arba teikdamas teisinės paslaugas veikė nerūpestingai, neatidžiai ir tai lėmė žalos atsiradimą. Taigi, analizuojant dėl advokato neteisėtų veiksmų ir to pasekoje atsiradusios žalos aspektą – didelė atsakomybė tenka klientui. Tad šioje dalyje bus daugiau dėmesio skiriama kliento kaip advokato profesijos atstovo vaidmeniui įrodinėjimo pareigos paskirstymo procese. Bus pateikiama, su kokiais sunkumais klientas susiduria, siekdamas įrodyti advokato civilinės atsakomybės sąlygas. Toks vertinimas, manau, reikšmingas savo prevencine paskirtimi – užkirsti kelią civilinės atsakomybės sąlygų atsiradimui, ypač neteisėtiems veiksams bei žalai, taip išvengiant „sukeliamos“, įrodinėjimo naštos silpnesniajai sutarties šaliai – klientui, kuris, siekiant apginti savo teisėtus interesus susiduria su nemenkais iššūkiais ir problemomis tam, kad įgyvendintų minėtąją konstitucinę teisę - teisę į teisėtų interesų apsaugą, atkurimą, įgyvendinimą.

Taigi, advokato profesinės civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygų įrodinėjimo pareiga tarp šalių paskirstoma tokiu būdu: klientui, pralaimėjusiam bylą, kyla pareiga įrodyti ne tik, kad advokatas buvo aplaidus, nerūpestingas, vykdydamas savo pareigas ar atlikdamas tam tikrus veiksmus ar jų neatlikdamas, bet taip pat, kad rezultatas būtų buvęs skirtingas, jeigu nebūtų neapdairumo, t. y. kyla pareiga įrodyti, kad klientas būtų laimėjęs procese bei būtų buvęs patenkintas tokia bylos baigtimi⁷⁶. Bylose yra preziumuojama, kad

⁷⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus nutartis dėl žalos atlyginimo byloje 3 K-531-248/2018. Prieiga per internetą: <https://eteismai.lt/byla/138327173903652/e3K-3-531-248/2018?word=ck%206.774>

⁷⁵ TEBEREIZA, Ž. *Įrodinėjimo našta ir pareiga*. Prieiga per internetą: <https://www.mruni.eu/upload/iblock/70a/Terebeiza.pdf>

⁷⁶ TUNC, A. *International Encyclopedia of Comparative Law* sl: Martinus Nijhof Publisher, 1986, p.6-105.

advokatas veikia gera valia ir apdairiai, t.y. faktą, kad jis veikė neapdairiai ar nerūpestingai tenka įrodyti klientui. Visuotinai pripažįstama, kad tokia įrodinėjimo pareigos tendencija yra didelis iššūkis klientui. Klientas didelio darbo ir pastangų dėka turi įvykdyti šią užduotį, siekdamas įrodyti, kad kito advokato tokioje pačioje byloje kitoks elgesys būtų lėmęs jam palankų rezultatą, atkreipiant dėmesį į tai, kad bylos baigtis priklauso ne tik nuo advokato veiksmų, bet ir kitų veiksnių – tokių kaip teisėjo įsitikinimo bei prisiekusiųjų. Lyginant vyraujančias įrodinėjimo pareigos paskirstymo tendencijas Lietuvoje, JAV ir Anglijoje: JAV ieškovas, reiškiantis advokatu ieškinį dėl žalos atlyginimo, privalo įrodyti, kad advokatas neturėjo pakankamai kvalifikacijos arba nerūpestingai atliko savo pareigas, atstovaudamas ieškovą; atitinkamai Anglijoje klientui, pareiškusiam solisitoriui ieškinį dėl žalos atlyginimo - tenka pareiga įrodyti profesinės solisitoriaus pareigos pažeidimą, žalą ir priežastinį ryšį tarp solisitoriaus veiksmų ir žalos ⁷⁷. Lietuvoje klientui tenka pareiga įrodyti advokato veiksmų neteisėtumą, to pasekoje kilusią žalą ir priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir žalos, advokato kaltė prezumuojama. Iš pateiktų aplinkybių matyti, jog neteisėtų veiksmų, žalos ir priežastinio ryšio buvimą visose šalyse tenka pareiga įrodyti ieškovui, o dėl civilinės sąlygos - kaltės įrodinėjimo - valstybių praktika skiriasi: kai kuriose šalyse, tarp jų ir Lietuvoje, advokato kaltė prezumuojama; kitose šalyse kaltės prezumpcija nepripažįstama. Negaliu venareikšmiškai pritarti, kuri iš koncepcijų būtų teisingiausia, nes kiekvienos valstybės praktiką įtakoja daugybė veiksnių, tad logiška, jog reguliavimas jose bei būtent įrodinėjimo pareigos paskirstymas skiriasi.

Ieškovas, įrodinėdamas advokato profesinės atsakomybės sąlygas, paprastai susiduria su šiomis problemomis:

1. Įrodinėjant priežastinį ryšį⁷⁸ tarp advokato nerūpestingumo ir žalos. Su šios užduoties sudėtingumu susiduriama ypač, kai advokato nerūpestingumas pasireiškia bylinėjimosi metu ir klientas pralošia bylą, arba kai advokatas pavėluoja paruošti, tarkime, apeliacinį skundą, o teismo sprendimas įsiteisėja ir klientui tampa galutinis. Kaip minėta anksčiau, bendrosios teisės tradicijos šalyse laikomasi pozicijos, kad jeigu klientas pralošia bylą, šiam tenka įrodyti ne tik, kad advokato veiksmai yra nerūpestingi ir aplaidūs, bet ir tai, kad rezultatas būtų buvęs kitoks, jeigu nerūpestingumo nebūtų buvę, ir kad tokiu rezultatu klientas būtų buvęs patenkintas. Tuo tarpu civilinės teisės tradicijos šalyse yra taikomas kitas šios problemos sprendimo būdas: klientui tenka pareiga įrodyti, kad

⁷⁷ *Ibid.*,

advokato veikimas ar neveikimas lėmė bylos pralaimėjimą, atitinkamai dėl šių veiksmų klientas patyrė žalos. Reikšminga būtų paminėti, kaip šioje situacijoje advokatas galėtų save pateisinti. Siekdamas save išteisinti, jis turėtų įrodyti, jog žala būtų kilusi, net jei ir jo veiksmuose būtų nebuvo nerūpestingumo⁷⁹. Šis požiūris, akivaizdu naudingesnis klientui bei teisingiau paskirsto kliento ir advokato interesus bei įrodinėjimo našta.

2. Įvertinant nuostolius. Problema įvertinant klientui nuostolius kyla tose situacijose, kai atsiradusi žala nėra turtinė, pavyzdžiui, kai žala pasireiškia tokiais pagrindais: sulaikymo pratesimu, prarastu šansu apeliuoti byloje, reputacijai kenkiančių teiginių atmetimu⁸⁰. Kylantis probleminis klausimas vertinant nuostolius yra: Ar nuostoliai turi būti atlyginami, kai padaroma neturtinė žala. Atsakymas grindžiamas tuo, kad teisinės sistemos skirtingose valstybėse pateikia skirtingus atsakymus: Prancūzijos ir Belgijos teisė vienareikšmiškai pripažįsta tokia galimybę. Tuo tarpu Vokietijos ir Graikijos teisinės sistemos suteikia teisę tokiu atveju reikalauti tik turtinės žalos atlyginimo. Atsižvelgiant į bendrosios teisės tradicijos šalių tendencijas – šios numato neturtinės žalos atlyginimo galimybę, tik esant advokato tyčiai⁸¹.

Teisės doktrinoje pabrėžiama tai, jog visus minėtuosius įrodymo veiksmus šalys turi įvykdyti laikantis Civilinio Proceso Kodekse⁸² įtvirtinto koncentruotumo, operatyvumo bei draudimo piktnaudžiauti teise principo. Taigi, šalys rinkdamos įrodymus turi vadovautis tik teisėtomis rinkimo priemonėmis, nepiktnaudžiauti teise, pateikti įrodymus laiku ir nepagrįstai nereikalauti ne faktinių, nerealių nuostolių atlyginimo.

Taigi, iš pateiktų vyraujančių įrodinėjimo pareigos paskirstymo tendencijų Lietuvoje ir užsienio valstybėse aišku, jog skiriasi šiose valstybėse pati civilinės atsakomybės sąlyga, kurią tenka įrodinėti, tačiau pats subjektas, kuriam tenka pareiga civilinės atsakomybės sąlygą įrodyti, nepriklausomai, ar tai būtų advokato neteisėti veiksmai, žala, priežastinis ryšys ar kaltė - išlieka tas pats – klientas. Jam tenka įrodyti minėtąsias advokato atsakomybės sąlygas, kas ne tik Lietuvos, bet ir užsienio teisiniuose procesuose laikoma dideliu iššūkiu klientui, kuris, mano manymu, yra silpnesnioji sutarties šalis ir neturi specialių teisinių įgūdžių kaip advokatas, kad galėtų pats operatyviai surinkti reikiamus įrodymus. Tad, klientui, siekiant apginti savo teisėtus interesus, atstatyti

⁷⁹ Byla 2 -4297-1032/2018 dėl žalos atlyginimo. Prieiga per internetą:

⁸⁰ Byla 2A -676-280/2015 dėl neturtinės žalos priteisimo. Prieiga per internetą:

⁸¹ TUNC, A. *International Encyclopedia of Comparative Law* sl: Martinus Nijhof Publisher, 1986, p.6-105.

⁸² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340.

pažeistas teises, įpareigojant advokatą padengti šio patirtus nuostolius, pirmiausia, turi būti įrodomos minėtosios civilinės atsakomybės sąlygos, kurios pagrindžia advokato kaltumą ir visišką civilinę atsakomybę kliento atžvilgiu. Tam, kad klientas įgyvendintų šią įrodomąją užduotį kuo efektyviau ir išvengtų minėtų problemų, su kuriomis susiduria įrodinėjimo procese, į pagalbą gali pasitelkti specialistus, ekspertus, kad klientui būtų realiai „įmanoma misija“, įgyvendinti įrodinėjimo pareigą taip apginant teisėtus savo interesus, kuriems buvo padaryta žala dėl nekokybiško teisinių paslaugų teikimo ar netinkamo atstovavimo, kuris nesiderina nei su įstatymuose, nei su etikos normose įtvirtintais advokatui taikomais reikalavimais. Pabrėžtina ir tai, jog klientas, prireikus inicijuoti skundą dėl nekokybiškų advokato paslaugų, turės įrodinėti ne tai, kad advokatas pralaimėjo bylą, nesugebėjo jos laimėti, o tai, kad atstovaudamas klientą advokatas veikė nerūpestingai ir neapdairiai ir tai, kad kitas atidus žmogus (lyginama ne su eiliniu žmogumi, bet su tos srities specialistu, turinčiu normalia kvalifikacija) panašiomis aplinkybėmis būtų pasielgęs kitaip ir žalos išvengęs. Žalos sukėlęs asmuo yra kaltas, todėl turi atlyginti padarytą žalą.

Išanalizavus įrodinėjimo pareigos paskirstymo specifiką akivaizdu, jog nukentėjusiajam nuo žalos, sukeltos neteisėtais veiksmais, vietoj to, kad atsirastų teisė – kyla pareiga. Kokia apimtimi, ir ar apskritai visa ieškovo patirta žala bus atlyginta, priklauso nuo to, ar ieškovas inicijuos skundą ir ar šiam pavyks tinkamai įrodyti atsakovo neteisėtus veiksmus, faktinę žalą ir priežastingumą tarp šių civilinės atsakomybės sąlygų.

3.3. Pareigos, kylančios iš santykių su klientais

Advokato vizito su klientu metu, advokatui tenka išklausius klientą ne tik identifikuoti problemą, bet ir situacijos sprendimui pritaikyti atitinkamas teises doktrinas, numatant ir galimas laimėjimo strategijas.⁸³ Visuotinai yra žinoma, jog pagrindinis advokato tikslas, atstovaujant kliento interesus yra laimėti bylą, tačiau šiam tikslui pasiekti, t.y kelias link laimėjimo privalo būti grįstas teisėtais veiksmais ir priemonėmis. Advokatai eidami bylos laimėjimo siekio link, privalo elgtis pagal įstatymų reikalavimus net ir tais atvejais, kai priešingas nei juose numatytas elgesys sąlygotų tinkamesnį rezultatą kliento naudai. Taigi, reziumė – šios profesijos atstovai privalo vengti bet kokių veiksmų, besikertančių su įstatymų reikalavimais. Tad ši darbo dalis yra skirta pareigoms, kylančioms iš advokato santykių su klientais įvardinti ir analizuoti, kurios įpareigoja advokatą elgtis tam tikru būdu ir tuo pačiu draudžia tam tikrų veiksmų atlikimą, kuris nedera ne tik su įstatymų numatytais

⁸³ Advokatų profesijos ypatumai: <https://straipsniai.org/advokatu-profesine-etika-ir-civilinis-procesas/>

imperatyviais reikalavimais elgtis tam tikru advokatams būdu, bet ir su prigimtinė advokato teikiamų teisinių paslaugų paskirtimi – suteikti kitam asmeniui teisinę pagalbą teisėtomis įstatymo leidžiamomis priemonėmis. Tik tinkamas advokato profesijai priskiriamų pareigų vykdymas užtikrina advokato teikiamų teisinių paslaugų kokybę.

Kiekvienoje konkrečioje situacijoje turi būti vertinama, ar advokatas veikė tinkamai, tai yra teisėtomis priemonėmis bei būdais, nepažeisdamas įstatymų. Šiam vertinimui objektyviai atlikti, pirmiausia turi būti apibrėžiamos advokato pareigos, tada vertinama, ar šios pareigos nepažeistos. Nustatę pareigų pobūdį, reikia atsakyti į klausimą, ar pareiga buvo vykdoma apskritai ir ar vykdoma tinkamai. Taip pat būtina akcentuoti tai, kad kalbame apie neteisėtų veiksmų buvimą advokatui vykdant savo veiklą tik tuomet, kai advokatas turėjo faktinę pareigą elgtis tam tikru būdu arba susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo, tačiau šią pareigą pažeidė. Šios pareigos buvimą įrodo tarp advokato ir kliento sudaryta sutartis dėl teisinių paslaugų teikimo, kurios pagrindu ir kyla advokatui pareigos atlikti tam tikrus veiksmus, aptartus šalių sutartyje bei tuo pačiu atlikti tuos veiksmus, kurie privalomi atlikti šios profesijos atstovams pagal įstatymą ir profesinės etikos normas.

Taigi, siekiant nustatyti, ar advokatas pažeidė iš sutarties su klientu kylančias pareigas neteisėtais veiksmais, reikia įvertinti, ar atsakymas į žemiau pateiktus teiginius teigiamas: pirmiausia, ar advokatas turėjo pareigą, antra – ar tą pareigą vykdė, trečia – turėjo pareigą, tačiau jos nevykdė ir ketvirta, jo veikimas ar neveikimas (neteisėti veiksmai) yra atsiradusios klientui žalos rezultatas. Jei galima sutikti su visais šiais teiginiais, ar bent su vienu iš jų – tokiu atveju dėl minėtų veiksmų atlikimo arba pasyvumo turint pareigą, tačiau jos neatliekant - turimas pagrindas advokato civilinės atsakomybės klausimui. Advokatui minėtų pareigų egzistavimą pagrindžia sutarties tarp atstovo ir atstovaujamojo sudarymas. Tad reikia įvertinti, ar sutartis egzistavo tarp šalių apskritai, kurios pagrindu ir kilo advokatui pareigos veikti tam tikru būdu ir kurių netinkamas vykdymas ar nevykdymas sukėlė žalą atstovaujajam. Pavyzdžiui, Mathew v. Maughold byloje⁸⁴, baristeris (angl. – teismo bylų advokatas) buvo pripažintas kaltu dėl to, kad konferencijoje žodžiu žarstė patarimus įvairiais teisiniais klausimais, o šiais patarimais pasinaudojęs klientas patyrė žalos. Baristeriui buvo žinoma, kad jo patarimai glaudžiai susiję su ieškovų situacija ir kad ieškovai vadovausis nurodymais, kurie bus išgirsti konferencijoje⁸⁵. Šioje situacijoje

⁸⁴ BALTRUŠAITIS, S. *Advokatų profesinės civilinės atsakomybės taikymo ypatumai*. Magistro darbas, Vilnius, 2008, p. 31.

⁸⁵ *Ibid.*, p. 36.

baristeris patraukiamas atsakomybėn dėl aplaidaus patarimo davimo, kuris turėjo tiesioginės įtakos ieškovo žalos atsiradimui. Teismo išsakyta pozicija šioje byloje dėl baristerio pareigų pažeidimo tokia: advokatas kaip kvalifikuotas teisės specialistas, rūpestingai turi ne tik atstovauti savo klientą, bet toks rūpestingumu ir atidumu grįstas atstovavimas galioja ir viešuose renginiuose, debatuose, diskusijose bei panašaus pobūdžio renginiuose, advokatu vertinant teisinės problemas viešai, žodžiu. Ypatingai šis kriterijus galioja tose situacijose, kai yra didelė galimybė advokatu atsižvelgiant į tam tikras aplinkybes suvokti, kad jo duoti patarimai viešai bus kitų asmenų įgyvendinti, jais pasiremta, pasinaudota praktikoje. Minėtą situaciją bei teismo joje išsakytą poziciją galime pritaikyti nagrinėdami advokato civilinės atsakomybės klausimus, jog baristeris – teismo bylų advokatas Anglijoje, tad jam kaip ir Lietuvoje dėl ypatingos užimamos profesijos keliami padidinto rūpestingumo ir atidumo kriterijai. Taigi, advokatu teikiant neapibrėžtam asmenų ratui teisinio pobūdžio informaciją ar rekomendacijas, nesiejant jo ir minėtų asmenų sutartiniams santykiams, t.y. sutartinei sutarčiai, teismo pozicija išsakyta minėtoje byloje, galime pasiremti formuojant advokato atsakomybės klausimą tokioje situacijoje – nesant sutarties fakto tarp šalių, advokato kaip kvalifikuoto specialisto teisiniais klausimais duodami patarimai viešai privalo būti itin apgalvoti, advokatas turi vertinti situaciją bei adresatus, publiką, kuriems skiriami advokato teisinio pobūdžio patarimai. Kaip buvo analizuota įvardinėse dalyse, advokato profesijai keliamas padidintas visuomenės pasitikėjimas, asmenys, neturėdami tokios teisinės kvalifikacijos bei patirties, kokią turi advokatas yra itin pažeidžiamas. Jam sunku būti rūpestingam ir atidžiam, atsirenkant informaciją, tačiau advokatu rūpestingumo ir atidumo reikalavimo laipsnis itin aukštas dėl jo minėtos turimos kvalifikacijos ir teisinių įgūdžių. Taigi, tuo remiantis, advokatas turi įvertinti, kokią įtaką gali daryti vartotojams, neturintiems specialaus teisinio išsilavinimo, kurie pasitikėdami advokato profesija ir atitinkamai duodamais viešais teisinio pobūdžio patarimais gali nulemti vartotojų veiksmus, dėl kurių rezultatų jie ne visuomet gali būti patenkinti ir atitinkamai reikšti pretenzijas dėl tokių rezultatų advokatu, teikusiam rekomendacinio pobūdžio teisinę informaciją. Atitinkamai advokatu neįvertinus savo viešos teisinės rekomendacijos įtakos kitų asmenų galimiems veiksams, t.y. nesivadovavus rūpestingumu ir atidumu bei to pasekoje kilus žalai dėl tokio neapdairumo, galime kalbėti apie civilinės atsakomybės klausimo kėlimą advokatu. Tiesą sakant, mano subjektyviu vertinimu toks situacijos vertinimas ir teisingas, ir ne. Iš vienos pusės vertinant, advokatas tokiose situacijose veikia kaip ir nepriklausomai, išsakydamas savo asmeninę

nuomonę viešai, tačiau nėra primygtinai kiti asmenys įpareigoti tokiais patarimais remtis ir niekas negali garantuoti, kokia subjektų apimtis gali pasinaudoti tokiais patarimais, nulėmusiais asmenų atitinkamus sprendimus, veiksmus. Tokioje situacijoje advokatas kaip ir neatstovauja kliento pagal sutartį, ko pasekoje negalima kalbėti apie pareigų kilimą sutarties pagrindu. Iš kitos pusės, teisinio pobūdžio rekomendacijų davimas, nesant sutartinių santykių su klientu metu, advokatą, dėl jo ypatingos profesijos, įpareigoja elgtis profesionaliai ir apdairiai ne tik savo klientų atžvilgiu, kuriems jis turi pareigą, bet ir visos visuomenės atžvilgiu, užtikrinant viešąjį interesą prieš visuomenę, kuri nėra specialių teisinių žinių turintys asmenys ir, mano manymu, atitinkamai dėl to laikoma labiau pažeidžiama asmenų grupe, kurią galima lengvai paveikti, darant įtaką jų teisiniams sprendimams. Taigi, advokatas privalo elgtis atidžiai, juolab, kad reiškia savo nuomonę bei duoda patarimus ne šiaip įprastais kasdieniais klausimais, kas tikrai nesukeltų civilinės atsakomybės kilimo pagrindo, bet teisiniais klausimais, kurie atitinkamai yra jo profesinės veiklos neatsiejama dalis. Analizuojant sutartinės civilinės atsakomybės kilimo pagrindus, ji gali pasireikšti: tiek nuostolių atlyginimu, tiek ir netesybomis. Akcentuotina tai, kad praktikoje sutartyse tarp advokato ir kliento, netesybų klausimas nėra aptariamasis, nors nei Advokatūros įstatymas, nei Civilinis kodeksas nedraudžia šalims sutartyje minėtąsias netesybas ir jų dydį nustatyti. Taigi, tokio pobūdžio sutartyse gali būti nustatyti ir delspinigiai. Sutartinė civilinė atsakomybė turi būti taikoma pagal Civilinio kodekso 6 knygos XXII skyriaus pirmojo bei antrojo skirsnio nuostatas⁸⁶. Advokato pareigos pažeidimas pasireiškia sutartyje numatytos pareigos nevykdymu (pasyviais) veiksmais arba netinkamu vykdymu (aktyviais veiksmais). Pavyzdžiui, pasyvumas advokato veiksmuose pasireiškia tuo, kad advokatas sutartinės pareigos nevykdo: nekonsultuoja kliento, nesuteikia jokios informacijos, nors pagal sudarytą šalių sutartį, jos sudarymu įsipareigojo šiuos veiksmus atlikti. Pasekoje tokio advokato pasyvumo ir jokių veiksmų kliento intereso labai neatlikimo, klientas patiria žalą. Antru atveju, advokato sutartinės pareigos pažeidimas pasireiškia aktyviais veiksmais: advokatas pareigas gali vykdyti, tačiau aplaidžiai, nerūpestingai, parengdamas procesinius dokumentus su trūkumais arba ieškinyje netikslingai išdėstydamas kliento reikalavimus, ko pasekoje klientas taip pat patiria žalą, kuri gali pasireikšti tokiais tiesioginiais nuostoliais, kaip pakartotinio žyminio mokesčio mokėjimas ar pan. Taigi, tokio netinkamo advokato elgesio pasekmė – kylanti

⁸⁶ ŽALĖNIENĖ, I. *Kai kurie atstovo atsakomybės civiliniame procese taikymo teoriniai aspektai*, 2004. p. 144.

advokatui žala dėl pastarojo teikiamų nekokybiškų teisinių paslaugų.

Remiantis tokiu vertinimu matyti, jog nepriklausomai nuo to, ar advokato neteisėti veiksmai pasireiškia aktyviais ar pasyviais veiksmais, abejais atvejais klientui žala yra sukeliama, žalos atsiradimo pagrindas, pagrindas ir advokato civilinės atsakomybės išskėlimui. Advokato pareiga, kylanti iš sutarties su klientu veikti tam tikru būdu, turėtų būti suprantama plačiai, t.y. pareiga nebūtinai tiesiogiai turi būti įvardinta įstatymuose ar sutartyje, bet turi būti suvokiamas savaiminis tam tikrų pareigų advokatui kilimas siejant su jo profesija - pareiga elgtis atitinkamu būdu, apimant ir profesinio elgesio taisykles. Tokį plečiamąjį advokatui kylančių pareigų dėl jo profesinės prigimties aiškinimą puikiai atskleidžia pateiktos pavyzdinės bylos aplinkybės. Remiantis jomis, ieškovas įgaliojo atsakovą/advokatą tvarkyti visus ieškovo reikalus, susijusius su nuosavybės teisių atkūrimu⁸⁷. Šioje konkrečioje situacijoje kilusi problema tame, kad advokatė įvykdžiusi sutartyje numatytas pareigas savo klientui kaip atsiskaitymą už suteiktas teises paslaugas sutiko priimti atlygį natūra - t.y. priimdama iš kliento parduotas patalpas, tačiau pagal tuo metų galiojusią Advokatūros įstatymo 37 straipsnio redakciją, advokatui draudžiama pirkti iš savo klientų turtą, kurių interesus jis atstovauja. Taigi, minėtoje byloje, neteisėti veiksmai pasireiškė advokatui įsigyjant iš kliento nekilnojamąjį turtą, taip pažeidžiant imperatyvias įstatymo nustatytas normas. Neteisėto advokato neveikimo pasireiškimas pasyviais veiksmais, t.y. pažeidžiant įstatymuose arba sutartyje įtvirtintą advokato pareigą atskleidžiamas LAT 2008 m. spalio 7 d. byloje, kurioje kasatoriai teisės profesijos atstovų – antstolių atsiradusią deliktinę atsakomybę grindė jų neteisėtu neveikimu, taip atitinkamai pažeidžiant įstatymuose ir šalių sutartyje įtvirtintas antstolio pareigas⁸⁸. Kasatorių pozicija konkrečioje byloje buvo tokia, kad antstolis, vykdydamas teismo sprendimą nukreipti išieškojimą į skolininko turtą, to nepadare, nors pagal sutartį turėjo pareigą šį veiksma atlikti. Taigi, atitinkamai teismo sprendimu toks antstolių neveikimas buvo konstatuojamas kaip neteisėtas neveikimas, pažeidžiant antstolio pareigą atlikti jo profesinėms funkcijoms priskirtus veiksmus. Taigi, atitinkamai panašios pareigos pažeidimą galima inicijuoti ir advokato profesijoje. Turime situaciją, kai advokatas sudaro su klientu sutartį dėl teisinių paslaugų teikimo, tiksliau – dėl kliento atstovavimo teisme. Atitinkamai, šalių sutartis lemia, kad advokatui kyla pareigos užtikrinti veiksmingą, efektyvą tolimesnį kliento

⁸⁷ Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. gruodžio 6 d. *nutartis civilinėje byloje G.A.P. v A.S.* Nr. 3K-3-629/2006, kat. 21.4.1.1.

⁸⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. spalio 7 d. *nutartis civilinėje byloje I.J. v Lietuvos valstybė, antstolis A. Balčiūnas*, Nr. 3K-3-456/2008, kat. 44.5.2.17 (S).

atstovavimą: operatyviai rinkti ir pateikti teismui įrodymus, surašyti ieškinio pagrindą, kitus procesinius dokumentus, nepraleidžiant terminų šiems dokumentams teismui pateikti. Taigi, iš advokato pagrįstai tikimasi, kad jis įvykdys šias pareigas kokybiškai, be trūkumų ir laiku – atstovaus kliento procesines teises tinkamai. Tačiau susidūrus su tokia situacija, kai advokatas parengia dokumentus su esminiais trūkumais arba pateikia ieškinį, praleidęs jo pateikimo terminą. Toks advokato veikimas arba neveikimas (nepaduodamas ieškinyms), be pateisinamų svarbių priežasčių, yra pagrindas klientui inicijuoti ginčą dėl advokato sutartinės pareigos pažeidimo, remiantis tuo, kad advokatas vykdė savo pareigas aplaidžiai, nerūpestingai, netinkamai įgyvendino procesines atstovaujamojo teises ar neatliko tų pareigų, kurios kyla sutarties su klientu pagrindu. Toks advokato pareigų netinkamas vykdymas ar nevykdymas pasireiškia žalos sukėlimu atstovaujajamam.

Taigi, advokatui kyla pareigos atlikti tam tikrus veiksmus sutarties su klientu pagrindu. Nėra pagrindo kalbėti apie advokato neteisėtus veiksmus, nesant sutartinių santykių tarp sutarties šalių - rašytinės sutarties, nes tik sutarties sudarymo faktas sukelia pareigas jos šalims, tad tik šių pareigų pažeidimas lemia sutartinės civilinės atsakomybės atsiradimą. Kaip įtvirtinama Civilinio kodekso 6.189 straipsnio 1 dalyje, teisėtai ir tinkamai sudaryta sutartis jos sudarymo šalims turi įstatymo galią bei įpareigoja šalis atlikti ne tik tai, ką tiesiogiai numato pati sutartis, bet ir visa tai, ką lemia pati sutarties esmė arba įstatymai.⁸⁹ Akcentuotina tai, kad tinkamą advokato sutartinės prievolės įvykdymą apibrėžia ne tik sutartis, bet ir tam tikrą profesinę veiklą reglamentuojančios normos ir etikos taisyklės, jei skolininkas vykdo profesinę veiklą ir veikia nagrinėjamu atveju kaip profesionalas. Visuotinai teisinės profesijos atstovų veikloje galioja bendro pobūdžio taisyklė šios srities atstovams elgtis rūpestingai bei apdairiai. Pats šių atstovų neteisėto veikimo arba neveikimo faktas įrodomas tik tada, kai jis turi pareigą pagal įstatymą arba kylančią iš sutarties veikti, tačiau neveikia, taip pažeisdamas ir bendro pobūdžio elgtis rūpestingai ir apdairiai pareigą. Neteisėtumas nėra preziumuojamas, tad pareiga įrodyti, jog advokatas ar kitas teisės profesijos atstovas veikė ar neteisėtai neveikė – priklauso klientui, ieškovui⁹⁰. Ieškovui įrodžius, kad advokatas pažeidė sutarties sąlygą ar visą sutartį, neteisėti veiksmai kaip civilinės atsakomybės sąlyga automatiškai būtų preziumuojami.

⁸⁹ *Cit op CK. 6.189, 1 str, 1 d.*

⁹⁰ MIKELĖNAS, V, „et al., *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Vilnius: Justitia, 2003, p.336 -337.

3.4. Kliento nurodymai bei šių nurodymų advokatui vykdymas pagal pavedimą

Teisės doktrinoje yra žinoma tarpinė teorija, kuri teigia, jog atliekant procesinius veiksmus, atstovas ir atstovaujамasis, t.y. būtent advokatas ir klientas veikia kartu. Turima omenyje, kad tarp šių šalių susiklosto tokie teisiniai santykiai, kurių pagrindu advokatui/atstovui atliekant tam tikrus veiksmus, šie veiksmai laikytini – atstovo ir atstovaujamojo bendros valios išraiška⁹¹. Remiantis šia teorija, atstovaujamojo veikla pasireiškia atitinkamų nurodymų, kaip veikti, teikimu atstovui⁹². Tačiau doktrinoje ši teorija yra kritikuojama, nes praktikoje ne visuomet klientas teikia advokatui nurodymus, o tais atvejais kai teikia, advokatui neprivalu juos įgyvendinti. Šia teorija taip pat negalima remtis, kai kalbama apie kliento atstovavimą pagal įstatymą, t.y. būtent advokatui vykdant pavedimą, atstovaujant kliento interesus pagal pavedimo sutartį. Tokioje situacijoje negalima kalbėti apie bendra kliento ir advokato valią, nes klientas neturi veiksnumo, kokį turi advokatas⁹³. Taigi, remiantis šiais veiksniais, pritarti šiai tarpinei teorijai negalime, nes bendra kliento ir advokato valia pasireiškia tik šių šalių sutarties sudarymo pradžioje, sutariant dėl tam tikrų advokato pareigų ir kitų sutartinių prievolių. Kitaip tariant, bendra valios išraiška pasireiškia tada, kai klientas suteikia advokatui įgaliojimus bei nustato šių įgaliojimų apimtį, tad tolimesnėje atstovavimo proceso eigoje kliento pritarimas tam tikrų advokato veiksmų atlikimui nėra reikalingas, nes klientas savo nurodymų davimu įgalioja advokatą veikti jo vardu ir jo interesais, tad kliento valią pakeičia advokato valia, nes tarp atstovo ir atstovaujamojo susiklostęs fiduriacinis (pasitikėjimu) grįstas teisinis santykis⁹⁴. Tolimesnis kliento valios išreiškimas, pavedant advokatui tam tikrus kliento nurodymus įgyvendinti, nėra reikalingas. Advokatui papildomas leidimas veikti, reikalingas tik tokiu atveju, jei keičiama suteiktų įgaliojimų advokatui veikti apimtis, juos panaikinant ir pan.

Minėtąjį pasitikėjimo santykį tarp atstovo ir atstovaujamojo bei sutarties pagrindu kilusias šios šalims pareigas bei jų vykdymą iliustruoja ir LAT bylos dėl atlygintinių paslaugų teikimo pavyzdys⁹⁵. Bylos aplinkybės: kilo ginčas tarp advokatų profesinės bendrijos bei kliento verslininko dėl šiam suteiktų atlygintinių paslaugų. Ginčo esmė: buvo sudaryta teisinių paslaugų teikimo sutartis, pagal kurią ieškovė advokatų bendrija

⁹¹ CLARISE, J. *De La Representation*. Lille, 1938, p. 163-165

⁹² ŽALĖNIENĖ, I. *Atstovavimo civiliniame procese sampratos problema*, 2009. Prieiga per internetą: <https://www.mruni.eu/upload/iblock/2fd/12zaleniene.pdf>

⁹³ Ten pat, p. 209.

⁹⁴ Byla 3K-3-64-378/2017 dėl atlygintinių paslaugų teikimo. Prieiga per internetą: https://eteismai.lt/byla/2289910115394/3K-3-64-378/2017?fbclid=IwAR3L-ApfcPYF4VBM-XpH8jK_URAnCvvc0jTzI40HagliLvO3ksoqKELJidg

⁹⁵ *Ibid.*,

įsipareigojo teikti atsakovei teisinės paslaugas, o atsakovė įsipareigojo sumokėti nustatyto dydžio honorarą, tačiau ieškovui pilnai įvykdžius savo sutartinę pareigą, atsakovė savo pareigą sumokėti likusį honorarą - pažeidė. Remiantis bylos duomenimis, atsakovė su ieškove atsiskaitė tik dalinai, taigi ši priežastis ir lėmė ieškovo reikalavimo pateikimą dėl likusio honoraro išieškojimo. Remiantis bylos aplinkybėmis bei teismo pozicija šioje situacijoje, galime atitinkamai vienareikšmiškai teigti, jog prieš advokatui prisiimant įgaliojimus veikti kliento interesais, sutartimi yra nustatomos pareigos ne tik advokatui, bet ir klientui. Bylos aplinkybės taip pat teigia, jog klientas buvo patenkintas teikiamų advokatų bendrijos teisinių paslaugų kokybe ir nereikšė jokių pretenzijų dėl advokato teikiamų procesinių dokumentų kokybės ar neišsamios teisinės konsultacijos suteikimo. Teismo posėdžio metu, atsakovė taip pat patvirtino, jog suprato sutarties su advokato bendrija sąlygas. Atsakovė – verslininkė, tad jai keliami padidinti atidumo ir rūpestingumo reikalavimai. Ši situacija parodo, jog iš advokato sutarties su klientu kyla pareigos ne tik advokatui, bet ir klientui. Tad atitinkamai pažeidus vienai iš šalių savo sutartinę pareigą, kyla sutartinė civilinė atsakomybė. Šiuo atveju sutartinę pareigą pažeidė klientas, o advokatas veikė tinkamai atstovaudamas klientą. Teismo sprendimas šioje byloje buvo patenkinti ieškovo reikalavimą ir priteisti iš kliento likusią honoraro dalį.

Taigi, pareigos veikti tam tikru būdu arba susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo, numatyto įstatymuose, etikos normose bei sutartyje atsiranda advokatui tik tada, kai advokatas turėjo pareigą apskritai. Faktą dėl pareigos advokatui turėjimą įrodo sutartis tarp atstovo ir atstovaujamojo. Esant šiam faktui ir advokatui pažeidus iš sutarties kylančias pareigas, galima advokato veikimą arba neveikimą traktuoti kaip neteisėtus veiksmus, kurie užtraukia sutartinę civilinę atsakomybę. Advokatui atstovaujant klientą pagal pavedimą, kyla ne tik pareiga realizuoti kliento procesines teises, bet ir suteikti šiam kvalifikuotas ir kokybiškas paslaugas.

3.5. Sąžiningumo pareiga

Advokato profesinis sąžiningumas laikomas tradicine vertybe ir būtinoji sąlyga, norint priklausyti advokatų korporacijai.⁹⁶ Advokato sąžiningumo pareiga yra dar labiau praplėsta naujajame Advokatų Etikos kodekse. Papildomo dėmesio skyrimas šiai būtinajai kiekvieno advokato sąlygai, akcentuoja didelę sąžiningumo pareigos reikšmę kiekvieno advokato

⁹⁶ Lietuvos Respublikos Teisingumo Ministro įsakymas „Dėl Lietuvos Advokatų etikos Kodekso skelbimo“, Vilnius, 2016.

profesinėje veikloje. Advokatų Etikos kodekse įtvirtintas draudimas visiems advokatams savo elgesiu pažeisti visuotinai priimtas moralės ir dorovės normas, kurios menkina visuomenės pasitikėjimą advokatais ir jų teikiamų paslaugų kokybę. Sąžiningumo pareiga aiškintina labai plačiai. Asmuo, kuris nesiima visų įmanomų veiksmų ir nededa maksimaliai pastangų tam, kad būtų išaiškintos visos bylai reikšmingos aplinkybės, taip pat negali būti laikomas sąžiningu ir privalo prisiimti visą dėl tokių veiksmų ar neveikimo atsirandančią atsakomybę ir jos padarinius⁹⁷.

Civilinėje teisėje sąžiningumo pareigos vertinimas grindžiamas objektyviuoju ir subjektyviuoju kriterijumi.⁹⁸ Visų pirma, vertinti objektyviai reiškia, jog turi būti atsiribojama nuo viso subjektyvaus asmens ir jo savybių vertinimo. Turi būti atsakoma į klausimą, ar asmuo veikia sąžiningai atlikdamas savo pareigas, žvelgiant iš objektyviosios pusės – t.y. vertinant objektyvias - faktines konkrečios bylos aplinkybes. Vadovautis objektyvumu atitinkamai reiškia, jog įprastai vadovaujamosi apdairaus ir rūpestingo elgesio standarto modeliu. Atitinkami atlikti neteisėti veiksmai negali būti pateisinami subjektyviais argumentais – tokiais kaip įstatymo nežinojimas. Kaip minėta įvadinėse dalyse, preziumuojama, kad advokatas kaip savo srities profesionalas teikia kokybiškas paslaugas, tad remiantis šia prezumpcija galime vienareikšmiškai sutikti ir su kita įstatymuose, teisės aktuose ir teisės doktrinoje vyraujančia pozicija, kuri teigia, jog advokatas žino teisę ir išmano įstatymų bei teisės aktų tinkamą taikymą, dėl to jis negali pateisinti neteisėto savo elgesio teisės neišmanymu, nes toks pateisinimas, mano manymu absurdiškas ir kertasi su logiškumu: advokatas neišmanantis įstatymų ar netinkamai juos išmanantis negali būti vadinamas advokato vardu ir būti advokatų sąrašė.

Remiantis objektyviuoju advokato pareigos elgtis sąžiningai vertinimu, turi būti atsakoma į klausimus, ar advokatas konkrečioje situacijoje turėjo kažką žinoti, imtis atitinkamų veiksmų arba priešingai, neatlikti jokių veiksmų⁹⁹. Advokato pareiga elgtis sąžiningai turėtų būti suvokiama kaip atitinkamo protingo asmens panašioje situacijoje elgimasis protingai, apdairiai bei rūpestingai. Tam, kad galėtume įvardinti, kas būtent yra protingas asmuo, protingas advokatas ir atitinkamai protingai parinktas elgesys, reikia suformuluoti tam tikrus standartus, kuriais vadovaujantis galėtume atitinkamai atsakyti į

⁹⁷ Lietuvos Auščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. rugsėjo 18 d. *nutaris civilinėje byloje Jolanta Černijenko v. Vilija Remeikienė ir Algimantas Stolevičius.*, Nr. 3K-3-827/2000, kat. 37.

⁹⁸ ARLAUSKAS, S.; JOKUBAUSKAS, R. *Sąžiningumo principas prievoliniuose teisiniuose santykiuose*. Vilnius: Jurisprudencija, 2013.

⁹⁹ MIKELĖNAS, V., et al., *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Pirmoji knyga. Bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2001, p.77-79.

pateiktus klausimus. Taigi:

1. Advokato atliekamų veiksmų bei suteikiamų paslaugų profesionalumo laipsnis turi atitikti atitinkamai toje pačioje klasėje esančių kitų advokatų laipsnį, kurio tikimasi iš kvalifikuoto asmens, veikiančio panašiomis aplinkybėmis bei sąlygomis. ¹⁰⁰

2. Advokato kompetencijos laipsniu laikomi profesijos pasiekimai, specializacija, galimybė prieiti prie specialios informacijos.

Toliau norint pateikti aiškesnį vaizdą suformuluotų standartų bei kaip jie pasireiškia praktikoje, pateikiamos 2006 m. rugsėjo 25 d. nutarties aplinkybės¹⁰¹: Lizingo bendrovė (ieškovas) padavė į teismą atsakovą – ieškovo buvusįjį turto administratorių, jo atstovę bei advokatą¹⁰². Advokatas šioje nagrinėjamoje byloje veikė pagal atstovaujamąją sutartį ir ieškovo vardu be pagrindo iškėlė ieškinį dėl bankroto bylos iškėlimo skolininkui, tokiais neteisėtais savo veiksmais sukeldamas turtinę žalą pačiam ieškoviui, atstovaujamajam. Žemesniųjų instancijų sprendimai minėtoje byloje nėra svarbūs ir neatskleidžia priimtos galutinės nutarties reikšmės, tad pasitelkiami Kasacinės instancijos sprendimai, kurios pozicija nagrinėjamu atveju yra tokia: ieškovas turi pareigą įrodyti, jog nuostolius sukėlė skolininkų – įmonės valdymo subjektų, jų atstovų atlikti neteisėti veiksmai. Atitinkamai, jei skolininkas įrodo, jog atlikti veiksmai, už kuriuos jis atsakingas negalėjo sukelti žalos, atsakomybė skolininkui nekyla, tačiau be abejonės šį faktą įrodinėti tenka pareiga pačiam skolininkui, norint išvengti atitinkamos atsakomybės. Taigi, remiantis pateiktomis bylos aplinkybėmis, iškyla advokato sąžiningumo pareigos klausimas. Pripažinus, jog konkrečioje situacijoje advokato veiksmai nebuvo sąžiningi, tuo pačiu preziumuojamas ir neteisėtų veiksmų faktas ir priešingai – neižvelgiant sąžiningumo pareigos pažeidimo aspekto, neteisėtų veiksmų faktas nepreziumuojamas.

Kitas pavyzdys¹⁰³, iliustruojantis ne advokato, bet gydytojo civilinę atsakomybę dėl nesąžiningai vykdomų pareigų, kurio pagalba galime formuoti ir advokato civilinės atsakomybės klausimus, pažeidus sąžiningumo pareigą, nes minėtoms gydytojo ir advokato profesijoms yra taikomi panašaus aukšto rūpestingumo, aidumo ir sąžiningumo laipsnio elgesio standartai. Taigi, ieškovas – nepilnametės dukros tėvai - kreipėsi į teismą dėl

¹⁰⁰ *Ibid.*,

¹⁰¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 25 d. *nutartis civilinėje byloje UAB Parex lizingas v UAB MRI Finansinis auditas*. NR. 3K-3-439/2006, kat. 28.1 (S).

¹⁰² *Ibid.*,

¹⁰³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. kovo 30 d. *nutartis civilinėje byloje Julita Raudonienė ir Zigfridas Raudonis v. viešoji įstaiga Vilniaus universiteto Santariškių klinikos*, Nr. 3K-3-206/2005, kat. 44.5.2.15

gydytojo vienašališkai priimtų veiksmų – operacijos nepilnametei atlikimo, ko pasekoje vaikas mirė. Ieškovas teigė, jog sutikimas šiai kardinaliai operacijai nebuvo duotas dėl pernelyg didelės rizikos bei pavojaus dukters sveikatai. Sutikimas buvo duotas tik gydytojo teigimu, privalomam lengvos, korekcinio pobūdžio operacijos, atlikimui, tačiau bylos duomenimis, atlikta operacija nebuvo korekcinio pobūdžio kaip buvo teikta gydytojo, buvo atliekama sunki, ilga, kardinali operacija. Teismas šioje situacijoje pripažino, jog gydytojas pažeidė sąžiningumo pareigą, nes tėvai nebuvo informuoti tinkamai, aplinkybės buvo nusišlėptos, nebuvo suteikta pilna privaloma informacija, nepilnametės tėvų sutikimas būtent šiai operacijai negautas.

Taigi, remiantis abejais aukščiau minėtų bylų atvejais ir jose priimtais teismų sprendimais, galime formuoti advokato civilinės atsakomybės klausimus šiam pažeidus sąžiningumo pareigą panašiomis, analizuotomis notaro civilinės atsakomybės aplinkybėmis. Advokatas, teisinės konsultacijos su klientu metu, privalo supažindinti klientą su bylos aplinkybėmis, suteikdamas visapusišką, nenuslėptą informaciją, nepataikaudamas klientui, nors ši informacija ir nepalanki klientui. Remiantis bylose prieitomis išvadamis buvo prieita veiningo teismo sprendimo: vien profesionalo, nesvarbu ar tai būtų advokatas ar gydytojas ar kita aukštus keliamus įstatymo reikalavimus atitinkanti profesija, nesąžiningų pareigų atlikimo faktas konstatuoja neteisėtų veiksmų atlikimą. Tad tokiais atvejais nereikalingas papildomas įrodinėjimas dėl neteisėtų profesionalo veiksmų, pareigų atlikimas nesąžiningai lygus neteisėtiems advokato veiksams. Visiškai pritariu šiai vieningai teismo pozicijai. Advokatas kaip ir bet kuris kitas aukštus įstatymo reikalavimus atitinkantis atstovas įsipareigoja elgtis sąžiningai atlikdamas savo pareigas, net ir tiesiogiai neįvardinant šios pareigos įstatymų nuostatose, tokia pareiga kyla automatiškai ir yra prigimtinė bei pamatinė ypatingos ir specifinės, su padidinta žalos atsiradimo rizika vykdomos veiklos, profesijų atstovams, iš kurių tikimasi mažų mažiausiai sąžiningumo, pilnos, visapusiškos informacijos suteikimo klientui, kuris nėra teisės srities specialistas ir beatodairiškai pasikliauja atitinkamos srities profesionalu. Taigi, atitinkamai šios srities atstovams privalu nenuvilti savo klientų ir nepažeisti jų teisėtų interesų ir teisėtą, visapusišką informaciją bei sąžiningus specialisto veiksmus.

Advokatams civilinės atsakomybės taikymas grindžiamas advokato žinojimu arba nežinojimu tam tikrų aplinkybių prievoliniuose santykiuose su klientu metu. Lietuvos teisės aktai ir teisės doktrinos šaltiniai sąžiningumo principą aiškina plečiamai, kas turi įtakos šio principo netaikymo lankstumui – susiklosčius prievoliniams santykiams tarp

advokato ir kliento, advokatui tokiu praktikoje susiklosčiusiu plečiamu sąžiningumo principo aiškinimu - suteikiama galimybė pasirinkti: „žinoti arba nežinoti,, tam tikrą informaciją, siekiant pateisinti save ir išvengti civilinės atsakomybės taikymo ir taip „pagrįstai,, piktnaudžiauti nežinojimu.

3.6. Konfidencialumo pareiga

Konfidencialumo pareiga yra laikoma viena pirmųjų pamatinių ir be kita ko reikšmingiausių pareigų, turint omenyje susiklosčiusį santykį tarp advokato ir kliento¹⁰⁴. Klientas, vizito su advokatu metu pagrįstai tikisi, jog konfidenciali informacija, kuri buvo atskleista advokatui konsultacijos metu – liks tik tarp jų ir nebus atskleista tretiesiems asmenims. Minėta konfidencialumo samprata reikalauja elgtis tokiu būdu, kad profesinio, komercinio ar gamybinio pobūdžio konfidenciali informacija nebūtų atskleidžiama tretiesiems asmenims, taip pažeidžiant kliento teisę į pateiktos konfidencialios informacijos apsaugą, neatskleidimą¹⁰⁵.

Lietuvos Advokatų Etikos Kodekso 8 straipsnyje, advokato konfidencialumo pareiga įvardijama kaip „Kliento paslapties neatskleidimas,,. Kodekse įtvirtinta advokatui pareiga užtikrinti, kad informacija gauta sutartiniame santykiyje su klientu metu nebus paviešinta, ir ši informacija nebus panaudota prieš jį patį, tačiau kartu pateikia ir sąlygas, kurioms esant, kliento pateikta informacija nelaikoma privačia paslaptimi, o viešo intereso pažeidimu, kurį reikia apsaugoti. Konfidencialumo pareiga galioja tai informacijai, kuri sužinoma advokatui jo darbo metu, t.y. atliekant jo profesijai priskirtas pareigas bei teikiant teisinės konsultacijas. Ši informacija neapima konfidencialumo kriterijaus, jei turima omenyje vieši duomenys, žinios, nes tokiu atveju tenkinamas ne privatus ar asmeninis interesas, bet viešas, visuotinis interesas¹⁰⁶. Remiantis 1991 m. birželio 10 d. Europos Tarybos Direktyva 91/308/EEB dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui, kuri iš dalies keista Europos Tarybos 2001 m. gruodžio 4 d. direktyva 2001/97/EB¹⁰⁷, kuri numato asmenis, kuriems šios direktyvos nuostatos yra taikomos. Į šį

¹⁰⁴ SUCHORUKOVAITĖ, B. *Should the attorney – client privilege be applicable to patent agents?* International Journal of Baltic Law. Prieiga per internetą: <http://vaidila.vdu.lt/teisė/IJBL/tom3/nr1/03-Suchorukovaite.pdf>.

¹⁰⁵ MIKELĖNAS, V. *Civilinio proceso kodekso komentaras*. Antroji knyga. Asmenys. Vilnius: Justitia, 2002, p.193-195.

¹⁰⁶ DAVAINIS, D. *Are European in – House Covered by the Attorney – Client Privilege?* International Journal of Baltic Law. Prieiga per internetą: <http://vaidilla.vdu.lt/teisė/IJBL/tom1/nr4/02-Davainis.pdf>.

¹⁰⁷ 1991 m. birželio 10 d. Europos Tarybos Direktyva 91/308/EEB *dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui, kuri iš dalies keista Europos Tarybos 2001 m. gruodžio 4 d. direktyva*.

taikymo subjektų ratą patenka ne tik advokatai, bet ir kiti nepriklausomi teisininkai, tarp jų ir notarai. Šia minėtąja direktyva yra įpareigojama valstybės nares priimti tokius teisės aktus, kuriais būtų įtvirtintos nuostatos kovai su pinigų plovimu, atitinkamai nustatant pareigas atitinkamų profesijų atstovams, apimant ir advokatus. Šios nuostatos įpareigoja advokatus savo iniciatyva pranešti apie galimus pinigų plovimo atvejus ir suteikti visą žinomą informaciją. Taigi, matome, jog įvardintu atveju kyla santykio tarp nustatytų pareigų įgyvendinimo ir įpareigojimo saugoti profesinę paslaptį, dilema¹⁰⁸. Taigi, šios dilemos pagrindu ir kilo ginčas. Advokatų profesijos atstovai rėmėsi dviem Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos straipsniais:

1. aštuntuoju staipsniu, kuris numato kiekvieno asmens teisę į privataus gyvenimo gerbimą ir :

2. šeštuoju, kuris įtvirtina teisę į teisingą bylos nagrinėjimą. Minėtų subjektų manymu, siekiant nepažeisti minėtosios direktyvos nuostatų, būtų pažeidžiama kiekvieno asmens teisė į privatų gyvenimą bei teisingą bylos nagrinėjimą. Teismo išsakyta pozicija šiuo atžvilgiu: išreikštas teismo pritarimas siekiant apsaugoti privatų asmens gyvenimą nuo kišimosi, tačiau atitinkamai jis neatmetė galimybės, jog minėta teisė nėra absoliuti, t.y. galimas tokios teisės ribojimas siekiant apsaugoti viešuosius interesus. Galiausiai nagrinėjamoje byloje prieita išvados, jog minėtieji apsaugos Konvencijos straipsniai nebus pažeidžiami ir advokatai turėtų būti atleidžiami nuo profesinės paslapties apsaugos pareigos, jei patvirtinamas šių faktų buvimas:

Visų pirma, jei advokatai teikia teisinės konsultacijas klientams pinigų plovimo atvejais¹⁰⁹.

Antra, advokatai žino, jog klientas prašo atitinkamų konsultacijų pinigų plovimo tikslais.

Trečia, advokato profesinės paslapties atskleidimas, kuris nėra kaip minėta aukščiau laikomas konfidencialia informacija, pateisinamas viešo intereso apsaugos sumetimais, siekiant kovoti su galimu pinigų plovimu.

Pateikus konfidencialumo pareigos vertinimą teisės aktuose ir teisės doktrinoje, išvelgtinas dualistinis konfidencialumo pareigos ir apsaugos pobūdis: tam, kad informaciją galėtume laikyti konfidencialia ir taikyti minėtąją apsaugą, būtinas tokios informacijos

¹⁰⁸ Valstybės Tarybos 2008 m. balandžio 10 d. *sprendimas byloje Conseil national des Conseil des barreaux europeens* ir kt. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo biuletenis. Nr. 4, p. 204-208.

¹⁰⁹ PETRAITYTĖ, S. *Neteisėti veiksmai ir žala kaip advokato civilinės atsakomybės sąlygos*. Vilnius, Justitia, 2015, p. 39-40.

atskyrimas nuo privačių interesų, t.y. konfidencialios informacijos bei viešojo intereso visuomenėje užtikrinimo, kas savo ruožtu nelaikoma konfidencialia informacija. Manau, jog advokatų bendruomenėje dėl to, kas yra konfidenciali informacija, kas laikytina viešu interesu, ir kas privačia paslaptimi – problemų nekyla; skiriant privačius interesus nuo viešų, kas yra konfidencialu, ir kas ne – su šiais probleminiais klausimais gali susidurti asmuo, neturintis teisinių žinių, t.y. teisinės paslaugos vartotojas – silpnesnioji sutarties šalis.

3.5. Rūpestingumo pareigos pažeidimas – aplaidus profesinių pareigų vykdymas

Advokato rūpestingumo pareiga civilinėje teisėje apibūdinama kaip pareiga nesukelti žalos savo aplaidžiu elgesiu kitam asmeniui, klientui. Civilinės teisės doktrinoje pagal skolininko pareigos vykdymo pobūdį prievolės paremtos skirstymu į tas prievoles, kurios skirtos tam, kad pasiekti tam tikrą rezultatą ir tas, kuriomis turi būti užtikrinamas tam tikras rūpestingumo laipsnis.¹¹⁰ Iš šių pateiktų prievolių nagrinėjamai tema aktuali prievolė – reikiamo rūpestingumo laipsnio advokato profesinėje veikloje užtikrinimas. Advokatui nekyla prievolė pasiekti tam tikrą rezultatą (pavyzdžiui, laimėti bylą), tačiau jis turi prievolę veikti itin rūpestingai ir įdėti visas maksimalias pastangas, kad būtų teisingai įgyvendintos kliento procesinės teisės ir patenkinti kiti teisėti kliento interesai. Kalbant apie civilinės atsakomybės kilimo pagrindus, vertinama ne tai, kad advokatas nepasiekė tam tikro rezultato, o tai, kaip jis šio rezultato siekė, ar elgėsi pakankamai rūpestingai ir atidžiai – atliko visus teisėtus veiksmus, kokių pagrįstai iš jo kaip teisės specialisto tikimasi.

Pagrindas atsakomybei už advokato aplaidų, nerūpestingą elgesį atsirasti kyla tuomet, kai tenkinamos šios sąlygos:

1. Rūpestingumo pareiga turi egzistuoti santykyje tarp ieškovo ir atsakovo. Ši pareiga nustato individualias atsakomybės ribas, tad atitinkamai negalima kalbėti apie aplaidumą, jei pareiga apskritai tarp minėtų subjektų nebuvo nustatyta¹¹¹;
2. Antroji sąlyga: atsakovas/advokatas turi pažeisti nustatytą rūpestingumo pareigą.
3. Advokato pareigų neatlikimas suponuoja žalos atsiradimą, žalos egzistavimo faktas turi būti teisikais pripažintas, t.y. įrodyta žala, kad ji kaip tokia egzistuoja.

¹¹⁰ ŽALĖNIENĖ, I. *Kai kurie atstovo atsakomybės civiliniame procese taikymo teoriniai aspektai*. Vilnius: Jurisprudencija, 2004, 141-149.

¹¹¹ JANSEN, N. *Duties and Rights in Negligence: A Comparative and Historical Perspective on the European Law of extraordinary Liability*. Oxford Journal of Legal Studies, 2004, No. 3, Vol. 24, p.468-469.

Nicholas J. McBride¹¹² pateikia du požiūrius į rūpestingumo pareigas. Pirmasis požiūris apibūdinamas kaip ciniškasis: t.y. atsakovas turi tam tikrą pareigą ieškovui nedaryti tam tikrų veiksmų atitinkamoje situacijoje. Atitinkamai, atsakovas privalo atlyginti atsiradusią žalą, padengti atsiradusius nuostolius, jei dėl minėtų veiksmų atlikimo, ieškovui jų pagrindu atsirado žala ar tam tikri nuostoliai. Antrasis požiūris įvardijamas kaip idealistiškasis: atsakovas turi pareigą ieškovo atžvilgiu nesielgti tam tikru būdu, neatlikti tam tikrų veiksmų. Kitaip tariant, atsakovas/advokatas turi būti tokia atitinkama apimtimi rūpestingas, kad neatlikti tam tikrų veiksmų, kurie galėtų sukelti žalą ieškovui/klientui/tretiesiems asmenims. Atsakovui pažeidus šią nuostatą ir atlikus minėtuosius veiksmus, nuo kurių jis turėjo susilaikyti tam, kad apsaugotų kliento interesus, jam atsiranda papildoma pareiga – atlyginti ieškovo patirtus nuostolius. Apibendrinant minėtuosius požiūrius į rūpestingumo pareigą, mano manymu, esminis skirtumas tarp šių požiūrių yra tas, kad pirmuoju požiūriu, numatoma tik viena pagrindinė kylanti atsakovui/advokatui pareiga – nuostolių atlyginimas, patyrus klientui žalą, tad neveltui minėto autoriaus nuomone laikytinas ciniškuoju. Pilnai sutinku su tokio šio požiūrio vertinimu, toks tik vienos atsirandančios pareigos nustatymas yra per siauras. Antrajam požiūriui linkusi labiau pritarti, šiuo požiūriu atsiranda dvi pareigos atsakovui: pirmoji ir antroji - papildoma, t.y. pagrindinė, kuri reikalauja elgtis rūpestingai kliento atžvilgiu ir papildoma, antrinė – nuostolių atlyginimas, atsirandantis vykdytinų pareigų pažeidimo atvejais.

Remiantis teisės doktrinos šaltiniais ir jose pateikiamu rūpestingumo pareigos standarto taikymo notarams, dėl panašaus keliamo tiek advokatams, tiek ir notarams rūpestingumo ir atidumo laipsnio vykdant šiems profesijos atstovams profesinę veiklą, šį standartą galime pritaikyti ir advokato veiklai – advokatas tam, kad užtikrintų tinkamą rūpestingumo laipsnį klientui, turi ne tik įvykdyti visus formalius reikalavimus, kuriuos jį įpareigoja atlikti įstatymai ir teisės aktai, tačiau šie reikalavimai turi būti atlikti rūpestingai.¹¹³ Rūpestingumo pareiga advokato veikloje pasireiškia tokiais veiksmais kaip advokato pasidomėjimas, koku tikslu jo teisinė konsultacija ar dokumentai yra užsakomi; taip pat advokatui rengiant procesinius dokumentus, surašant juose pagrįstus kliento reikalavimus, laiku įteikiant šiuos dokumentus teismui, bei svarbiausia – taktiškai, stropiai, uoliai bendradarbiaujant su klientu, pateikiant jam išsamią informaciją, bylos aplinkybes.

¹¹² *Ibid.*, p. 469-472.

¹¹³ MIZARAS, V. *Profesinės civilinės atsakomybės taikymo ypatumai*. Prieiga per internetą: http://web.vu.lt/tf/v.mizaras/wp-content/uploads/2012/03/9tema_diskusiniai.pdf

Rūpestingumo pareiga advokato veikloje egzistuoja tik sutartiniame santykiyje su klientu, t.y. būtent tol, kol advokatas atstovauja kliento interesus pagal sutartį. Pagrindinis aspektas yra tas, kad advokatas turi rūpestingumo pareigą, jei galima remtis sutarties sudarymo faktu. Nėra sutarties – rūpestingumo pareiga nekyla. Toks teisės aktuose ir teisės doktrinoje pateiktas aiškinimas labai ryškiai nubrėžia ir civilinės arba drausminės (priklausomai nuo to, kokia žala kilo dėl rūpestingumo pareigos pažeidimo) advokato atsakomybės ribas.

3.7. Advokato profesinės civilinės atsakomybės apribojimas ir panaikinimas

Nors ir iš pateiktos advokato profesinės civilinės atsakomybės analizės bei pateiktų aplinkybių, bylų pavyzdžių ankstesnėse darbo dalyse buvo prieita vienareikšmės išvados, jog kiekviename civilizuotoje demokratinėje valstybėje galioja visiško nuostolių atlyginimo principas, tačiau, remiantis galiojančiais teisės aktais, sutartyje advokatas ir klientas gali nustatyti visiško nuostolių atlyginimo principo išimtį - ribotos atsakomybės galimybę arba jos netaikymą. Taigi, atitinkamai šios darbo dalies uždavinys yra nubrėžti ribas, t.y. nustatyti, kokiomis aplinkybėmis ir sąlygomis galimas šalių susitarimas dėl atsakomybės ribojimo ar visiško panaikinimo ir kada negalimas. Ši užduotis, mano manymu, svarbi tuo, kad nebūtų piktnaudžiaujama dispozityviuoju principu, kuris numato galimybę šalims susitarti dėl civilinės atsakomybės ribų ir tokiu būdu nebūtų pažeisti silpnesnės šalies – kliento ar trečiųjų asmenų teisėti interesai ir garantuojama visiška civilinė atsakomybė, advokatui neteisėtais veiksmais sukėlus žalos klientui. Nustatant atsakomybės ribojimus, svarbu ir tai, kad šių ribojimų galimybė yra numatoma priklausomai ir nuo to, kokio laipsnio ir pobūdžio žala neteisėtais advokato veiksmais buvo sukelta klientui. Šis aspektas taip pat reikšmingas, siekiant nustatyti advokato profesinės civilinės atsakomybės ribojimo ir panaikinimo ribas, todėl taip pat bus paliečiamas.

Taigi, pradėkime nuo to, jog advokato atsakomybės ribojimas nustatomas keliais būdais:

1. Nustatant maksimalų atlygintiną nuostolių dydį;
2. Nurodant, kad atlyginami tik tiesioginiai nuostoliai, o negautos pajamos neatlyginamos ir pan. Tačiau ši sutarties šalių teisė riboti savo civilinę atsakomybę nėra absoliuti. Šalių susitarimas dėl advokato profesinės civilinės atsakomybės už nuostolius, sukeltą žalą dėl advokato tyčios ar didelio neatsargumo, netaikymo ar jos dydžio apribojimo negalioja, apimant ir tuos atvejus, kai žala padaroma

žmogaus sveikatai, gyvybei ar neturtinė žala¹¹⁴. Tačiau atvejais, kai advokatas sukelia žalos paprastu neatsargumu, šalių susitarimai dėl advokato profesinės civilinės atsakomybės ribojimo ar panaikinimo yra galimi, numatant išimtis tik tiems atvejams, kai žalos padaryta sveikatos sužalojimo, gyvybės atėmimu ar yra neturtinė žala. Esant žalai minėtiems objektams, šalys neturi teisės susitarti dėl civilinės atsakomybės netaikymo ar apribojimo, kad ir kokia būtų advokato kaltės forma ar laipsnis. Papildomai numatoma, kad šalys negali panaikinti advokato atsakomybės ir esant imperatyvioms įstatymo normoms. Šią poziciją patvirtina tiek Civilinio kodekso 6.252 straipsnio 2 dalis, tiek ir R. Lazauskaitės pateikta pozicija „Atsakomybę ribojančių ar pašalinančių susitarimų aiškinimo ir galiojimo probleminiuose aspektuose bei I. Žalėnienės pozicija „Kai kuriose atstovo civiliniame procese atsakomybės teoriniuose aspektuose,,.Taigi, nors ir įstatymuose pateikta galimybė šalims riboti advokato civilinę atsakomybę, praktiškai toks ribojimas nėra įgyvendinamas dėl imperatyvių įstatymo nuostatų advokato veiklai. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 20 straipsnis numato privalomą advokatų civilinės atsakomybės draudimą. Tai reiškia, kad advokatas privalo laikytis šios imperatyvios nustatytos įstatymų normos ir apsidrausti savo civilinę atsakomybę, kad garantuotų klientui visišką žalos atlyginimą. Ši atsakomybė negali būti šalių panaikinta.

Įvertinus šiuos imperatyvius reikalavimus, darytina išvada, jog didesnio ar mažesnio laipsnio advokatų civilinė atsakomybė turi egzistuoti visada, nepriklausomai nuo advokato kaltės laipsnio. Civilinės atsakomybės ribojimai negalimi, jei kertasi su įstatymo numatytais imperatyviomis normomis ir juose nustatytais imperatyviais reikalavimais bei tais atvejais, kai žala sukeliama asmens gyvybei, sveikatai dideliu neatsargumu ar kaltės forma – tyčia.

¹¹⁴ *Cit.op.3, 6.252 str. 1 d.*

3. ADVOKATŲ PROFESINĖS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS SĄLYGOS

Civilinės atsakomybės atsiradimo ypatumas yra tas, kad vienas juridinis faktas paprastai nėra pagrindas jai atsirasti. Tik esant būtinų juridinių faktų sudėčiai galima kalbėti apie civilinę atsakomybę kaip apie egzistuojančią prievolę.¹¹⁵ Civilinės atsakomybės atsiradimo ir taikymo pagrindas yra privataus turtinio intereso pažeidimas. Advokato civilinės atsakomybės atsiradimas siejamas su visų keturių sąlygų buvimu:

1. Neteisėtais veiksmais

¹¹⁵ BALTRUŠAITIS, S. *Advokatų profesinės civilinės atsakomybės taikymo ypatumai*. Magistro darbas, Vilnius, 2008, p.16.

2. Kalte

3. Žala

4. Priežastiniu ryšiu tarp neteisėtų veiksmų ir to pasekoje atsiradusios žalos.

Tik esant visų šių juridinių faktų sudėčiai galima kalbėti apie civilinę atsakomybę kylančią advokatui. Taigi, toliau šioje darbo dalyje bus analizuojamos visos keturios minėtosios sąlygos ir jų pasireiškimo aspektai advokato profesinėje praktikoje, remiantis tinkamiausiai šias civilinės atsakomybės sąlygas iliustruojančia Lietuvos teismų praktika. Bus vertinama, kokia būtent specifika pasižymi minėtosios civilinės atsakomybės sąlygos, ypač neteisėtumas ir žala bei jų įrodinėjimo ypatumai. Ši dalis yra itin svarbi tuo, kad visapusiškai padeda atskleisti nagrinėjamą temą dėl advokato civilinės atsakomybės, nes joje pateikiama detali analizė visų keturių civilinės atsakomybės sąlygų, jų ryšys bei sąveika viena su kita. Tik esant šių sąlygų visumai galime pagrįstai kalbėti apie advokato civilinę atsakomybę, kuri yra pagrindinis šio rašomo darbo aspektas.

4.1. Neteisėti veiksmai

Ši dalis skiriama advokato neteisėtųjų veiksmų – vienos, iš reikšmingiausių civilinės atsakomybės sąlygų analizei. Šis reikšmingumas nagrinėjamai temai pasireiškia tuo, kad į neteisėtų advokato veiksmų sudėtį įeina visi netinkami, neteisėti, su advokato profesija nederantys veiksmai, pagrindinių įstatymo ir kitų etikos normų, principų bei pareigų nesilaikymas, moralės normų, vidinių įsitikinimų advokatui nepaisymas, kas tikrai neprideda pasitikėjimo advokato teikiamų teisinių paslaugų kokybę bei apskritai advokatų kompetetingumu.

Neteisėti veiksmai yra ne tik būtina, bet ir ypatinga civilinės atsakomybės sąlyga. Jos ypatingumas pasireiškia tuo, kad nenustačius būtinios sutartinės civilinės atsakomybės sąlygos – būtent advokato neteisėtų veiksmų, kiti argumentai netenka teisinės reikšmės¹¹⁶. Lietuvos teismų praktikoje yra išaiškinta ir tai, jog neteisėtų veiksmų sąlyga, taikant sutartinę civilinę atsakomybę nėra tokia svarbi, lyginant su jos reikšmingumu deliktinės atsakomybės atveju. Tai pasireiškia tuo, jog deliktinei atsakomybei kilti, būtinas bendrų teisės principų pažeidimas, kurie draudžia daryti žalą kitiems asmenims, apimant ir pažeidimą, kai nevykdomi įstatymuose įtvirtinti reikalavimai, o sutartinės advokato civilinės atsakomybės atveju, užtenka to, kad advokatas neįvykdytų sutarties arba

¹¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje UAB Medicinos bankas v. UAB „Liturta,, „AB „Lietuvos Draudimas,, ... Nr. 3K-3-290-706/2015 ir kt.

netinkamai įvykdytų sutarties su klientu pagrindu prisiimtus įsipareigojimus. Negalime kalbėti apie pagrindą advokato civilinei atsakomybei atsirasti, jei neturime neteisėtų veiksmų sąlygos¹¹⁷. Šie veiksmai advokato veikloje nėra preziumuojami, tad procesinę pareigą įrodyti, jog advokatas pažeidė pareigą veikti rūpestingai ir apdairiai, tenka klientui. Kaltės įrodinėti nereikia, šios sąlygos buvimas civilinėje teisėje yra preziumuojamas nepriklausomai nuo to, ar civilinė atsakomybė kilo delikto, ar sutarties pažeidimo pagrindu. Taigi, šioje dalyje bus visapusiškai analizuojama neteisėtų veiksmų specifika, tokių veiksmų pasireiškimas aktyviais ir pasyviais advokato veiksmais, pasitelkiant teismų praktiką, jų sprendimus konkrečiose bylose, kuriose analizuojamas neteisėtų advokato veiksmų klausimas bei civilinės atsakomybės kilimas neteisėtų veiksmų pagrindu.

Analizuojant neteisėtųjų veiksmų sudėtį, reikėtų pradėti nuo CK 6.246 straipsnio, kuris šių veiksmų pasekmę įvardija kaip civilinės atsakomybės atsiradimą, neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje numatytų pareigų: neteisėto veikimo, pasireiškiančio aktyviais advokato veiksmais (pavyzdžiui, nekvalifikuotas ieškinio dalyko surašymas) arba neteisėto neveikimo, kuris pasireiškia pasyviais advokato veiksmais (pavyzdžiui, apeliacinio skundo nepadavimas arba termino procesiniams dokumentams pateikti praleidimas), taip pat pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Taigi, matome, jog neteisėtų veiksmų sąvoka aiškinama labai plačiai. Papildomai įstatymai nustato, kad advokatas privalo atlyginti žalą, nors tos žalos ir nepadarė, bet yra atsakingas už šią žalą padariusio asmens veiksmus, kadangi žala sukelta ne tiesiogiai advokato veikimo ar neveikimo, tačiau pasireiškia kitų asmenų, pasitelktų į pagalbą netinkamu veikimu ar neveikimu, ši civilinė atsakomybė vadinama netiesiogine. Pats neteisėtumas, remiantis CK 6.246 straipsnio aiškinimu, traktuotinas kaip svetimos subjektinės teisės pažeidimas nesant tam pakankamo teisinio pagrindo, kuris pasireiškia draudimo pažeidimu, nurodymo nesilaikymu, leidimo nepaisymu, bendro ar konkretaus pobūdžio teisinės pareigos nevykdymu. Tad civilinėje teisėje, neteisėtumas apima ne tik teisinės pareigos pažeidimą, bet apima ir pačių šalių nustatytos pareigos bei moralinės pareigos – bendrųjų reikalavimų nepaisymo pažeidimus. Taigi, bendriausiu požiūriu, neteisėtų veiksmų sąlyga kaip tokia suprantama kaip asmens elgesio modelio neatitikimas teisei. Reikšminga tai, jog taikant civilinės atsakomybės institutą, neteisėtais veiksmais laikytini ir tie, kurie neatitinka ir prieštarauja ne tik civilinės teisės šakos, bet ir kitų teisės šakų teisės aktų reikalavimams bei įtvirtintiems principams.

¹¹⁷ ŽALĖNIENĖ, I. *Kai kurie atstovo atsakomybės civiliniame procese taikymo teoriniai aspektai*. Vilnius: Jurisprudencija, 2004, t. 52(44), 141-149

Pagrindinis kriterijus, siekiant įvertinti veiksmų teisėtumo ar neteisėtumo juridinį faktą yra tam tikros įstatymo ir kitų taisyklių įtvirtintos pareigos pažeidimas. Neteisėtumas siejamas ne su pasekmėmis, o su tam tikrų veiksmų atlikimu arba neatlikimu, tad tikslinga kalbėti apie advokato atliekamų veiksmų santykį su teise, t.y., jau įstatymų pažeidimas automatiškai reiškia neteisėtus veiksmus. Taigi, siejant su nagrinėjama tema, advokatas pažeisdamas įstatymo ir etikos kodekso nustatytas pareigas, atitinkamai pažeidžia ir klientų interesus. Advokatų profesijai taikomi sąžiningumo, pilietiškumo pareigos, dorumo, konfidencialumo, konfliktų vengimo su klientu, atstovaujant klientą veikti išimtinai kliento interesais principai ir kiti advokatų etikos kodekso numatyti reikalavimai. Taigi, advokato veikla laikoma neteisėta tada, kai jis pažeidžia bent vieną iš šių minėtų pareigų ar principų, kurie įtvirtintos įstatymuose ar teisės normose kaip bendrosios ar specialiosios pareigos. Teisinė pareiga, įtvirtinta įstatymuose gali numatyti tam tikrą elgesio modelį arba įtvirtinti tam tikrą reikalavimą kaip advokatas turėtų pasielgti, arba atitinkamai kaip neturėtų elgtis. Tokios nuostatos nepaisymas sukuria pagrindą civilinės atsakomybės atsiradimui. Advokatui, vykdant veiklą, atsakomybė ir pareigos jausmas kyla ne tik prieš atstovaujamus klientus, bet apima ir kitus subjektus: teismą, jo dalyvius, kolegas ir apskritai visą visuomenę. Tad jo veiklai nustatyti ne tik teisiniai, bet ir atitinkami moraliniai įpareigojimai, kuriais privalu vadovautis profesinėje advokato praktikoje. Pagal civilinio proceso kodekso 103 bei 109 straipsniuose įtvirtintus reikalavimus matyti, kad advokato nekorektiškas, neetiškas ar panašaus pobūdžio, nederantis tokios profesijos atstovui elgesys teismo posėdžių salėje, gali užtraukti drausminę arba net baudžiamąją atsakomybę advokatui. O atitinkamai vadovaujantis Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso 259 straipsnyje įtvirtintomis nuostatomis matome, jog advokatui elgiantis nepagarbiai teismo atžvilgiu posėdžių salėje, gali grėsti nušalinimas nuo bylos; rodant nepagarbą kitiems teisme dalyvaujantiems asmenims bei kolegoms, pažeidžiant kolegialumo, demokratiškumo principus ir advokatų etikos taisykles, apimant ir advokato varžymą su kolegomis - gali būti skiriamos tokios drausminės priemonės kaip įspėjimai, nuobaudos, areštas, papeikimai, pašalinimas iš posėdžių salės, ar net nušalinimas nuo konkrečios nagrinėjamos bylos. Čia svarbu akcentuoti tai, kad ne visų etikos nuostatų pažeidimas turi vienodą įtaką advokato ir kliento santykiams bei advokatų teikiamų teisinių paslaugų kokybei¹¹⁸, tad atitinkamai, ne visų jų pažeidimas užtraukia civilinę atsakomybę

¹¹⁸ ŽALĖNIENĖ, I. *Kai kurie atstovo atsakomybės civiliniame procese taikymo teoriniai aspektai*. Jurisprudencija, 2004,t.52(44), 141-149

advokatui. Pavyzdžiui, tokie advokato veiksmai kaip nesąžininga konkurencija su kolegomis, netvarkinga išvaizda darbe, ar įstatyme numatytų advokatams privalomų įmokų nemokėjimas, neturi įtakos advokato teikiamų teisiųjų paslaugų kokybei bei atidžiam bei rūpestingam kliento pavedimo vykdymui, tačiau šie veiksmai laikomi pakankamu pagrindu drausminei atsakomybei advokato elgesiui pritaikyti. Advokatų drausminės atsakomybės bylos nagrinėjamos Advokatų garbės teisme, kuris be minėtų kardomųjų priemonių turi teisę konkrečiu atveju ir išbraukti advokatą iš Lietuvos advokatų sąrašo. Atitinkamą situaciją iliustruoja bylos dėl Lietuvos advokatūros Advokatų garbės teismo 2018 m. balandžio 10 d. sprendimo panaikinimo pavyzdys. Šio ginčo esmė: ieškovas kreipėsi į teismą su ieškiniu panaikinti Advokatų garbės teismo sprendimą visiškai arba dėl drausminės nuobaudos skyrimo – išbraukti iš Lietuvos advokatų padėjėjų sąrašo, skyrimo¹¹⁹. Teismo pozicija šioje byloje buvo tokia, kad ieškovo ginčytinas sprendimas atitinka proporcingumo principą, kadangi Advokatų garbės teismas sprendimu konstatavo esminį ieškovo įsipareigojimų pažeidimą¹²⁰. Drausminė atsakomybė ieškovui buvo taikyta už sistemingų įmokų, kurios naudojamos visų advokatų, įskaitant ir advokatų padėjėjų, profesinės bendruomenės poreikiams tenkinti nemokėjimą¹²¹. Savo sprendimą dėl paskirtos griežčiausios drausminės priemonės taikymo grindė tuo, jog pareiga mokėti įmokas išplaukia iš teisės aktų, o advokatai ilgą laiką sistemingai nemokėdami šių įmokų viešai negerbia ne tik priimtų teisės aktų, bet ir kolegų, kurie šiuos mokėjimus atlieka laiku, atžvilgiu. Taigi, iš bylos aplinkybių matyti, jog tokiais veiksmais advokato padėjėjas pažeidė Lietuvos advokatūros įstatų 25.1 punktą, atitinkamai Advokatų etikos kodekso 13 straipsnio 3 dalį, kurioje įtvirtinta advokato pareiga vykdyti Lietuvos advokatūros ir jos organų sprendimus bei nutarimus bei Advokatūros įstatymo 39 straipsnio 1 dalį, kurioje įtvirtinta advokato pareiga sąžiningai vykdyti savo profesines pareigas, laikytis advokatų etikos kodekso reikalavimų bei elgtis dorai ir pilietiškai. Svarbi bylos aplinkybė, jog ieškovas dėl galimo suklydimo, kaip teigė pareikšdamas ieškinį, nesiėmė būtinų veiksmų, kuriuos įpareigojo atlikti Advokatų taryba savo sprendime patvirtindama veiksmų sąrašą, kuriuos privalo atlikti išbraukiami iš advokatų ar advokatų padėjėjų sąrašo asmenys – nepanaikina jo kaltės, nes minėtiesiems subjektams taikomi didesni ir griežtesni elgesio standartai nei kitų profesijų atstovams. Taigi, šioje byloje ieškovas turėjo atidžiau rūpintis

¹¹⁹ Byla E2A-366-370/2019 *dėl Lietuvos advokatūros Advokatų garbės teismo 2018 m. balandžio 10 d. sprendimo panaikinimo*. Prieiga per internetą: <https://eteismai.lt/byla/252312423463832>

¹²⁰ *Ibid.*,

¹²¹ *Ibid.*,

savo išbraukimu iš advokatų padėjėjų sąrašo. Mano manymu, pateiktinas bylos pavyzdys puikiai iliustruoja vieną iš advokatų civilinės atsakomybės sąlygų – neteisėtus veiksmus. Iš šalies žiūrint, nors ir advokatas nepadarė didelio pažeidimo, t.y veikė neapdairiai, neatsakingai ir nerūpestingai, tačiau tokiais veiksmais pažeidė ne vieną įstatyminę nuostatą bei kartu ir etikos taisyklės. Tokiais atvejais tokio advokato elgesio modeliui gali būti paskirta pati griežčiausia drausminė atsakomybė kaip išbraukimas iš advokatų sąrašo. Tokia pozicija, manau teisinga, nes į advokatų nerūpestingai, atsainiai atliekamus įsipareigojimus negalima žiūrėti paviršutiniškai, reikia žiūrėti „giliau,, - t.y kokios tokiais neatidžiais, nerūpestingais veiksmais pasekmės yra sukeliama, kokia apimtimi yra pažeidžiami teisiniai aktai bei nuostatos, įtvirtinančios atitinkamos profesijos atstovų pareigas. Advokatui kaip ypatingos ir specifinės profesijos, reikalaujančios aukštų elgesio standartų bei atitinkamų įgūdžių, gebėjimų, patirties bei išsilavinimo atstovui, privalo būti skiriami didesni atidumo ir rūpestingumo reikalavimai bei griežčiau vertinamas jo neteisėtų veiksmų atlikimas, parenkant atitinkamas drausmines priemones. Juk advokato preziumuojamas teikiamų paslaugų kokybiškumas ir jo kaip specialisto teisinėje srityje profesionalumas kelia įprastam vartotojui pasitikėjimą. Atitinkamai tokių privilegijuotos profesijos atstovų atliekami neteisėti minėti veiksmai mažina pasitikėjimą. Tad advokatų sąrašė turi būti tik tie šios profesijos atstovai, kurie nesukelia pagrindo neteisėtiems veiksams, jų pasekoje civilinei atsakomybei atsirasti bei smukti pasitikėjimui advokato teikiamų teisinių paslaugų kokybe. Advokatas privalo rodyti savo veiksmais pagarbą ne tik klientams, teismui, bet ir teisės aktams bei atitinkamoms taisyklėms, kurios reglamentuoja šios ypatingos profesijos veiklą ir pareigas.

Taigi, išanalizavus minėtas aplinkybes taip pat pabrėžtina, kad tais atvejais, kai advokatas pažeidžia savo profesines pareigas santykiuose su klientu, kyla profesinė civilinė atsakomybė, tačiau, jeigu advokatas pažeidžia savo profesines pareigas teismui (pavyzdžiui, teisme elgiasi nekorektiškai) arba kitam advokatui (pavyzdžiui, nesąžiningai konkuruoja), gali kilti ir drausminė ar baudžiamoji atsakomybė. Todėl nepakanka įvertinti advokato veiklą tik įstatymų aspektu, bet būtina jo veiksmus vertinti ir profesinę etiką reguliuojančių normų kontekste. Konstatavimas, kad advokato veiksmuose nėra nusikaltimo sudėties, todėl baudžiamosios teisės prasme jo veiksmai yra nepriekaištingi, automatiškai dar nereiškia, kad nebuvo pažeisti ir profesinės etikos reikalavimai. Pagal Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymą, pagrindas taikyti drausmines sankcijas (taip pat pačias griežčiausias – išbraukimą iš advokatų sąrašų) yra ne tik įstatymų, bet ir

profesinės etikos taisyklių pažeidimas . Neteisėtų veiksmų advokato veikloje apimtis labai plati - jais laikomi visi minėtų pareigų pažeidimai: tiek kylančių iš sutarties su klientu, tiek iš įstatymo ar etikos normų. Tačiau pažeistos pareigos pobūdis, t.y. kokia pareiga buvo pažeista, apsprendžia civilinės atsakomybės taikymo klausimus ir jos rūšį. Jei advokatas pažeidė etikos taisyklėse įtvirtintas pareigas tokias kaip reprezentatyvios išvaizdos darbo metu palaikymas, sąžininga konkurencija su kolegomis, privalomų advokatams skirtų įmokų nemokėjimas - nelaikomi pagrindu civilinei atsakomybei kilti, tačiau pakankamu pagrindu drausminei atsakomybei pritaikyti, skiriant nuobaudas. Atitinkamai sutartinių pareigų su klientu pažeidimas ar įstatymuose imperatyvių nuostatų nepaisymas - visuomet užtraukia civilinę atsakomybę advokatui. Neteisėtų advokato veiksmų faktas, t.y. advokatui pareigos elgtis rūpestingai bei atidžiai atstovaujant klientą pažeidimas turi būti įrodomas kliento.

Iš pateiktų aplinkybių matyti, kad neteisėti veiksmai, nors ir teisės teisės doktrinoje bei teisės teorijoje aiškinami plečiamai, tačiau praktikoje neteisėtais veiksmais laikoma įstatymuose įtvirtintų pareigų pažeidimai, kurie yra pagrindas kalbėti apie advokato civilinės atsakomybės taikymą. Profesinės etikos pareigų pažeidimas praktikoje netraktuojamas kaip neteisėtas advokato veiksmas, šių pareigų pažeidimas užtraukia drausminę atsakomybę advokatui. Taigi, civilinės atsakomybės institutas taikomas tik esant įrodytam advokato neteisėtų veiksmų faktui.

4.2. Kaltė

Šią darbo dalį skirsiu advokato kaltei analizuoti, suvokiant ją kaip advokato nesąžiningumą, prieštaravimą Lietuvos teisinėje sistemoje vienam pamatinių ir reikšmingiausių principų – aukščiau analizuotam sąžiningumui, apimant ir kaltės santykį su neteisėtais veiksmais bei kaltės pasireiškimą neatsargumo forma, tuo pačiu įvertinant ir profesinio rūpestingumo standartą. Analizuoti kaltę per pasirinktą nurodytą aspektą lėmė susipažinimas su Naujuoju civiliniu kodeksu¹²², kuriame neteisėti veiksmai atitinkamai tapatinami su kaltės samprata. Remiantis romėnų teise¹²³, kaltės samprata buvo aiškinama remiantis tokia pozicija, kad nėra kaltės, jei atlikti visi veiksmai, kurių pagrįstai tikimasi iš advokato profesijos. Atitinkamai, remiantis civiliniame kodekse¹²⁴ įtvirtintomis nuostatomis laikomasi šių pozicijų:

¹²² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Žinios. 2000. Nr.74 – 2262.

¹²³ NEKROŠIUS I. „et al., Romėnų teisė. Vilnius: Justitia, 1999.P.64.

1. Kiekvienas asmuo privalo elgtis tokiu būdu, kad nesukeltų žalos kitiems asmenims. (CK 6.263)

2. Kiekvienas asmuo privalo tinkamai ir laiku vykdyti savo prievolės pagal sutartį. (CK 6.256).

Kaltė civiliniame procese tiek sutartinėje, tiek ir deliktinėje civilinėje atsakomybėje, esant advokato neteisėtiems veiksams ir to pasekoje atsiradusiai žalai kitiems asmenims yra preziumuojama ir jos įrodinėti ieškovui nereikia. Civiliniame kodekse įtvirtinta objektyvioji kaltės samprata¹²⁵ dar kartą patvirtina minėtą nuostatą dėl kaltės preziumavimo, jog asmuo laikomas kaltu, jei yra jo veiksmais, ar kitų asmenų veiksmais, už kuriuos advokatas yra atsakingas atsiradusi kitiems asmenims žala, pasireiškusi minėtų asmenų nerūpestingumu, neatidumu ar neapdairumu. Taigi, iš objektyviosios kaltės sampratos matyti, jog nėra vertinama asmens psichika, atliekant tam tikrus veiksmus, vertinamas rūpestingumo, apdairumo ir atidumo laipsnis, kuris advokato profesinėje veikloje turi būti itin aukštas. Remiantis šiomis pozicijomis, nesunku formuluoti atitinkamus pagrįstus apibendrinimus, jog atsiradusios žalos bei sutarties nevykdymo ar netinkamo vykdymo faktas sukuria prielaidas svarstymui dėl asmens kaltumo. Atitinkamai formuluojama pozicija, jog asmuo padarė ne viską, ko iš jo buvo tikimasi, kad tokia žala ar sutarties netinkamo vykdymo ar visai nevykdymo pasekmės neatsirastų.

Teisėje galioja sąžiningo asmens nekaltumo prezumpcija, asmuo nėra laikomas kaltas tol, kol neįrodoma priešingai, atitinkamai preziumuojamas ir sąžiningumas – asmuo nėra laikomas nesąžiningu, kol ši aplinkybė nėra įrodyta. Kaltės žemiausia riba pasireiškia kaip minimalaus atsargumo nebuvimas arba nepakankamumas, galimų pavojų nenumatymas advokatui vykdant savo pareigas. Dėl teisinės pareigos elgtis atsargiai, rūpestingai ar atidžiai tiek advokatų, tiek ir kitų teisinės paslaugas teikiančių teisininkų praktikoje kyla daugiau probleminių aspektų. Naujojo civilinio kodekso normos detaliai nereglamentuoja profesinės atsakomybės taisyklių, tačiau yra įtvirtintos tam tikros principinės nuostatos: Civilinio kodekso 6.256 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad atitinkama šalis privalo vykdyti sutartį pagal profesinei veiklai keliamus reikalavimus, jeigu sutarties vykdymas šiai šaliai tuo pačiu metu yra ir profesinė veikla. Taigi, norint susieti su aktualia nagrinėjama kaltės tematika, reikia įvertinti, kaip kaltės aspektas pasireiškia profesinio nusižengimo atveju, t.y. kokio laipsnio profesinės srities atstovo atidumas bei

¹²⁵ ŽALĖNIENĖ, I. *Kai kurie atstovo atsakomybės civiliniame procese taikymo teoriniai aspektai*, Vilnius: Jurisprudencija, 2004, t.52(44), 141-149.

rūpestingumas turi būti parodomas, kad neturėtume prielaidų kaltės vertinimui atsirasti. Kaip analizuota ankstesnėse darbo dalyse, praktikoje priimtas vertinimo standartas, kad profesinę veiklą atliekančio asmens pareigingumas, atidumas ir rūpestingumas turi būti toks, kokio iš jo tikimasi iš atitinkamą teisinę kvalifikaciją turinčio, protingai ir apdairiai savo profesinę veiklą vykdančio tos srities specialisto. Remiantis teismų praktika, pavyzdžiui, dėl notarų atsakomybės: notaras (taikoma ir advokato profesijai) atsako už bet kokio laipsnio neatsargumą, net ir minimalų, kuris pasireiškia atidumo nebuvimu arba klaida¹²⁶. Remiantis pavyzdine byla dėl notarų atsakomybės, atitinkamai galėsime formuoti advokato civilinei atsakomybei taikytinus aspektus. Taigi, iš pateiktų bylos aplinkybių matyti, kad iš notarų konkrečioje byloje yra priteisiami nuostoliai tik tada, kai notariai nenustato sandorius sudarančių asmenų tapatumo. Jų klaidos, remiantis bylos aplinkybėmis ir jų išaiškinimu, nustatant asmens tapatybę buvo padarytos vizualiai netinkamai įvertinant pase esančias nuotraukas ir parašus¹²⁷. Notaro pareiga yra ne tik suteikti paslaugą, t.y. patvirtinti sutartį, dokumentus, bet tai atlikti turi teisėtomis priemonėmis ir vadovaujantis rūpestingumu, atidumu: jis privalo ir identifikuoti dokumentuose esančius asmenis, kurie į jį kreipiasi. Jei asmuo akivaizdžiai, notaro vertinimu nepanašus į tą, kuris atsispindi nuotraukoje, jei parašas atrodo netapatus – išvelgęs šias spragas rūpestingas ir atidus notaras privalo imtis teisėtų priemonių abejonėms išsklaidyti, reikiamai informacijai, duomenims patvirtinti. Pažeisdamas šią įstatyminę pareigą ir neatlikdamas jokių reikiamų veiksmų, notaras rizikuoja galimomis neigiamomis pasekmėmis, kurios gali atsirasti paaiškėjus, jog dokumentai arba parašas buvo suklastotas, atitinkamai kylant civilinės atsakomybės pagrindui už tokį aplaidų notarovertinimą ir reikiamų veiksmų, reikalaujamų pagal profesiją atlikti neatlikimu. Atitinkamai Notariato įstatymo 2 straipsnis šios profesijos atstovą įpareigoja užtikrinti, kad civiliniuose santykiuose su klientais nebūtų neteisėtų sandorių ir suklastotų dokumentų. Taigi tokios atsakingos pareigos reglamentavimas turi įpareigoti notarą vykdyti savo funkcijas kruopščiai, atidžiai ir kvalifikuotai. Tačiau atitinkamai vertinant kitokio pobūdžio situaciją, kai sandoris sudaromas tikro atstovo su kvalifikuotai padirbtu įgaliojimu, arba kai sandoris sudarytas asmens, kuris nekyla abejonų, pavaizduotas paso nuotraukoje ir , kuriame yra pačio asmens padėtas parašas, kadangi pasas suklastotas¹²⁸, tokioje situacijoje kyla klausimas, ar

¹²⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 1999 m. rugsėjo 27 d. *nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-398 L. Kazlauskienė v. Vilniaus m. 12 jo notarų biuro notarė*, kat 7. (Prieiga per internetą): www.litlex.lt/lat

¹²⁷ *Ibid.*, www.litlex.lt/lat

¹²⁸ *Ibid.*,

profesinę veiklą vykdamasis kvalifikuotas notaras, veikdamasis rūpestingai bei atidžiai bus laikomas kaltu, jeigu patvirtins apibrėžto aukščiau asmens sandorį? Sandorio neteisėtumas gali būti neužtikrintas, tai reiškia, jog žala kitai sandorio šaliai gali būti padaryta¹²⁹. Toks vertinimas jau savaime suponuoja, kad neteisėti veiksmai jau yra nustatyti. Remiantis keliamais notarų profesijai reikalavimais šioje situacijoje bei pateikta dilema dėl jo atsakomybės apimties, galima formuoti ir advokato atsakomybę minėtų pareigų elgtis atidžiai, rūpestingai pažeidimu. Atitinkamai advokatas, teikdamasis klientui teisinę konsultaciją privalo ne tik išimtinai atlikti pareigą dėl išsamios, kokybiškos, visapusiškos teisinės paslaugos suteikimo, bet ir pasiteirauti kliento, koku tikslu teisinę konsultacija ar dokumentai užsakomi, ar neįžvelgtini neteisėti motyvai, ketinimai. Taigi, advokatas kaip ir notaras, pagal savo ypatingą profesiją, privalo atlikti ne tik įprastus patvirtinimo ar teisinės konsultacijos suteikimo veiksmus ar formalumus, patvirtinant tam tikrus dokumentus, bet iš jų tikimasi, kad jie bus itin atidūs ir apdairūs, vertinant iš kliento gautą informaciją bei įžvelgiant jų ketinimus, siekiant užkirsti kelią neteisingo įvykdymui. Pabrėžtina tai, jog tokių „gilesnių“, įžvalgų iš notaro bei advokato tikimasi, tik jei kyla rimtos abejonės dėl galimų neteisėtų ketinimų, kurie, vertinant protingo, tam tikrą kvalifikaciją turinčio asmens vertinimu, yra akivaizdūs arba numanomi. Tačiau nėra reikalaujama visais atvejais telktis ekspertus, specialistus, siekiant patvirtinti, kad kiekvienas atvejas yra grįstas tik teisėtis motyvais. Minėti profesijos atstovai turi teisę pasitelkti ekspertus ar gilesnius analizavimus tik tais atvejais, kai galima numanyti minėtuosius neteisėtus ketinimus. Taigi, kilus įtarimams dėl kliento tikslų teisėtumo, advokatas privalo patarti, užkirsti kelią neteisingo įvykdymui. Tačiau, iš kitos pusės, vertinant tiek advokato pagrindines pareigas, mes negalime jam reikšti pretenzijų visais atvejais remiantis tokiu pagrindu, kad jis buvo nepakankamai atidus ir nepakankamai rūpestingas vien dėl to, kad neužtikrino, negarantavo sandorio teisėtumo ar atitinkamai dokumentų tikrumo. Tačiau vis dėlto jeigu mes jam dėl šių sąlygų neužtikrinimo reiškiamo pretenzijas, tai reikia sau atsakyti, visų pirma, į klausimą, kokio elgesio mes iš jo kaip kvalifikuoto specialisto tikėjomės kreipiantis dėl jo paslaugų suteikimo. Jei atsakymas toks, jog tikimės sandorio, kuris atitinka įstatymus, patvirtinimo ir tuo pačiu užtikrinimo, kad dokumentai bus tikri, kalbėsime tik apie tai, ką jis privalėjo daryti, turint jo pareigą pagal sutartį ar įstatymą. Tai laikoma objektyviu vertinimu. Manau, atitinkamai negalime iš notaro pagrįstai tikėtis, kad

¹²⁹ NORKŪNAS, A. Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas. Jurisprudencija, 2002, p.119
https://www.mruni.eu/upload/iblock/795/012_norkunas.pdf

jis atliks gautų iš klientų dokumentų ekspertizę, esant situacijai, kai dokumentų suklastojimas vizualiai nėra pastebimas ir atidžiai bei rūpestingai notarui vertinant, dokumentas nekelia jokių įtarimų. Taigi, atitinkamai ir advokatui gali būti reikštos pretenzijos, jei jis galimai įtarė, numanė kliento neteisėtus motyvus, tačiau niekaip nereagavo, kad užkirstų kelią tokių motyvų įgyvendinimui ir suteikė teisinę konsultaciją taip „padėdamas“, klientui jo neteisėtus sumanymus įgyvendinti. Tokiu atveju, advokatas gali būti patraukiamas civilinė atsakomybėn, jei dėl tokių kliento įgyvendintų neteisėtų veiksmų kilo kitiems asmenims žala. Tokiu atveju advokatas, įrodžius visas civilinės atsakomybės sąlygas, laikomas atsakingu ir kaltu už kliento neteisėtus veiksmus. Taigi, vertintinas pateiktose situacijose šis probleminis aspektas, siekiant nustatyti advokatui civilinės atsakomybės klausimą – ar dokumentai ar kliento veiksmai, pateikta informacija tikrai nekėlė abejonų dėl jos tikrumo ir teisėtumo. Šis vertinimas atliekamas, atsižvelgiant ir į kitų, rūpestingai ir atidžiai veikiančių advokatų veiklos vertinimą, t.y. ar jie panašiomis aplinkybėmis taip pat būtų neįžvelgę abejonų dėl kliento pateiktos informacijos tikrumo ar dokumentų teisėtumo. Kitaip tariant, vertinama, ar advokatas veikė ir vertino kliento pateiktus dokumentus, įrodymus ar kitą pateiktą informaciją bei problemą identifikavo sąžiningai. Tokiose situacijose, koks advokatui elgesio rūpestingumo ir atidumo laipsnis reikalaujamas, spręs konkrečiu atveju teismas, vadovaudamasis teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais¹³⁰. Kaip minėta anksčiau šiame darbe, profesinės atsakomybės atveju civilinė atsakomybė gali atsirasti net esant mažiausio laipsnio kaltei, neatsargumui. Atitinkamai mano išdėstytu atveju reikalingas pagrindimas, kuo pasireiškia ši minėta pati lengviausia kaltės forma, kuri laikoma pakankama profesinei atsakomybei kilti, iš pažiūros atrodanti lyg lengvas neatidumas ar klaida.

Pateiktas aukščiau analizuotas atvejis, kai sukeliama žala kitiems asmenims ypatingas tuo, jog žalos atsiradimui turi įtakos ne vieno profesinės pareigas atliekančio asmens, bet kelių asmenų veiksmai. Minėtoje situacijoje advokatas veikia savarankiškai, atitinkamai santykiškai dėl žalos sukėlimo kyla iš vieno asmens nusikalstamų veiksmų ir kito asmens profesinės pareigos netinkamo vykdymo. Remiantis teismų formuojama praktika, tokiu atveju atsiranda solidarioji atsakomybė, taigi reikšminga į kaltę pažvelgti ir per šią prizmę. Kyla klausimas, ar dėl to, kad žala kilo tik dėl vieno iš minėtųjų asmenų nusikaltimo, pašalina atitinkamai solidaraus atsakovo atsakomybę? Atsakymas į šį klausimą priklausys nuo to, kokia reikšmė bus suteikiama kiekvienos iš šalių veiksmų

¹³⁰ *Ibid.*, p.119.

vertinimui, vertinant kaltės požiūriu bei kaip pasireiškė kiekvieno jų atlikti kalti veiksmai, kokias pasekmes tie veiksmai sukėlė, turimas omenyje žalos priežastingumas. Atitinkamai vadovaujantis Civilinio kodekso 6.279 straipsnio 4 dalies nuostatomis, kurios teigia, jog solidarūs atsakovas turi galimybę ginčyti savo solidariają atsakomybę, remiantis įrodymais, jog žalos atsiradimą lėmė tik vienos iš šalių atlikti veiksmai. Ši civilinio kodekso nuostata įgyvendinama praktikoje tik, kai žalos atsiradimą galėjo lemti kelių asmenų neteisėti veiksmai bei atitinkamai šie subjektai laikomi atsakingi už kilusią žalą, tačiau iš tiesų laikoma, jog žalos atsiradimui įtakos turėjo tik vienos iš šalių veiksmai. Jeigu, pavyzdžiui, turime situaciją, kai nekilnojamojo turto savininkas sudaro sandorį su pirkėju ir kreipiasi į notarą dėl sandorio patvirtinimo. Pats nekilnojamojo turto savininkas taip pat turi pareigą elgtis apdairiai ir pasirūpinti savo saugumu, nes jis priešingai nei notaras, turi ilgesnį laikotarpį ir daugiau galimybių įsitikinti sandorio šalies tikrumu, notaras įprastai turi šią galimybę tik vizito su atstovaujamaisiais metu, kuriuos mato tik vieną kartą. Kita vertus, notaro, kuris atlieka profesinę pareigą, pasirėngimo ir atidumo laipsnis turi būti didesnis negu bet kurio kito, profesinės pareigos neturinčio asmens. Atitinkamai, notaro gebėjimas numatyti galimas neigiamas pasekmes turi būti aukštesnio laipsnio. Apibendrinant, manau, galima būtų teigti, jog notarui kaip atitinkamą kvalifikaciją ir pareigą turinčiam asmeniui privalo kilti abejonių dėl dokumentų tikrumo ar sandorį ketinančių sudaryti asmenų veiksmų teisėtumo tais atvejais, kai eiliniam asmeniui tokių abejonių nekiltų. Atitinkamai tokio privalomo, apdairaus elgesio modelį galima pritaikyti ir advokato profesijai, kuriai vienas iš keliamų reikalavimų yra elgtis atidžiai ir rūpestingai, vykdant profesines pareigas. Turima omenyje, kad advokatui keliami padidinto atidumo ir rūpestingumo reikalavimai dėl jų specifinės profesijos ir turimų specialių teisinių žinių lyginant su kitais visuomenės nariais, kurie neturi specialių teisinių žinių. Pavyzdžiui, nors advokatui atstovaujant klientą yra tikimasi abipusio bendradarbiavimo, įrodymų teisėtomis priemonėmis ir būdais rinkimo, tačiau iš advokato kaip profesionalo yra tikimasi, kad jis patars klientui tiek įrodymų rinkimo procese, tiek ir kituose atliekamuose veiksmuose, tačiau advokatas, siekdamas pašalinti, paneigti savo civilinę atsakomybę, negali remtis tokiais pagrindais, kaip, pavyzdžiui kliento išgauti įrodymai neleistiniais būdais ir pateikti advokatui, atitinkamai advokato pateikti teismui. Advokato pareiga duodant patarimus klientui nukreipti jį teisinga linkme, suteikiant išsamią informaciją bei leistinus, teisėtus įrodymų rinkimo būdus. Advokatas vertinamas kaip teisės srities specialistas, kuris teigiama, jog išmano teisę, įstatymus bei atitinkamai žino teisėtus ir galimus įrodymų rinkimo būdus.

Tad atitinkamai jam pažeidus rūpestingumo, atidumo pareigą ir nesuteikus išsamios informacijos klientui dėl teisėtų įrodymų rinkimo – jam civilinė atsakomybė galėtų kilti, tačiau klientui atitinkamai veikiant tokiomis aplinkybėmis neatidžiai, nerūpestingai - civilinė atsakomybė nekyla, nes iš jo, priešingai nei iš advokato nėra tikimasi, kad jis išmano teisę, įstatymus ir žino galimus ir teisėtus įrodymų rinkimo būdus.

Visų pirma, advokatas, siekiantis paneigti savo kaltę dėl kilusios žalos klientui ar tretiesiems asmenims - turi pateikti savo nekaltumo įrodymus, kad dėl kilusios žalos atsakingas yra kitas asmuo, ar kad atitinkamai žala kilo dėl paprasto ar kvalifikuoto atsitiktiktinumo.

Antra, civiliniame kodekse pateikiami kaltės ir neteisėtų veiksmų apibrėžimai tapatina kaltę su neteisėtais veiksmais. Vis dėlto numatoma ir jų skirtybė, jie įvardijami kaip asmens nesąžiningumo skirtingi aspektai.

Trečia, neteisėti veiksmai vertinami kaip objektyvusis nesąžiningumas, turi būti suprantami kaip asmens elgesio standarto neatitikimas teisės aktų reikalavimams. Tuo tarpu, kaltė suprantama kaip subjektyvusis, faktinis nesąžiningumas, detaliau – asmens nesugebėjimas atitinkamoje situacijoje būti reikiamo dydžio laipsniu rūpestingam, apdairiam bei atidžiam.

Ketvirta, teisinės atsakomybės principas – nekaltumo prezumpcija - kalbant apie civilinę atsakomybę, reiškia asmens, būtent analizuojamu atveju advokato sąžiningumo prezumpciją. Nėra preziumuojama, jog advokatas veikė nesąžiningai, ar kad yra kaltas dėl tam tikros žalos atsiradimo, kol neįrodoma priešingai. Jei atitinkamai įrodomi advokato neteisėti veiksmai, t.y. objektyvusis nesąžiningumas, asmuo tampa skolininku, objektyviai nesąžiningu asmeniu¹³¹. Tokiu atveju šio asmens kaltė (subjektyvusis nesąžiningumas) yra preziumuojama. Atitinkamai vertinama, ar advokatas veikė atlikdamas savo pareigą nerūpestingai, neatidžiai bei neapdairiai, tai yra taip, kaip iš jo nebuvo tikimasi pagal sutartį ar įstatymo pagrindus. Teigiamo atsakymo atveju – advokatas laikomas kaltu. Galiausiai, atsakomybė atsakingam už atsiradusią žalą asmeniui kyla tik tuo atveju, jei jis neįrodo, kad žalos atsiradimą lėmė kito asmens veiksmai.

Iš pateiktų autorių pozicijų teisės doktrinoje ir šios civilinės atsakomybės sąlygos – kaltės reglamentavimo matyti, jog šiai civilinės atsakomybės sąlygai nėra skiriamas itin didelis dėmesys. Tai lemia, jog esant pirmų trijų sąlygų faktiniam egzistavimui, kaltę

¹³¹ *Ibid.*, p.120.

įrodinėti nėra prasmės, nes asmuo savo neteisėtais veiksmais sukėlęs žalą – visuomet yra kaltas ir atsako bendra civilinės atsakomybės tvarka.

4.3. Žala

Žala - būtina civilinės atsakomybės sąlyga, kai civilinė atsakomybė pasireiškia nuostolių atlyginimu¹³². Žala nėra preziumuojama, tad jos dydį tenka pareiga įrodyti ieškovui. Žala visose teisės šakose yra suprantama kaip asmens turto netekimas ar sužalojimas, turėtos išlaidos, tiesioginiai ir netiesioginiai nuostoliai (negautos pajamos).

Advokatui yra taikomas bendrasis, visiškos atsakomybės principas, kuris reiškia, jog advokatas, savo veiksmais sukėlęs žalą kitam asmeniui, privalo atlyginti ir tiesioginius, ir netiesioginius nuostolius. Nors ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.253 straipsnyje yra reglamentuoti advokato atleidimo nuo profesinės civilinės atsakomybės klausimai, pagal kuriuos advokatui civilinė atsakomybė netaikoma tuomet, kai advokatas gali būti visiškai, ar iš dalies atleistas nuo profesinės civilinės atsakomybės, egzistuojant šioms sąlygoms: nugalima jėga (*force majeure*), valstybės veiksmai, trečiojo asmens veiksmai, nukentėjusiojo asmens veiksmai, būtinoji gintis, būtinas reikalingumas, savigny. Vienareikšmiškai reikia sutikti, jog kai kurių iš minėtų sąlygų - pagrindų advokatų profesinei civilinei atsakomybei pritaikyti gali būti praktiškai neįmanoma, nes sutarties šalys savo susitarimu negali pakeisti įstatyme numatytų imperatyvių normų, numatančių civilinės atsakomybės dydį bei formą. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas numato, kad advokatas atsako ne tik už savo, bet ir už savo padėjėjų, sekretorių ir kitų darbuotojų kaltais veiksmais klientui padarytą žalą. Atitinkamai Advokatūros įstatymo 20 straipsnio 2 dalis numato, kad žalą, padarytą dėl advokato, advokato padėjėjų ar kitų advokato padėjėjų neteisėtų veiksmų, vykdant advokato veiklą atlygina draudikas, atitinkamai išmokėdamas draudimo sumos neviršijančią išmoką. Tuo atveju, jei išmokėtos draudiko sumos padengti faktinei žalai nepakanka, advokatas turi asmeniškai padengti faktinės žalos dydžio ir draudiko išmokėtos sumos skirtumą. Ši nuostata yra imperatyvi, tad negalimas šios nuostatos sutarčių šalims modifikavimas.

Tam tikrais įstatymo numatytais atvejais advokatas klientui turi atlyginti ne tik turtinę, bet ir neturtinę žalą. Neturtinės žalos atlyginimas numatomas išimtiniais atvejais įstatymo. Taigi, jei įstatymas konkrečiai neįvardija neturtinės žalos atlyginimo galimybes,

¹³² ŽALĖNIENĖ, I. *Kai kurie atstovo atsakomybės civiliniame procese taikymo teoriniai aspektai*, Jurisprudencija, 2004, t.52(44), 141-149.

tai neturtinė žala nėra atlyginama. Advokatūros įstatymo 39 straipsnyje yra įtvirtinta advokato pareiga saugoti jo teikiamos teisinės konsultacijos metu, kliento patikėtą konfidencialią informaciją, taigi, advokatui pažeidus šią pareigą, klientas įgyja teisę reikalauti atlyginti neturtinę žalą, nes buvo pažeista jo teisė į privatumą. Taigi, atitinkamai reikšdamas reikalavimą dėl neturtinės žalos atlyginimo, klientas galės remtis CK 2.23 straipsniu. Kaip ir kitų advokatų profesinės civilinės atsakomybės sąlygų, taip pat ir žalos nustatymo atveju, yra taikomos bendrosios taisyklės – Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.249 – 6.251 straipsniai. Remiantis jų reglamentavimu, ieškovas turi teisę dėl advokato ar jo padėjėjų neteisėtais veiksmais sukeltos žalos, reikalauti atlyginti: tiesioginius nuostolius, negautas pajamas, neturtinę žalą, protingas išlaidas skirtas žalos prevencijai, protingas išlaidas susijusias su civiline atsakomybe ir žalos įvertinimu, apimant protingas išlaidas, susijusias su nuostolių išieškojimu ne teismo tvarka.

1. tiesioginiai nuostoliai. Jais laikomi: asmens turto netekimas arba sužalojimas bei turėtos tiesioginės išlaidos, pavyzdžiui, ieškovo patirtos išlaidos kito advokato teikiamoms paslaugoms apmokėti, žyminis mokestis ir pan.;

2. negautos pajamos. Jos atlyginamos atsižvelgiant į tai, ar iš tikrųjų jos buvo ieškovo realiai patirtos. Bylos šalis, reikšdama reikalavimą dėl netiesioginių nuostolių atlyginimo turi įrodyti, kad ji patyrė realių nuostolių, t. y. negavo pajamų dėl neteisėtų veiksmų pasekmių. Patirti netiesioginiai nuostoliai turi būti pagrįsti realiomis, įrodytomis, o ne tikėtinomis pajamomis. Taigi ieškovas turėtų įrodyti, kuo realiai pasireiškia jo negautos pajamos, kurias būtų gavęs, jeigu advokatas nebūtų neteisėtais veiksmais padaręs žalos;

3. neturtinė žala. Ja laikoma: asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais¹³³. Ne visais atvejais ieškovas turi teisę iš advokato reikalauti neturtinės žalos atlyginimo, o tik tuomet, jei ji padaryta dėl advokato nusikaltimo, kuriuo padaryta žala asmens sveikatai, dėl žmogaus gyvybės atėmimo ir kitais įstatymo nustatytais atvejais. Neturtinė žala atlyginama ir tais atvejais, kai advokatas pažeidžia teisę į ieškovo privatų gyvenimą ir jo slaptumą, asmeninės informacijos konfidencialumą - neteisėtai atskleidus duomenis apie asmens sveikatos būklę, ar paviėšinus kitus duomenis, kurie žemina asmens garbę ir orumą.¹³⁴

¹³³ Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 6.250 str. 1 d.

¹³⁴ *Cit.op.3, 2.23 str.*

4. Protingos išlaidos, kurios susijusios su civilinės atsakomybės ir žalos įvertinimu. Ieškovui pačiam apskaičiuoti žalos dydį gali būti labai sunku ar netgi neįmanoma, jei tam reikia specialių žinių, specialių skaičiavimų, tokiais atvejais ieškovas gali pasitelkti specialistus, ekspertus šiems skaičiavimams atlikti. Taigi, advokatas turi atlyginti šias protingas išlaidas, susijusias su nuostolių išieškojimu ne teismo tvarka. Stengdamasis išieškoti žalą ne teismo tvarka, ieškovas gali samdytis dar vieną advokatą bei taip patirti papildomų išlaidų.

Taigi, vertinant šių negautų pajamų, neturtinės žalos bei protingų išlaidų prisiteisimo klientui galimybes per įstatymo reguliavimo prizmę, teigtina, jog turi būti vadovaujama protingumo kriterijumi, taip pat teismo pareiga yra ypatingai kreipti dėmesį į tokių išlaidų pagrįstumą, kad nebūtų manipuluojama nerealiomis ir nepagrįstomis išlaidomis ir tuo pačiu užkertamas kelias ieškovui piktnaudžiauti teisėmis ir siekiais prisiteisti išlaidas, kurios jam nepriklauso.

Teismų praktikoje žalos atsiradimas siejamas su jos faktiniu įrodymu, o jos atlyginimo apimtis priklauso nuo to, kiek ieškovui pavyks įrodyti faktinės žalos dydį bei nuo to, kiek advokatui pavyks įrodyti, kad tam tikrą žalą sukėlė ne jo atlikti veiksmai.

4.4. Priežastinis ryšys

Išanalizavus žalos atlyginimo klausimą, galima nuosekliai pereiti prie paskutinės reikšmingos civilinės atsakomybės sąlygos – priežastinio ryšio. CK 6. 247 straipsnis nurodo, jog atlyginami tik tie nuostoliai, kurie tiesiogiai susiję su veiksmais (veikimu ar neveikimu), kurie lėmė skolininko civilinę atsakomybę taip, kad nuostoliai pagal savo ir civilinės atsakomybės pobūdį gali būti laikomi skolininko veikimo ar neveikimo rezultatu¹³⁵. Nustatinėjant priežastinį ryšį tarp advokato neteisėtų veiksmų bei atsiradusios žalos, teismų praktikoje remiamasi įstatymų leidėjo įtvirtinta lanksčia priežastinio ryšio nuostata, kurios lankstumas bei visapusiškumas leidžia teismui konkrečioje byloje atsižvelgti į daugelį reikšmingų nagrinėjamai bylai aplinkybių, tokių kaip ieškovo elgesys, advokato kaltės laipsnis ir panašiai. Priežastinio ryšio nustatymas reikšmingas ir tuo, kad šio ryšio nebuvimas visais atvejais atleidžia asmenis nuo pareigos atlyginti žalą. Taigi, tam kad būtų įvykdytas teisingumas ir teismas priimtų teisingą sprendimą byloje, svarbu įvertinti visų aplinkybių visumą ir nustatyti, ar priežastinis ryšys tarp civilinės atsakomybės

¹³⁵ ŽALĖNIENĖ, I. Kai kurie atstovo atsakomybės civiliniame procese taikymo teoriniai aspektai, *Jurisprudencija*, 2004, t.52(44), 141-149.

sąlygų: neteisėtų veiksmų ir žalos egzistuoja.

Taigi, civilinė atsakomybė atsiranda tuomet, kai tarp advokato neteisėtų veiksmų ir žalos konstatuojamas priežastinis ryšys. Tiek neturtinei, tiek turtinei žalai atlyginti būtinos visos keturios civilinės atsakomybės sąlygos: neteisėta veikla, atsiradusi žala, priežastinis ryšys tarp neteisėtos veiklos ir žalos, kaltė. Priežastinis ryšys atitinkamai gali būti skirstomas į tiesioginį ir netiesioginį. Taigi, ši paskutinioji darbo dalis yra skirta tikslaus priežastinio ryšio nustatymui, siekiant susieti neteisėtus veiksmus su atsiradusia žala. Tai bus pasiekama pasitelkiant Lietuvos teismų praktiką bei joje suformuluotus sprendimus bei teisės doktrinos šaltinius. Tiesioginiam priežastiniam ryšiui būdinga tai, kad žala atsiranda tiesiogiai dėl asmens atliekamų pareigą pažeidžiančių veiksmų, tuo tarpu netiesioginis laikomas tokiu, kai asmens atliekami veiksmai nesukelia tiesiogiai turtinio poveikio kitam asmeniui, tačiau sudaro prielaidas žalai atsirasti. Žalos atsiradimas galimas ir esant kelių asmenų neteisėtiems veiksams, tokiais atvejais, teismas nagrinėdamas reikalavimą atlyginti atsiradusią žalą, turi nustatyti priežastinį ryšį tarp kiekvieno asmens neteisėtų veiksmų, kurie sąlygojo žalos atsiradimą ir tų veiksmų pasekmių¹³⁶. Priežastinis ryšys tarp advokato elgesio ir nuostolių automatiškai reiškia, kad advokato veikimas arba atitinkamai neveikimas vyko anksčiau nei atsirado tam tikri nuostoliai, žala. Kitaip tariant, šie nuostoliai yra skolininko veiklos rezultatas. Kad galėtume konstatuoti priežastinį ryšį santykyje tarp minėtų advokato veiksmų ir atsiradusių nuostolių – pakaktų įrodyti, kad advokato atitinkamoje situacijoje konkretus elgesys yra pakankama priežastis nuostoliams atsirasti, nors ir ne vienintelė. Esmė - nuostoliai neturėtų būti pernelyg tolima advokato elgesio pasekmė. Tiek Europos Sąjungos šalyse, tiek ir Skandinavų - pagrindinis priežastinio ryšio koncepcijos modelis žymiai nesiskiria nuo situacijos Lietuvoje – vienija bendras reikalavimas, kad žalos atsiradimas nebūtų labai nutolęs nuo neteisėtų veiksmų. Kuo labiau ryšys tarp priežasties ir padarinių yra netiesioginis, tuo atidesnis turi būti analizavimas, ar priežastinis ryšys yra pakankamas¹³⁷. Kaip pavyzdys, padedantis labiau suvokti minėtosios nuostatos esmę būtų advokato veiksmų pripažinimas neteisėtais, jeigu šis nesugebėtų laiku paruošti ir pateikti dokumentų, o atitinkamai toks aplaidumas sąlygotų kliento atleidimą iš darbo. Šios pavyzdžio fabula – profesinė civilinė atsakomybė nekiltų, jei advokatas kliento būtų nusamdytas jau po to, kai pats klientas paruošė ir pateikė dokumentus. Pirmuoju minėtu atveju advokato veiksmai yra priežastis žalai atsirasti, tačiau

¹³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. rugsėjo 3 d. *nutartis civilinėje byloje R. Levandauskas v. R. Sinkevičienė*, Nr. 3K-764/2003, kat. 39.2.2, 39.9

¹³⁷ SMITHS, J.M. *Elgar encyclopedia of comparative law*. S.1: Edward Elgar Publishing, 2006, p. 724.

antruoju atveju – kliento veiksmai lemia žalos atsiradimą. Svarbu papildomai paminėti, kad priežastingumas ne visuomet konstantuotinas, jeigu konkreti bylinėjimosi taktika pasirodo neefektyvi. Pasitaiko atveju, kai advokato pasirinkta strategija ar taktika ne visuomet suveikia, tačiau atitinkamai tai nereiškia, kad advokatas tyčia veikė nerūpestingai ir neatidžiai. Advokatas kaip šios profesijos atstovas gali klientui pažadėti tik, kad dės kuo maksimalesnes pastangas, kad būtų apginti kliento interesai, tačiau jis negali garantuoti konkretaus rezultato, t.y. būtent to trokštamo rezultato, kokio nori klientas, ypač teisme, kai kalbame apie teismo procesą¹³⁸. Tarp kitko, negalime kategoriškai teigti, jog atitinkamos taktikos advokatui nepasirinkimas negali lemti profesinės civilinės atsakomybės atsiradimo. Atitinkamai turi būti vertinama visų aplinkybių visuma, taip pat kitų kvalifikuotų advokatų pasirinkimas, kokią jie panašioje situacijoje strategiją būtų pasirinkę ir ar jų pasirinkimas lemtų kitokį rezultatą kliento naudai. Praktikoje sutinkama situacijų, kai priežastinis ryšys nustatomas ne tik tarp advokato veiksmų ir atsiradusios žalos, tačiau ir tarp kliento galimų veiksmų, kurie įtakojo žalos atsiradimą. Tokiu atveju kalbėsime apie solidariąją abiejų šalių atsakomybę. Atitinkamai vertinama, kokia dalimi kiekviena iš šalių prisidėjo prie nuostolių atsiradimo, atitinkamai ji privalo atlyginti nuostolius, proporcingai ta savo veiksmų dalimi, kuri lėmė tam tikrą dalį nuostolių. Taigi, kad galėtume aiškiau suvokti priežastinio ryšio konstatavimą, pasitelktina Lietuvos teismų byla, kurioje priežastinis ryšys tarp advokato, teikiančio antrinę teisinę konsultaciją klientui nebuvo konstatuotas, nes nebuvo nustatytas pakankamas ryšys tarp jo atliktų veiksmų ir žalos atsiradimo. Bylos aplinkybės: ieškovo teigimu, dėl atsakovo netinkamo veikimo, suteikiant jam antrinę teisinę pagalbą, jis patyrė 6960 Eur turtinę ir 50000 Eur neturtinę žalą, taigi šiuo pagrindu kreipiasi su ieškiniu dėl turtinės ir neturtinės žalos priteisimo iš advokato¹³⁹. Teismui šioje byloje įvertinus visas aplinkybes, jis konstatavo: atsakovės/advokatės parengta ataskaita, nepriklausomai nuo joje pateiktų išvadų, neturi priežastinio ryšio su ieškovės patirtais nuostoliais¹⁴⁰. Taigi, teismas, remdamasis Civilinio kodekso 185 straipsniu, kuriame numatytos būtinosios atsakomybei kilti sąlygos, savo nuostatą papildė: konkrečioje situacijoje neįrodyta nei viena iš būtinųjų sąlygų atsakovės civilinei atsakomybei kilti. Taigi, ieškinys buvo atmestas remiantis tokiais įrodymais: advokatė sutartimi įsipareigojo atlikti techninių pasiūlymų įvertinimą, o ne kainos, kuria

¹³⁸ LYNTON, J.S, LYNDALL, T.M. *Legal ethics and professional responsibility*. S.I: Thomson Delmar Learning, 1993, p.25-26.

¹³⁹ Byla 248/2018 dėl žalos atlyginimo. (Prieiga per internetą): <https://eteismai.lt/byla/196652660362532/3K-3-177-248/2018>

¹⁴⁰ Ten pat.

motyvuojant ir buvo pateiktas ieškinys. Taigi teismas įvertinęs faktą, kad ieškovei svarstant nepagrįstai mažos kainos klausimą, prašymas jai buvo pateiktas ne kainą pagrįsti, bet kvalifikacijos tinkamumą¹⁴¹. Taigi apibendrinus šią situaciją – ieškovei, vietoj to, kad vertinti, ar tiekėjo pasiūlyta kaina ne per maža, ji turėjo atsižvelgti į tai, jog nei sutartyje, nei viešo pirkimo protokoluose tokie papildomai atsakovo užduočiai vykdyti ieškovei net nebuvo nurodžiusi reikalavimų, tuo tarpu atsakovė, pateikusi savo vertinimą ataskaitoje labai aiškiai nurodė, jog neprisiima atsakomybės už ataskaitos panaudojimą.

Iš pateiktų bylos aplinkybių ir teismo sprendimo galima formuoti priežastinio ryšio nustatymo svarbą teismo procese. Vien tik susiklostęs santykis tarp advokato ir kliento, grįstas sutarties sudarymu, dar nereiškia, kad atsiradus nuostoliams, atsakovas/advokatas bus kaltas dėl tokių nuostolių atsiradimo. Neteisėti veiksmai nėra preziumuojami. Tai, kad žala atsirado dėl advokato teikiamų teisinių paslaugų ir atliekamų veiksmų, visais atvejais įrodyti tenka ieškovui. Įrodinėjimas laikomas tinkamu tik pateikus pagrįstus įrodymus dėl advokato neteisėto veiksmo ir žalos priežastingumo.

IŠVADOS

1. Pati advokato teisinių paslaugų kilmė, pasižyminti visuotiniu reikalingumu ir būtinumu kiekvieno asmens teisėtų interesų srityje įgaliojo šių paslaugų teikėją veikti taip, kad būtų suderinti ne tik pačio advokato asmeniniai, jo kliento, bet ir viešasis interesas. Advokatas turi veikti taip, kad būtų pasiekama harmonija teisinėje valstybėje, suderinant visus šiuos

¹⁴¹ *Ibid.*,

tris poreikius. Advokato teisinių paslaugų kilmė, šių paslaugų visuotinis reikalingumas ir naudingumas įgaliojo ne tik šių paslaugų teikėją, bet ir valstybę – užtikrinti šių paslaugų gavėjams visuotinai reikalingą kokybišką teisinę paslaugą, teisinės paslaugos kokybės užtikrinimo mechanizmų ir standartų įgyvendinimo pagalba.

2. Nors formalių advokato teisinės paslaugos kokybės kriterijų nėra, jie formuojami bendrų advokatams keliamų reikalavimų ir pareigų, įtvirtintų įstatymuose, profesinės etikos kodekse ir bendro pobūdžio principuose, pagalba. Į advokato teikiamų teisinių paslaugų kokybės sampratą įeina advokatui keliamų formalių kvalifikacijos reikalavimų, kompetencijos bei nuolatinio kvalifikacijos ir kompetencijos tobulinimo ir advokato asmeninių savybių visuma. Tik visų šių nuostatų įgyvendinimas ir savybių turėjimas, leidžia visuotinai pripažinti, jog galiojanti advokato teikiamų teisinių paslaugų kokybės prezumcija yra teisinga ir pagrįsta.
3. Lietuvos respublikos įstatymuose numatyti bei teismų praktikoje atskleisti advokatui kylančios civilinės atsakomybės pagrindai rodo, jog advokato profesinės civilinės atsakomybės apimtis labai plati ir didelė, apimanti visišką atsiradusį faktinės žalos dėl jo, kliento ir trečiųjų asmenų, kitiems asmenims atlyginimą. Šioje situacijoje probleminis išvelgtinas aspektas yra tas, jog tiems asmenims, kurių teisėti interesai minėtų subjektų padarytais neteisėtais veiksmais buvo pažeisti – numatoma sudėtinga įrodinėjimo procedūra. Kadangi advokato veikloje kokybiškos teisinės paslaugos yra preziumuojamos, o neteisėti veiksmai nėra preziumuojami – didelė atsakomybės našta įrodyti nekokybišką advokato suteiktą paslaugą ir neteisėtus veiksmus tenka klientui, nuo kurio pasiryžimo inicijuoti skundą priklauso, ar advokato civilinė atsakomybė apskritai kils ir bus įrodyta. Tačiau klientas, dėl sudėtingos įrodinėjimo procedūros dažniausiai ginčo neinicijuoja, pasitenkina drausminės nuobaudos advokatams skyrimu, kas lemia tai, jog advokato visiškas civilinės atsakomybės (visai faktinei atsiradusiai žalai atlyginti) institutas nėra praktiškai pritaikomas ir realizuojamas.
4. Nors ir Advokatų Tarybos numatyti advokatų kompetencijos tobulinimo mokymai ir seminarai organizuojami tikslingai, kryptingai ir nuolat, atitinkamai numatant advokato drausminę atsakomybę Advokatų ir advokatų padėjėjų kvalifikacijos tobulinimo ir vertinimo tvarkos apraše, tačiau ši „idėja“, praktikoje sunkiai įgyvendinama. Advokatui kompetencijos ir kvalifikacijos tobulinimas - daugiau asmeninis dalykas; teismų praktikoje nėra nei vienos bylos, kurioje būtų paskirta drausminė nuobauda už tai, jog advokatas nedalyvauja kompetencijos kėlimo mokymuose.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės norminiai aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas, patvirtintas 2002 m. vasario 28 d. įstatymu Nr. IX-743 // Žinios. 2002. Nr. 36–1340.
2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Žinios. 2000. Nr. 74–2262.

3. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas // Žinios. 2004. Nr. 50–1632.
4. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas // Žinios. 2004. Nr. 50–1632.
5. Lietuvos Respublikos draudimo įstatymas // Žinios. 1996. Nr. 73–1742.
6. Europos Sąjungos advokatų elgesio kodeksas, priimtas 1988 m. spalio 28 d. CCBE Plenarinėje sesijoje.
7. Advokatų profesinės etikos kodeksas, priimtas 1999 m. gegužės 21 d. Lietuvos Respublikos advokatų konferencijoje.
8. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė (I). – Vilnius: Justitia, 2003.
9. Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymas 1999 Valstybės žinios, 1999-04-02, Nr. 30-8
10. Lietuvos Respublikos Valstybės Garantuojamos Teisinės Pagalbos Įstatymas (su papildymais ir pakeitimais), 2005. Nr.X-78, Vilnius.
11. Lietuvos Respublikos Teisingumo Ministro įsakymas „*Dėl Lietuvos Advokatų etikos Kodekso skelbimo*„, Vilnius, 2016.
12. Lietuvos Respublikos Teisingumo ministro įsakymas „*Dėl advokatų drausmės bylų nagrinėjimo tvarkos aprašo skelbimo*„, Vilnius, 2016.
13. 2013 m. Lietuvos Advokatų Taryba *Dėl advokatų ir advokatų padėjėjų kvalifikacijos tobulinimo ir vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo* (pakeistas 2015 sprendimu).

Europos Sąjungos teisės aktai:

1. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. Prieiga per internetą: <https://fra.europa.eu/lt/eu-charter/article/47-teise-i-veiksminga-teisine-gynyba-ir-teisinga-bylos-nagrinejima>
2. Code of Conduct for European Lawyers: https://www.ccbe.eu/NTCdocument/EN_CCBE_CoCpdf1_1382973057.pdf

3. Europos Sąjungos advokatų profesinės etikos kodeksas. Priimtas 1988 m. spalio 28 d. CCBE plenarinėje sesijoje, vėliau keistas 1998 m. lapkričio 28 d. ir 2002 m. gruodžio 6 d. CCBE plenarinėse sesijose: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-dk-lt.do?member=1
4. 2016/1919 ES Direktyva *dėl teisinės pagalbos*. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016L1919>
5. BURCHARD, Ch; JAHN, M; ZINK, S; NIKARTAS, S; „et al., *Kokybės praktikos standartai teisinės pagalbos teikėjams*. Prieiga per internetą:
6. NIKARTAS, S; LIMANTĖ, A. *Teisinės pagalbos kokybės vertinimo priemonės ir kriterijai: gairės Europos Sąjungos šalims*, 2018. Prieiga per internetą: http://teise.org/wp-content/uploads/2019/09/Qual-Aid_Guidelines-for-EU-Member-States_LT.pdf
7. Forskrift til domstolloven kapittel 11 *Advokatforskriften*, 1996 https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1996-12-20-1161/KAPITTEL_13#KAPITTEL_13
8. Advokatforeningen: <https://www.advokatforeningen.no/om/presserom/bli-advokat/>

Specialioji literatūra

1. ARLAUSKAS, S; JOKUBAUSKAS, R;. *Sąžiningumo principas prievoliniuose teisiniuose santykiuose*. Vilnius: Jurisprudencija, 2013.
2. DRAKŠAS, R. *Advokatas: veiklos pagrindai ir problemos*. Monografija. Vilnius, Justitia, 2012, p.32
3. DANIŠAUSKAS., G, *Teisinės paslaugos samprata*, Jurisprudencija, 1999, p.132-137
4. JANUŠAUSKAITĖ, A. *Atsakomybės ir profesinės kompetencijos svarba teisininko veikloje*. Mykolo Romerio universitetas. 2012. p.126.
5. KABIŠAITIS, A. *Paslaugų sutartis – civilinės teisės naujovė*, Justitia. Vilnius. 2003 p.47
6. KABIŠAITIS., A. *Gydytojų veiksmų standarto samprata ir reikšmė taikant gydytojų civilinę atsakomybę Lietuvoje ir užsienio valstybėse*. Teisė, 2003, Nr. 49, p. 40.
7. KUKAITIS, M. *Garbės negalima atimti, o tik parasti*. Justitia, 1999, Nr.2, p.18-19.
8. LASTAUSKIENĖ, G. *Advokato profesija; prieštaringas jos pobūdis ir kontrolė*. Jurisprudencija, 2003, nr. 20 (4) p. 1743-1491.
9. JONAITIS., M, „et al., *The Concept of Bar ad Fundamental Principles of an Advocates Activity in Roman Law*. Jurisprudencija, 2009, nr.3 (117), p.310.

10. LIPEIKA.,K. *Interesų konfliktas advokato profesinėje veikloje*. Lietuvos advokatūra 2008, nr.3(28), prieiga per internetą: <http://www.advoco.lt/?item=la>
11. MIKELĖNAS., V. *Civilinės atsakomybės problemos: Lyginamieji aspektai*. Vilnius: Justitia, 1995, p.282.
12. MIKELĖNAS., V, „et all,, *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras*. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. Vilnius: Justitia, 2003, p.336 -337.
13. MONTVYDIENĖ,I. *Valstybės garantuojama teisinė pagalba civilinėse bylose*. Daktaro disertacijos santrauka. Socialiniai mokslai, teisė. Mykolo Romerio universitetas. Vilnius, 2010.
14. NEKROŠIUS I., „et al,, *Romėnų teisė*. Vilnius: Justitia, 1999.P.64.
15. NORKŪNAS., A. Kaltė kaip civilinės atsakomybės pagrindas. *Jurisprudencija*,2002, p.119 https://www.mruni.eu/upload/iblock/795/012_norkunas.pdf
16. PAKŠTAITIS,L; NAVICKIENĖ,Ž. *Advokato profesionalumas: apibrėžtis ir ugdymo galimybės (perspektyvos) visuomenės gerovėje*.Vilnius, 2016.p, 185.
17. PUNELIS., V. LR Seimo kanceliarija. Informacijos analizės skyrius. P6.
18. SAULIŪNAS, D.*Advokatų konferencijoje susirūpinta advokatūros įvaizdžiu*. Lietuvos advokatūra. 2003, nr.2 (8), p.2. Prieiga per internetą: <http://www.advoco.lt/?item=la>
19. TEBEREIZA.Ž. *Įrodinėjimo našta ir jos paskirstymas civiliniame procese*,p.7.
20. TEBEREIZA, Ž. *Įrodinėjimo našta ir pareiga*. Prieiga per internetą: <https://www.mruni.eu/upload/iblock/70a/Terebeiza.pdf> .
21. ŽALĖNIENĖ., I. *Kai kurie atstovavimo klausimai naujajame civilinio proceso kodekse*. *Jurisprudencija*, 2003, nr.47, p.121.
22. ŽALĖNIENĖ., I, *Atstovavimo sampratos civiliniame procese problema*. *Jurisprudencija*. *Jurisprudencija*, 2003, nr.47, p.121.
23. ŽALĖNIENĖ., „et al,, *Advokatų profesinė bendrija: atsiradimo prielaidos ir raidos tendencijos*.*Jurisprudencija*.Prieigaperinternetą:http://www.mruni.eu/lt/mokslo_darbai/sms/archyvas
24. ATIYAH P.S *An introduction to the Law of Contract*. Fourth edition. Clarendon Law Series,p. 407
25. CLARISE, J. *De La Representation*. Lille, 1938, p. 163-165
26. BRIDE., M, „et all,, *Tort Law*. Harlow:Peatson, Longman, 2005, p. 148-149.
27. CORNELL, R. *Profesinio elgesio kodeksas*. Justitia, 1996, Nr. 1, p.27.

28. DAVAINIS., D. Are European in – House Covered by the Attorney – Client Privilege? International Journal of Baltic Law. Prieiga per internetą: <http://vaidilla.vdu.lt/teisė/IJBL/tom1/nr4/02-Davainis.pdf>>.
29. JANSEN., N. Duties and Rights in Negligence: *A Comparative and Historical Perspective on the European Law of extraordinary Liability*. Oxford Journal of Legal Studies, 2004, No. 3, Vol. 24, p.468-469.
30. LATOTINAITĖ., S. *Advokat i Norge*. <prieiga per internetą> <https://latotinaite.no/lt/pries-pirkdami-nesumoketos-algos-kitu-skolu-isieskojimo-paslaugas-norvegijoje-isitinkite-kad-jos-yra-teisetos/>
31. LYNTON, J.S; LYNDALL,T.M. *Legal ethics and professional responsibility*. S.l:Thomson Delmar Learning, 1993, p.25-26.
32. SUCHORUKOVAITĖ., B. *Should the attorney – client privilege be applicable to patent agents?* International Journal of Baltic Law. Prieiga per internetą: <http://vaidila.vdu.lt/teisė/IJBL/tom3/nr1/03-Suchorukovaitė.pdf>.
33. SMITHS, J.M. *Elgar encyclopedia of comparative law*. S.l : Edward Elgar Publishing, 2006, p. 724.

Teismų praktika

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio **teismo** 1996 m. liepos 10 d. nutarimas dėl Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 8 straipsnio pirmosios dalies 1 punkto atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje A. Marcinkevičius v. Lietuvos advokatų taryba, Nr. 3K-3-584/1999, kat.2
3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. lapkričio 22 d. nutartis civilinėje byloje V. Liatukas v. Lietuvos advokatų taryba, Nr.3K-3-1243/2000, kat. 47.
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. vasario 7 d. nutartis civilinėje byloje N. Gelusevičius v. Lietuvos advokatų taryba, Nr. 3K-3-177/2001, kat. 103, 126.
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2001 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje A. Marcinkevičius v. Lietuvos advokatų taryba, Nr. 3K-7-168, kat 126.

6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje A. Marcinkevičius v. Lietuvos advokatūros taryba, Nr. 3K-3-584/1999, kat.1.
7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 1999 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje A. Marcinkevičius v. Lietuvos advokatūros taryba, Nr. 3K-3-584/1999, kat.1.
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių Bylų skyriaus 2004 m. birželio 21 d. *nutartis civilinėje byloje Nijolė Jarašienė v. viešoji įstaiga Varėnos pirminės sveikatos priežiūros centras*, Nr. 3K-3-378/č00ė, kat 8.2.2.
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. sausio 30 d. *nutartis civilinėje byloje E.Š. v. Lietuvos advokatūra*, Nr. 3K-3-3-26/2007, kat. 27.3.1.8, 44.2.4.2, 92 (S).
10. Advokatų Garbės Teismo 2018 m. balandžio 10 d nutartis E2A-366-370/2019 dėl Lietuvos advokatūros sprendimo panaikinimo. Prieiga per internetą: <https://eteismai.lt/byla/252312423463832>
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje V. R. L. V. Lietuvos advokatūra, Nr.3K-3-80/2009, kat.25.3,92.
12. Lietuvos Aukščiausiojo teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje G.A.P. v A.S. Nr. 3K-3-629/2006, kat. 21.4.1.1.
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. spalio 7 d. *nutartis civilinėje byloje I.J. v Lietuvos valstybė, antstolis A. Balčiūnas*, Nr. 3K-3-456/2008, kat. 44.5.2.17 (S).
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2000 m. rugsėjo 18 d. *nutartis civilinėje byloje Jolanta Černijenko v. Vilija Remeikienė ir Algimantas Stolevičius.*, Nr. 3K-3-827/2000, kat. 37.
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2006 m. rugsėjo 25 d. *nutartis civilinėje byloje UAB Parex lizingas v UAB MRI Finansinis auditas*. NR. 3K-3-439/2006, kat. 28.1 (S).
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus *nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-398 L. Kazlauskienė v. Vilniaus m. 12 jo notarų biuro notarė*, kat 7. (Prieiga per internetą): www.litlex.lt/lat
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2003 m. rugsėjo 3 d. *nutartis civilinėje byloje R. Levandauskas v. R. Sinkevičienė*, Nr. 3K-764/2003, kat. 39.2.2, 39.9

18. Byla 248/2018 dėl žalos atlyginimo. (Prieiga per internetą):
<https://eteismai.lt/byla/234188715677646/e3K-3-190-248/2018>

Kita praktinė medžiaga

1. 2019 m. Visuotinio advokatų susirinkimo metu pateikta 2018 m. Advokatų Tarybos veiklos ataskaita. Prieiga per internetą: <http://www.advokatura.lt/lt/apie-advokatura/veiklos-ataskaitos.html>
2. MIZARAS, V. *Profesinės civilinės atsakomybės taikymo ypatumai*. Prieiga per internetą: http://web.vu.lt/tf/v.mizaras/wp-content/uploads/2012/03/9tema_diskusiniai.pdf
3. Advokatų profesijos ypatumai: <https://straipsniai.org/advokatu-profesine-etika-ir-civilinis-procesas/>
4. Civilinės atsakomybės teorija. Prieiga per internetą: <https://www.scribd.com/document/190119595/Civiline-atsakomybe>, p. 3-24.
5. BALTRUŠAITIS, S. *Advokatų profesinės civilinės atsakomybės taikymo ypatumai*. Magistro darbas, Vilnius, 2008, p.16.
6. PETRAITYTĖ, S. *Neteisėti veiksmai ir žala kaip advokato civilinės atsakomybės sąlygos*. Vilnius, Justitia, 2015, p. 39-40.

SANTRAUKA

Advokato teikiamos teisinės paslaugos pasižymi visuotiniu naudingumu ir reikalingumu, tad tam, kad būtų tinkamai patenkinamas tokių paslaugų vartotojų ir viešo intereso poreikis dėl teisinių paslaugų užtikrinimo, šios privalo atitikti valstybės teisinės sistemos keliamus kokybės standartus. Tad šio darbo pirmoje dalyje autorė analizuoja advokato teisinėms paslaugoms keliamus kokybės užtikrinimo standartus bei kriterijus.

Tam, kad valstybė galėtų užtikrinti asmenims efektyvų ir kokybišką teisinių paslaugų teikimą, nepriklausomai nuo jo atlygintinumo sąlygos, numato aukštus ir itin

griežtus kvalifikacijos ir kitus imperatyvius įstatyminius reikalavimus būsimiems advokatams. Atitinkamai autorė šiame darbe pateikia Lietuvos ir užsienio valstybėse keliamus kvalifikacijos reikalavimus minėtiems profesijos atstovams tuo norėdama atskleisti advokato profesinės civilinės atsakomybės specifiškumą.

Tam, kad valstybė tinkamai įgyvendintų ir užtikrintų asmenų konstitucinę teisę į asmens teisėtų interesų gynybą bei apsaugą, suteikiant kokybiškas advokato teisinės paslaugas bei procesinių teisių tinkamą įgyvendinimą, kurių kokybiškumas tiek civilinėje teisėje, tiek kitose teisės šakose yra preziumuojamas, numato visišką advokato civilinės atsakomybės institutą advokatui netinkamai įgyvendinus valstybės ir jos įstatymų garantuojamas kiekvienam asmeniui teises. Tad autorė analizuoja visas advokato civilinės atsakomybės sąlygas, jų ypatumus bei jų sąveikavimą viena su kita, analizuoja advokato pareigas, kylančias iš sutarties su klientu, iš įstatymo ir etikos normų bei priklausomai nuo to, kuri pareiga pažeista - civilinės atsakomybės rūšies pritaikymą bei šių rūšių savitumus, apimant ir atsakomybės ribojimo, panaikinimo klausimus.

SUMMARY

The legal services provided by a lawyer are of general interest and necessity. Therefore, in order to properly satisfy the needs of the users of such services and the public interest in providing legal services, they must meet the quality standards set by the state legal system. Thus, in the first part of this work, the author analyses the quality assurance standards and criteria for a lawyer's legal services.

In order for the state to be able to ensure the efficient and high-quality provision of legal services to individuals, regardless of the condition of their remuneration, it provides for high and extremely strict qualification and other imperative legal requirements for future lawyers. Respectively, in this work, the author presents the qualification requirements set in Lithuania and foreign countries for the above-mentioned representatives of the profession in order to reveal the specifics of the professional civil liability of a lawyer.

For the state to properly implement and ensure the constitutional right of individuals to the protection and protection of the legitimate interests of an individual by providing quality legal services and proper implementation of procedural rights, the quality of which is presumed in both civil law and other spheres of law, provides for a full institute of civil liability improper implementation of the rights guaranteed to every person by the state and its laws. Thus, the author analyses all the conditions of a lawyer's civil liability, their peculiarities and their interaction with each other, analyses the lawyer's obligations arising from the contract with the client, the law and ethical norms and, depending on which duty is violated - the application of civil liability , including issues of limitation of liability, cancellation.